

TAMPEREEN YLIOPISTO

Suvi Törrönen

TOIMIJAROLIT, SUKUPUOLI TAPANA JA KESKILUOKKAISUUDEN IDEAALI.

Haastattelututkimus ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteista.

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma

Tammikuu 2014

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän, median ja teatterin yksikkö

TÖRRÖNEN, SUVI: Toimijaroolit, sukupuoli tapana ja keskiluokkaisuuden ideaali. Haastattelututkimus ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteista.

Pro gradu -tutkielma, 99 s., 9 liites.

Tiedotusoppi

Tammikuu 2014

Tämä tutkielma käsittelee ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteita. Opinnäytteen liikkeelle paneva voima on ”poikahuoli”, joka tarkoittaa poikien mediakäyttöä koskevaa erittelemätönsä julkista huolta. Huolen sijaan työssä pohditaan kuitenkin, millaisia mediakulttuurisia toimijoita ammattikoulussa opiskelevat pojat kokevat olevansa.

Työssä kuvaillaan erilaisia yleisöys–julkisous-akselille sijoittuvia toimijarooleja (Ridell 2006), joihin tutkittavat asettuvat mediakäytön arjessa. Akseli on työn media- ja joukkoviestintätutkimuksellinen kehikko, jota koetellaan empiirisen haastatteluaineiston avulla. Työn rajaus ammattikoulussa opiskeleviin poikiin syntyy sukupuolen ja yhteiskuntaluokan käsitteellistysten avulla.

Tutkimusaineisto kattaa kahdeksan ammattikoulussa opiskelevan pojan teemahaastattelut. Teemoitellen toteutetussa analyysissä hyödynnetään yleisöys–julkisous-kehikkoa sekä sukupuolen tavan ja keskiluokkaisuuden ideaalin käsitteellistyskäsitteitä. Haastattelut nimetään kertomuksiksi.

Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arki rakentuu rutiinien varaan. Rutiinit luovat yleisöys–julkisous-akselin keskelle sijoitetun käyttäjän toimijaroolin puitteet. Käyttäjän toimijarooliin asettuminen on sekä yleisöyden että julkisouden ehto. Se sisältää toimijuuden omaehtoisuuden vaihtelua, jota kuvaillaan rutiinissa lepääjä ja rutiinin vanki -teemoissa.

Tutkittavat tunnistavat akselin ääripäiden teoreettiset hahmot. Toimijaroleihin asettuminen on jännitteistä, ja kehikon molemmat ääripäät ovat riskialttiita. Yleisöyden riesa -teemassa ammattikoulussa opiskelevat pojat ottavat etäisyyttä kohteen toimijarooliin laadukas–laaduton-erottelun avulla. Julkisouden taakka -teemassa he neuvottelevat suhdettaan ilmaisijan rooliin tehden yksityinen–julkinen-rajavetoja. Tutkielmassa ehdotetaan, että yleisöys–julkisous-kehikko on hedelmällinen tutkimuksellinen lähtökohta, kunhan julkisouden annetusta omaehtoisesta luonteesta luovutaan.

Ammattikoulussa opiskelevat pojat allekirjoittavat mediakäytön sukupuolittumisen ja nimeävät sen tavaksi. He pohtivat sukupuolta tasa-arvon kehyksissä ja reflektoiden. Toisaalta tutkittavat uusintavat arjen sukupuolilymmärrystä mukailevia hierarkisia sukupuolitapaisuuksia. Tällöin on kyse ammattikoulussa opiskelevien poikien tarpeesta etäännyä naistapaiseksi määrittävästä kohteen toimijaroolista.

Keskiluokkaisuuden ideaali tiivistyy ammattikoulussa opiskelevien poikien muutoksetutkimuksissa, joissa määritellään ja kuvitellaan aikuista mediakäytön arkea. Muutoksetutkimuksissa tasapainoillaan liiallisen ja turhan sekä kohtuullisen mediakäytön arjen välillä. Ammattikoulussa opiskelevat pojat sijoittavat ilmaisijan toimijaroolin haltuunoton tulevaisuuteen.

Asiasanat: mediasuhde, yleisöys, julkisous, sukupuoli, yhteiskuntaluokka, haastattelututkimus

1. JOHDANTO	1
2. KÄSITTEET JA RAJAUS	5
2.1 TOIMIJAROLIT MEDIASUHTEISSA.....	5
Tutkielman kehikko: toimijuus yleisöys–julkisuus-akselilla	6
Jännitteisen akselin taustaa.....	7
Viestintäkäsitys digitaalisella aikakaudella	10
2.2 SUKUPUOLEN JA YHTEISKUNTALUOKAN KYTKÖS.....	13
Sukupuoli tapana	14
Keskiluokkaisuuden ideaali.....	17
2.3 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA ESIYMMÄRRYS.....	20
3. AINEISTON TUOTTAMINEN JA ANALYYSIPROSESSI	21
3.1 TUTKIJASUBJEKTI JA TIETÄMINEN	21
Position paikantaminen haastattelututkimuksessa.....	21
Tutkijasubjekti haastattelijaroolina	25
3.2 TEEMAHAASTATTELUIJEN TOTEUTTAMINEN	26
Teemahaastattelujen suunnittelu	26
Ammattikoulun konteksti ja yhteyshenkilöt.....	29
Teemahaastatteluista sopiminen ja teemahaastattelutilanteet	31
3.3 TEEMAHAASTATTELUAINEISTON KÄSITTELY	33
Litterointi ja haastatteluesimerkit	34
Analyysin käsityö	35
Haastateltavat	37
4. ANALYYSIN TULOKSET	39
4.1 AMMATTIKOULUSSA OPISKELEVIEN POIKIEN MEDIAKÄYTÖN ARKI	39
Rutiinit mediakäytön arjen rakenteena.....	40
Käyttäjän toimijarooli.....	43
Rutiinissa lepääjä.....	45
Rutiinin vanki	48
Keskustelua käyttäjän toimijaroolista	50

4.2 TOIMIJAROLIT YLEISÖYS–JULKISOUS-AKSELIN ÄÄRIPÄISSÄ.....	52
Yleisöyden ja julkisouden tunnistaminen.....	52
Yleisöyden riesa: sietämätön keveys.....	56
Julkisouden taakka: häiritsevä painavuus.....	60
Keskustelua ääripäiden jännitteestä.....	66
4.3 SUKUPUOLEN TAPA JA KESKILUOKKAISUUDEN IDEAALI TOIMIJAROLEISSA.....	67
Sukupuolen tavan reflektointia.....	68
Naistapainen kohteen toimijarooli.....	70
Keskiluokkaisen aikuisuuden muotoilua.....	72
Tulevaisuuteen sijoitettu ilmaisijan toimijarooli.....	75
Keskustelua erojen eroista.....	76
5. POHDINTA	79
5.1 TEEMOITTELUN YHTEENVETO	79
5.2 TUTKIMUKSEN ARVIOINTIA	82
5.3 TUTKIELMAN ANTI JA JATKOTUTKIMUKSEN SUUNTIA	83
LÄHTEET	87
LIITTEET	100

1. JOHDANTO

Käsillä oleva opinnäyte tarkastelee ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteita. Tutkielma sai alkunsa poikien mediakäyttöä koskevan julkisen huolen ihmettelystä. ”Poikahuolessa” nuoriin liitetään monia ongelmia. Pojat viettävät aikaa väärin tai sopimattomien mediasisältöjen äärellä ei-toivotulla tavalla, karrikoiden eivät siis lue ja pelaavat liikaa. Poikien vaikeuksien esiin nostaminen tai niillä ratsastaminen tuntui kummallisen epämääräiseltä (ks. Lahelma 2009). Se synnytti kysymyksiä: Miksi poikien mediakäytöstä ollaan tai tulisi olla huolissaan? Keitä poikia huoli koskee? Keiden tutkimista se perustelee?

”Poikahuolen” luonteen sijaan tässä työssä pohditaan kuitenkin, millaisia mediakulttuurisia toimijoita ammattikoulussa opiskelevat pojat kokevat olevansa. Laadullisessa tutkielmassa tuotetaan teemahaastatteluaineisto, jota analysoidaan teemoitellen. Työssä kuvataan haastateltavina olleiden kahdeksan ammattikoulussa opiskelevan pojan mediakulttuurista toimijuutta. Toimijuus tarkoittaa erilaisissa subjekti-positioissa läpi elettyä suhdetta. Tutkimuksessa huomio kiinnitetään toimintaan ja toimijoiden kokemuksia pyritään tarkastelemaan suhteessa niitä ympäröivään kontekstiin. (McNay 2004; Gordon 2005; Ojala & Palmu & Saarinen 2009.)

Tutkielman media- ja joukkoviestinnällisessä otteessa toimijuutta tarkastellaan yleisöys–julkisuus-akselin näkökulmasta. Karkeasti ilmaisten akselissa on kyse kuluttajuuden ja kansalaisuuden erosta. Tätä rinnastusta koetellaan työssä empiirisesti. Tutkimuksessa kysytään: Millaisia yleisöys–julkisuus-akselille sijoittuvia toimijarooleja ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat kertoessaan mediakäytön arjesta? Miten he asettuvat näihin toimijarooleihin? Lisäksi työssä tartutaan haastateltavien mediasuhteisiin käsitteellistämällä sukupuoli tavaksi ja yhteiskuntaluokka keskiluokkaisuuden ideaaliksi. ”Poikahuolen” epämääräisyyttä puretaan seuraavan kysymyksen avulla: Mitä sukupuolen tapa ja keskiluokkaisuuden ideaali tarkoittavat ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteissa?

Tutkimusongelma muotoutuu kulttuurin- ja yhteiskuntatutkimuksen risteyksessä. Sitä ohjaavat niin media- ja joukkoviestintätutkimus kuin feministinen tutkimus. Tutkielma rakentuu ensinnäkin mediasuhteen viestintäjäsennyksen varaan. Mediasuhde tarkoittaa yksilöiden ja erilaisten ihmisryhmittymien vastavuoroista suhdetta mediakulttuuriin ja -julkisuuteen. Se on sidoksissa aikaan ja paikkaan, ja mediasuh-

teessa sekä välittyä että välitetään merkityksiä. Mediasuhde on identifikaation alusta ja siksi jatkuvassa muutoksessa. (Honig 1998, 104, 117, 119; Kotilainen 2009, 8–10; Kotilainen & Rantala 2008, 25; Pietilä 1997, 300–302; Ridell 2006.)

Mediakulttuurilla tarkoitetaan tutkimassa todellisuuden medioitumista: media on kiistaton osa ammattikoulussa opiskelevien poikien elämää ja toimintaa (Herkman 2001, 18–20). Medioituminen sisältää mediumin tai median merkityksiä, joita ovat sekä välissä oleminen, merkitysten siirtäminen että toiminnan ja suhteiden muokkaaminen (Ridell & Väliäho 2006, 15–17). Mediajulkisuudella puolestaan viitataan tilaan, jossa ihmiset asettuvat sosiaaliseen vuorovaikutustilanteeseen viestien. Mediajulkisuus erottaa ihmiset ja samalla yhdistää heidät toisiinsa (Arendt 2002, 56–64; Ridell 2010, 8–9).

Työssä kuljetetaan myös nuorisotutkimuksen sekä lapset, nuoret ja media -tutkimusalueen näkökulmia. Tutkimassa tarkennetaan katse nuoruuden erityistä vaihetta Suomessa elävien ammattikoulussa opiskelevien poikien arkeen median parissa. Tommi Hoikkala ja Anna Sell (2007, 11) kutsuvat nuoruutta (uudelleen) subjektiksi tulemisen jaksoksi. Nuoruuteen liittyy sosiaalisten sidosten dynaamisuus, joka on kytköksissä digitaaliseen aikakauteen (ema., 11–12). Kyse on lapsuudesta irrottautumisesta ja aikuisuuden haltuunotosta, minkä johdosta yleisöys–julkisuus-kehikon tutkaileminen tarkoittaa myös erilaisten jatkuvuuksien ja liikahdusten tarkastelua (ks. Heikkilä & Ahva & Siljamäki & Valtonen 2012, 62).

Tutkimassa kuvaillaan ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakulttuurista toimijuutta mediakäytön arjen näkökulmasta. Huomio kiinnitetään haastateltavien rutiineihin eli toisteiseen ja tavanmukaiseen mediakäyttöön. Mediasuhdetta ei rajata tiettyyn medialaitteeseen tai -sisältöön, eli toimijarooleja lähestytään välineet ja lajityypit ylittäen (ks. Heikkilä ym. 2012, 59, 266; Carpentier & Schroder & Hallet 2014, 6). Tutkimassa keskitytään haastateltavien tulkintoihin siitä, millaista on kohdata erilaisia media-aineksia jokapäiväisessä elämässä. Työssä käytettävät termit mediakäytön arki ja mediaympäristö korostavat toimijarooleja ympäröivää kontekstia. Mediasuhdetta tehdään usein paikassa ja ajassa, jotka ovat ammattikoulussa opiskeleville pojille tavallisia, tuttuja ja todellisia. Mediaympäristöllä viitataan myös mediateknologian materiaalisuuteen, eli mediaympäristö koetaan erilaisten laitteiden ja välineiden avulla.

Käsillä olevan tutkielman tavoitteet ovat pääasiassa teoreettiset: se selventää ja tarkentaa suomenkielisen yleisöys–julkisuus-akselin määritelmää. Tutkielma osallistuu näin keskusteluihin, joissa yleisöys pyritään sitomaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Toisaalta opinnäyte viittaa media- ja joukkoviestintätutkimukseen, jossa käsitellään kansalaisuuden ja mediakäytön suhdetta. (Carpentier ym. 2014; Coudry 2006.) Teoriasidonnainen työ rakentuu haastatteluaineiston ohella käsitteiden varaan (Ronkainen & Pehkonen & Lindblom-Yläne & Paavilainen 2011, 56–57). Akselia tarkastellaan kriittisesti sukupuolen ja yhteiskuntaluokan käsitteellistysten avulla. Yleisöys–julkisuus-kehikko, sukupuoli ja yhteiskuntaluokka ovat siten työn eri vaiheita ohjaavia teoreettisia johtoideoita, jotka asetetaan empiirisen aineiston ja teemoittelun avulla pohdinnan alaisiksi (Hirsjärvi & Hurme 2011, 136; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a; Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97).

Työssä otetaan huomioon, että yleisöys–julkisuus-akseli kiteyttää monia media- ja joukkoviestintätutkimuksen sisäisiä ristivetoja. Kuluttaja–kansalainen-eronteon lisäksi tällaisia ovat esimerkiksi yksityinen–julkinen, laaduton–laadukas ja nainen–mies. Dikotomiat asetetaan tutkielmassa neuvottelunalaisiksi. Työ haastaa näin sen käynnistäneen ”poikahuolen” sukupuolen ja yhteiskuntaluokan käsitteiden avulla. Ammattikoulussa opiskelevien poikien toiminnan, käsitysten ja tulkintojen avaaminen on myös keino kyseenalaistaa ammattillisen koulutuksen piirissä opiskelevien poikien homogeenisuus (Lahelma 2013, 18–21, 25–26). Voidaan ajatella, että tutkielman tavoitteet ovat näiltä osin myös käytännölliset: tarkoituksena on tuoda esiin ja selittää haastateltavien näkökulmia (Ronkainen ym. 2011, 24–25). Toisaalta on ilmeistä, että tutkimusasetelman ja -kysymysten muotoilu perustuu kategorioihin tai niiden nimeämisen tausta-ajatuksiin. Näin esimerkiksi ”poikahuoli” otetaan tutkielmassa annettuna ja liitetään ammattikoulussa opiskeleviin poikiin.

Työn toisessa luvussa määritellään tarkemmin yleisöys–julkisuus-kehikko ja kerrotaan sen taustoista. Samalla hahmotetaan työn viestintäjäsenitys. Tämän jälkeen siirrytään sukupuolen ja yhteiskuntaluokan käsitteellistysten pariin. Toinen luku päättyy tutkimuskysymyksiin ja esiyymmärryksen kuvailuun. Käsitteiden määrittelyn jälkeen opinnäytteessä edetään kerronnalliseen osuuteen, jossa kuvaillaan aineiston tuottamista ja analyysin tekemistä. Luvussa kolme käydään läpi tutkimusprosessin ristiriitoja avaamalla tutkijasubjektia ja -roolia. Sen jälkeen siirrytään teemahaastattelujen suunnitteluun ja toteutukseen. Luvun loppupuolella esitellään aineiston käsittelyn ja teemoittelun vaiheet. Kolmas luku päättyy yleiskuvaukseen haastateltavista.

Tutkielman neljäs luku koostuu kolmesta analyysin tuloksia esittelevästä alaluvusta. Niistä kaksi ensimmäistä vastaavat yleisöys–julkisuus-akselia koskeviin tutkimuskysymyksiin. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaillaan ammattikoulussa opiskelevien poikien mediaympäristöä ja mediakäytön arjen rutiineja. Alaluvussa nimetään ja sijoitetaan haastateltavien kertomuksissa rakentuvat toimijaroolit yleisöys–julkisuus-akselille. Käyttäjän toimijaroolia käsitellään kahdessa teemassa: rutiinissa lepääjä ja rutiinin vanki. Toisessa alaluvussa avataan yleisöys–julkisuus-kehikon toimijaroolien välisiä jännitteitä teemoissa, jotka ovat nimeltään yleisöyden riesa ja julkisuuden taakka. Tulosluvun viimeisessä alaluvussa hyödynnetään sukupuolen tapaa ja keskiluokkaisuuden ideaalia ja vastataan kolmanteen tutkimuskysymyseen. Käsitteellistysten avulla esitetään kaksi tarkentavaa näkökulmaa toimijaroolien suhteiden kuvauksiin. Opinnäytteen viidennessä luvussa selostetaan tiiviisti tutkimuksen tulokset ja arvioidaan sen luotettavuutta ja laatua. Työn viimeisessä osuudessa käsitellään tutkielman antia jatkotutkimuksen näkökulmasta.

2. KÄSITTEET JA RAJAUS

Tässä pääluvussa määritellään ensinnäkin työn media- ja joukkoviestinnälliset lähtökohdat. Määrittely alkaa toimijuudesta, jota tarkastellaan yleisöys–julkisous-akselista käsin. Tämän jälkeen käydään läpi, millaisia merkityksiä yleisöyteen ja julkisouteen on ladattu media- ja joukkoviestintätutkimuksen eri vaiheissa. Taustoistusta seuraa työtä ohjaavan viestintäkäsityksen, mediasuhteen, kuvailu. Luvussa tarkastellaan toiseksi myös tutkimuksen analyttisiä työvälineitä, sukupuolta ja yhteiskuntaluokkaa. Ne ovat yhteydessä toisiinsa ja paikannetaan feministisen kulttuuri- ja yhteiskuntatutkimuksen avulla. Yleisöys–julkisous-akselin tavoin sukupuoli ja yhteiskuntaluokka viittaavat tutkielmassa toimintaan ja tekemiseen: ammattikoulussa opiskelevat pojat tuottavat sukupuolta ja yhteiskuntaluokkaa mediakäytön arjessa. Toinen luku päättyy tutkimuskysymyksiin ja esiyymärryksen tiivistämiseen.

2.1 Toimijaroolit mediasuhteissa

Lähestyn ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteita Seija Ridellin (2006, 249) hahmotteleman abstraktion, yleisöys–julkisous-akselin, avulla (Liite 1). Valotan aluksi yleisöys–julkisouserontekoa, joka sitoo media- ja joukkoviestintätutkimuksen historiassa ääripäiksi mielletyt tarkastelupisteet keskinäiseen suhteeseen. (Ridell 1999, 31; 2006, 247–250.) Tämän jälkeen paikannan tutkimuksen: taustoitaa akselia kriittisen kulttuurintutkimuksen, kulttuurisen yleisötutkimuksen ja tulkitsevan kulttuurintutkimuksen perinteiden näkökulmista. Saatan esiin yleisöys–julkisous-akseliin kytkeytyviä kahtiaajakoja, joiden huomiominen on feministisessä mediatutkimuksessa¹ keskeistä. Pohdin alaluvun lopuksi mediasuhdetta viestintämällinä.

1 Noudatan työssä Anu Koivusen ja Marianne Liljeströmin (1996, 19, 24–26) määritelmää feministinen tutkimus, naistutkimus ja sukupuolentutkimus -nimitysten eroista. Tässä tutkielmassa feministinen tutkimus tarkoittaa sukupuolen käsitteellistämistä suhteina tavalla, joka kyseenalaistaa ajatuksen jo saavutetusta tasa-arvosta ja oikeudenmukaisuudesta. Naistutkimus on Koivuselle ja Liljeströmille hallinnollinen yleisnimitys, joka antaa niukasti tietoa tutkimuksen tavoitteista. Toisaalta he kritisoivat sukupuolentutkimus-nimikkeen viittaavan sukupuolikonstruktion hierarkisuuden kieltämiseen. Eri ilmausten välinen painotusero tulee työssä esiin sen kriittistä miestutkimusta sivuavissa säikeissä. Miestutkimus ei nimenä takaa, että tutkimuksessa teoretisoidaisiin sukupuolta (Jokinen 1999, 30; 2003, 238; Jokinen & Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 171–172, 180).

Tutkielman kehikko: toimijuus yleisöys–julkisous-akselilla

Toimijuus on kattokäsite, joka tarkoittaa identiteettityötä erilaisten vapauksien ja rajoitusten ristipaineissa. Toimijuudella tarkoitetaan ihmisten kulttuurisia, sosiaalisia ja taloudellisia paikkoja sekä oman elämän hallintaan liittyviä käsityksiä ja kokemuksia. Kyse on toiminnan mahdollisuuksien ja ehtojen tunnosta tai tunteesta, kyvystä reflektoida ja arvioida itseä, tehdä päätöksiä ja toteuttaa niitä. (Gordon 2005, 114–115, 117–118; McNay 2004, 178). Hahmotan toimijuuden Lois McNaytä (2004, 183–185) seurailleen ristiriitaisissa ja jännitteisissä subjektipositioissa läpi elettyinä suhteena. Tällöin huomio kiinnitetään toimintaan ja toimijan kokemus sijoitetaan laajaan kontekstiin (ks. Gordon 2005; Ojala & Palmu & Saarinen 2009).

Yleisöys–julkisous-akselille sijoittuvat toimijaroolit tarjoavat puolestaan media- ja joukkoviestintätutkimuksellisen tarkennuksen toimijuuteen. Akselin avulla kurotetaan kahteen laajaan merkitysulottuvuuteen: yksinkertaistaen yleisöllä viitataan englannin *audience*- ja julkisolla *public*-termiin (Ridell 2006, 247). Yleisöys ja julkisous muodostavat käsitteellisen kehikon, jota koetellaan tutkielmassa ammattikoulussa opiskelevien poikien tulkintojen avulla. Ymmärrän akselin ääripäät diskursiivisiksi. Työssä tarkastellaan yksilöiden ja ryhmien edustamien ”yleisöolioiden” ja julkisomuodostelmien sijaan, miten ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat erilaisia toimijaroleja ja asettuvat niihin mediakäytön arjessa. (Ridell 1999, 31; 2010, 9–10; Heikkilä ym. 61–64). Toimijaroleilla viitataan siis tutkittavien tulkintoihin heidän toiminnastaan mediakulttuurissa. Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteissa läpi elämä toimijuus ei ole täysin vapaata muttei kokonaan rajattuakaan. Tutkielmassa käsitellään tätä toiminnan omaehtoisuuden vaihtelua.

Yleisöyden ja julkisouden suhde on jännitteinen. Akselin ääripäät jäsentävät ihmisen ja mediaesityksen suhteen eri tavoin. Yleisönä toiminta tapahtuu mediaesityksen edessä, kun taas julkisena toimiminen tarkoittaa mediaesitykseen osallistumista. Lisäksi mediajulkisuus ymmärretään yleisöydessä ja julkisouudessa eri lailla: siinä missä yleisönä asetutaan seuraamaan, julkisena mediajulkisuutta pyritään tuottamaan. (Ridell 2006, 247–248.) Yleisöys määrittyy suhteessa viestintään ja mediavälineisiin. Se on laistolunut kulttuurinen ilmiö ja teollisesti tuotettu asema. Yleisöydellä viitataan yksityisesti tapahtuvaan toimintaan, joskin mediateknologisten muutosten myötä yleisöyttä on mahdotonta rajata fyysisestä julkisesta tilasta. (Pietilä & Ridell 2010a, 327–328; Ridell 1999, 32–32; 2011, 15). Yleisöys tarkoittaa kuluttajan osan omaksumista, käyttäytymistä kuluttajana (Ridell 1999, 29). Julkisena toimiminen tarkoittaa

puolestaan asettumista ja osallistumista julkiseen keskusteluun (ema., 28, 32; ks. Ripatti-Torniainen 2013, 67–68). Julkisouden ehtona on avoin, yhteiskunnallisista valvontajärjestelmistä vapaa viestintä: kaikki voivat osallistua, jakaa mielipiteitä ja ottaa niitä vastaan. Julkiso syntyy sen kysymyksen ympärille, josta keskustelua käydään. (Pietilä 1999, 9; Heikkilä ym. 2012, 66–67.)

Yleisöys–julkisous-akselin ääripäät on mahdollista mieltää jyrkän vastakohtaisiksi. Kahtiajakoisuus tai lohkominen toistuu lapset, nuoret ja media -tutkimusalueessa sekä mediakasvatuksen tavoitteita luonnostelevassa tutkimuksessa. Nuoret voidaan siis asemoida kuluttajiksi (ks. Lehtimäki & Suoranta 2006), ja toisaalta heidät voidaan sijoittaa kulttuurisen ja yhteiskunnallisen toimijuuden kasvamisen tilaan tai tällaisen toimijuuden lunastajiksi (ks. Herkman 2007). Nuorten toimijuutta lähestytään myös osallistumisen ja osallisuuden näkökulmasta erityisesti toiminta- ja arviointitutkimuksessa, jossa keskitytään koulun ulkopuolella tapahtuvaan nuorisotyöhön tai nonformaaliin kasvatukseen (ks. Kotilainen 2007; Kotilainen & Rantala 2008).

Tässä tutkielmassa pyritään huomioimaan yleisöys–julkisous-erontekoon liittyvät kärjistämisen ja yksipuolisuuden riskit. Akselia hyödynnetäänkin juuri vastakohtaisuuksien tarkastelussa (vrt. Heikkilä ym. 2012, 66). Työssä ajatellaan, että ammattikoulussa opiskelevat pojat tunnistavat teorian muotoilemat yleisöyden ja julkisouden hahmot ainakin jossain määrin. Aineiston tuottamista ja analyysia ohjaa oletus, että esimerkiksi kuluttaja–kansalainen eronteko on tutkittaville tuttu. Kehikko on tällöin väline, jonka avulla toimijaroolit ja niiden väliset suhteet voidaan tehdä näkyviksi. Tutkielmassa kysytään, millä tavalla ammattikoulussa opiskelevat pojat sijoittavat toimintansa ristivetoihin, joihin yleisöys–julkisous-akseli viittaa.

Jännitteisen akselin taustaa

Yleisöys ja julkisous liukuvat osaksi yhteen, mutta myös kilpailevat tai jopa kamppailevat keskenään. Erittelen seuraavassa media- ja joukkoviestintätutkimuksen perinteissä esitettyjä näkökulmia käsittepariin. Nojaan samalla feministisen mediatutkimukseen. Yleisöyden määrittelemiseksi tutkielmassa tukeudutaan ensinnäkin kriittiseen kulttuurintutkimukseen. Siinä käsitellään vaihtelevilla tavoilla merkityksen muodostumista mediatekstin ja vastaanottajan kohtaamisessa (Pietilä 1997, 296, 300–302, 328). 1970-luvulla alkunsa saaneessa brittiläisessä kriittisen kulttuurintutkimuksen suuntauksessa korostettiin raken-

teen ja yksilön toimijuuden suhdetta. Tutkimus pyrki nivomaan mediatuotannon, jakelun ja kulutuksen toisiinsa. Talouden, politiikan ja kulttuurin alueiden ajateltiin olevan jatkuvassa liikkeessä, suhteessa toisiinsa ja identiteettien rakentumisessa yksilöön. (During 2005, 19–22; Rajala 2006, 247.)

Tutkimusalueen ensisijaisena päätelmänä ja saavutuksena pidetään vastaanottamisen muotoileman passiivisen mediakäytön kyseenalaistamista. Vaikka mediateollisuus luo ehtoja ja rakentaa yleisön toimintaa eri tavoin, yleisönä toimiminen vaatii aktiivista mediakulttuurin ja -sisältöjen merkityksellistämistä ja tulkintaa, johon voi sisältyä vastarinnan ja omaehtoisen toiminnan mahdollisuus. (Pietilä 1999, 5–6; Herkman 2006, 24.) Myös feministisellä mediatutkimuksella oli tärkeä rooli sekä yleisökäsitteen että yleisötutkimuksen kysymyksenasettelujen ja tutkimusteemojen määrittelyssä. Menetelmällisesti kirjava 1980–1990-lukujen feministinen yleisötutkimus keskusteli naisten toimijuudesta ja toiminnan omaehtoisuuden vaihtelusta. Vaikka mediatuotannon ja -sisältöjen rakenteiden myönnettiin rajoittavan naisyleisön aktiivisuutta, suuntaus kyseenalaisti naisten populaarille mediakulttuurille alisteisen aseman ja suuntasi tutkimuksellisen mielenkiinnon tieteen sisäisessä arvohierarkiassa vähäpätöisiksi miellettyjen mediasisältöjen vastaanoton pariin. (Carter & Steiner 2004a, 21–28; Rajala 2006, 244–248; Valaskivi 2006, 267–268.)

1980-luvun etnografiseksi käänneeksi luonnehdittu tutkimustavan muutos kohdisti tutkijoiden kiinnostuksen median kuluttamiseen ja yleisön arkeen median parissa (During 2005, 22–23).² Tätä yleisön aktiivisuuteen, mielihyvään ja populaariin vastarintaan keskittyntä kulttuurista yleisötutkimusta kritisoidaan milloin rakenteiden, milloin yksilön toimijuuden sivuuttamisesta. (Puustinen ym. 2006, 25; Rajala 2006, 258.) Yleisötutkimus virisi 1980-luvun lopulla yleisön ”kriisiin”. Keskustelussa pohdittiin, voidaanko yleisöllä viitata todellisiin ihmisiin tai ryhmiin, vai tulisiko se ymmärtää ennen kaikkea diskursiivisesti (Ridell 1999, 29). Suomenkielisessä keskustelussa julkiso-käsitteen muotoilu viittaa juuri ajatukseen yleisön analyttisestä rajallisuudesta. Veikko Pietilä ja Seija Ridell (2010a) ajattelevat ”kriisin”

2 Yhdyn Pietilän (1997, 314–315) huomioihin etnografia-ilmauksen harhaanjohtavuudesta. Mediaetnografian määritelmät (ks. Heikkilä ym. 79–81) poikkeavat yhteiskuntatieteissä esitetyistä etnografian piirteistä, eikä opinnäyte siis täytä esimerkiksi Sirpa Lappalaisen (2007, 11–12) määritelmää etnografiasta. Työtä voidaankin kuvailla Pietilän (1997, 315) ehdotuksen mukaisesti tutkimukseksi, joka selvittää viestinten asemaa ihmisten arjessa.

Pidän tarkennusta tärkeänä, sillä Suomessa on 2000-luvulla toteutettu tämän tutkielman aihepiiriä sivuavia koulua ja koulutusta käsitteleviä etnografioita kuten Käyhkö, Mari (2006) *Siivojaksi oppimassa: etnografinen tutkimus työläistyöstä puhdistuspalvelualan koulutuksessa* ja Tolonen, Tarja (2001) *Nuorten kulttuurit koulussa: ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset*. Etnografista metodologiaa hyödynnetään myös Kristiina Brunilan, Katariina Hakalan, Elina Lahelman ja Antti Teittisen (2013) toimittaman kokoomateoksen *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset erot* artikkeleissa.

johtaneen yleisön merkitysten laimentamiseen tai monistamiseen, minkä vuoksi käsitteen käyttökelpoisuus vaarantuu. Jos yleisöllä voidaan viitata tutkimuksessa ihmisiin ja ihmisryhmiin kuluttajina tai markkinoina, yhteisöinä milloin verkossa tai sen ulkopuolella, faneina, pelaajina tai julkisoina, käsitteen anti tyhjentyy. (Ema., 332–333; Ridell 2006, 235.) Yleisöys–julkisous-akselin jäsennyksessä yleisökäsite pyritäänkin riisumaan tai perkaamaan ylimääräisiksi tulkituista määreistä.

Julkisouden määrittelemiseksi tutkimuksessa nojataan kolmanneksi myös tulkitsevaan kulttuurintutkimukseen. Julkisuuden ja demokratian suhdetta tarkastelevan yhteiskuntatieteellisen suuntauksen teoreettisena lähtökohtana toimii mediajulkisuus yhteiskunnan rakenteena ja tilana, jossa kansalaiset keskustelvat ja muodostavat julkisen mielipiteen (Pietilä 1999, 5). Julkisoutta muotoilevan tutkimuksen ponttina on ajatus, jonka mukaan mediajulkisuuden tulisi olla ”tasapuolinen voimavara julkisojen eri osapuolille” (ema., 11). 1970-luvulta alkanut tulkitseva kulttuurintutkimus keskittyi erityisesti uutis- ja ajankohtaisjournalismiin (Pietilä 1997, 280–281). Myös suomenkielisessä tutkimuksessa yleisöys–julkisous-akselia on kehitelty eri tavoin journalismin ongelmista ponnistaen. Tutkimuksen tavoitteena tai kohteena on tällöin kansalaiskeskustelun käynnistäminen tai ylläpitäminen (Ridell 1999, 33–38; vrt. Kotilainen & Rantala 2008). Yleisöyden ja julkisouden suhdetta journalismiin on määritelty myös soveltavista ja teoreettisista lähtökohdista käsin (Heikkilä ym. 2012; Ripatti-Torniainen 2013). Tässä tutkielmassa journalismi hahmotetaan media-aineiksena, eli sitä sivutaan osana mediakulttuuria (Herkman 2011, 80, 82–89; Heikkilä ym. 2012 235–239).

Feministisellä tutkimuksella on annettavaa myös julkisouden määrittelyyn, sillä se on tarttunut yksityisen ja julkisen erontekoon. Nancy Fraserin (2009) porvarillista julkisuuskäsitystä kritisoivaa artikkelia pidetään julkison määrittelyn avaintekstinä (Ruoho 2006a, 173–180). ”[A]lettiin kysyä, onko kahtiajako yksityiseen ja julkiseen universaali, kaikkialla toteutuva, ja kuinka se on ilmentynyt historiallisesti” (ema., 171). Fraserin mukaan yleisöyden ja julkisouden kahtiajaossa on kyse luokittelusta ja retoriikasta, jonka tuottamat tärkeysjärjestykset marginalisoivat sukupuolen, yhteiskuntaluokan ja ”rodun” vuoksi alistusasemassa olevia yhteiskuntaryhmiä yksityiseen (Fraser 2009, 22; Ruoho 2006a, 171).

Yleisöys–julkisous-akselin taustoitus osoittaa, että käsitepariin kytkeytyy kuluttaja–kansalainen-eron teon lisäksi liuta muita piinaavia ja ajankohtaisia kahtiajakoja (Valaskivi 2006, 266–269; vrt. Jääsaari & Kivikuru & Aslama & Juntunen 2010, 225). Tätä nykyä yksityinen–julkinen, laaduton–laadukas, nai-

nen–mies -eronteista on kuitenkin sellaisinaan vaikeaa esittää hedelmällisiä tutkimuskysymyksiä (Saarenmaa 2010, 321). Feministisessä tutkimuksessa onkin edetty liikkumavaraksi muotoutuvan toimijuuden hahmottelemisessa, jotta käsitteellinen rajankäynti olisi keveämpää. Paikannan yleisöys–julkisuus-kehikon tähän otteeseen. Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteita ja toimijarooleja hahmotellaan tutkielmassa luovien yleisöyden ja julkisuuden välillä, mikä edistää käsitteiden tarkentamista.

Viestintäkäsitys digitaalisella aikakaudella

Avaan seuraavassa tutkimuksen viestintäkäsitystä eli mediasuhdetta. Yleisöyden ja julkisuuden erottaminen ja toisaalta keskinäiseen suhteeseen asettaminen on kytköksissä digitaalisen aikakauden hahmotamiseen. Usein medioitumiseksi kutsutulla kehityssuunnalla tarkoitetaan mediateknologiaa ja mediasisältöjen muotoja koskevia muutoksia sekä kokemusten mediavälitteisyyden kasvua (Herkman 2001, 18–20). Tässä tutkimuksessa viestintä tarkoittaa yksilöiden ja erilaisten ihmismuodostelmien vastavuoroista suhdetta mediakulttuuriin ja -julkisuuteen. Viestinnässä on kyse suhteesta, jossa ihmisten on mahdollista asettua vaihtelevilla tavoilla omaehtoisiin toimijarooleihin.

Tukeudun mediasuhteen määrittelyssä Hannah Arendtin (2002) näkemukseen julkisesta toiminnasta, jonka ehtoja ovat yhteisyys ja näkyvyys. Yhteisyys tarkoittaa yksityisestä rajautuvan maailman jakamista: ihmisten halu toimia julkisessa merkitsee pyrkimystä jättää itsestä oman elinkaaren ylittävä jälki. Näkyvyys puolestaan tarkoittaa yhteisesti jaettua “todellisuudentunnetta”: todellisuus muotoutuu nähtävänä ja kuultavana olemisesta. Arendt tarkoittaa näkyvyydellä ihmisten jakamaa ymmärrystä siitä, että kaikki toimijat sijaitsevat julkisessa tilassa eri paikoissa, eli näkevät ja kuulevat saman kohteen keskenään eriävistä näkökulmista. Yhteisesti jaettu perustuu siis eroille. (Emt., 56–64; ks. Fraser 2009, 18–20; Pietilä & Ridell 2010b.) Arendtin (2002, 193–195) kuvailema julkinen toiminta on rajatonta ja sillä on odottamattomat seuraukset.

Ajattelen Arendtin ideaan tarttuneen Bonnie Honigin (1998) tavoin, ettei yksityisen ja julkisen ero ole ehdoton. Myös Kotilainen ja Rantala (2008) sitoutuvat toimintatutkimuksessaan Arendtin pluralistiseksi tulkitsemaansa julkisen toiminnan kuvailuun. Sen avulla on mahdollista ylittää yksityisen piiriin nimetyt mediakulttuurin ja muodollisen poliittisen julkisuuden arvottava eronteko (Kotilainen & Rantala 2008, 6–7, 52–53). Rajan rikkominen on keskeistä, jotta tutkimuksen on mahdollista käsitellä lasten ja

nuorten toimijuutta ja kyseenalaistaa kansalaisuus, joka perustuu vain täysi-ikäisenä saatavaan äänioikeuteen. Mediasuhteen viestintäkäsityksessä mediakulttuurin ja -julkisuuden puitteita sekä ihmisen toimijuutta pyritäänkin tarkastelemaan suhteessa toisiinsa. Identifikaatio tarkoittaa näin ollen toimijaksi tulemistä, eli identiteetit ovat potentiaalisen julkisen toiminnan seurauksia (Fraser 2009, 19–20; Honig 1998, 104, 117, 119.)

Ridellin (2006) luonnos yleisöys–julkisuus-akselista (Liite 1) viittaa mielestäni laajalti erilaisiin viestintäkäsityksiin. Vertailenkin mediasuhdetta muihin tunnettuihin media- ja joukkoviestintätutkimuksen viestintämalleihin. Ne on tapana esittää kronologisesti tutkimuksen vaiheita noudatellen: siirto, merkityksellistäminen ja yhteisyys (vrt. Ripatti-Torniainen 2013, 41–42). Mediasuhde muistuttaa näistä ensinnäkin tulkitsevan kulttuurintutkimuksen rituaalimalliksi kutsuttua yhteisyysjäsenystä. Sen alkuperä voidaan jäljittää kolmea viestintämallia edeltäneeseen, viime vuosisadan alun yhdysvaltalaiseen sosiologiseen, erityisesti Chicagon koulukunnan, ajatteluun.³ Jäsennyksessä viestintä ymmärretään sosiaalisen järjestyksen muovaajana ja toimintana kansalaisorientaatiosta käsin. Yhteisyyden viestintäkäsitys korostaa ihmisten toimintaa ja osallistumista. Tällöin viestintä tarkoittaa sosiaalista yhteisyyttä tuottavaa, ylläpitävää ja muokkaavaa prosessia. (Pietilä 1997, 288; Puustinen ym. 2006, 25.)

Demokratian, journalismin ja kansalaisuuden suhteita muotoileva tutkimus on työn ponnin, mutta viestinnän yhteisyysjäsenyys toimii tässä tutkimuksessa lähinnä viitepisteenä. Jäsennyksestä poiketen mediasuhteessa vastaanotto sisältää ehtoja: merkitykset eivät siis palaudu yksin tulkitsijaan (Pietilä 1997, 295). Tässä mielessä mediasuhde viittaa myös merkityksellistämisen viestintäjäsennykseen. Kriittisessä kulttuurintutkimuksessa viestintä tarkoittaa merkitysten tuottamista ja merkityskamppailua. Kieli ja muu symbolien välittämä vuorovaikutus on sosiaalista toimintaa, joka rakentaa ja tuottaa todellisuutta. Sisään- ja uloskoodaamisen viestintämallissa ihmiset määrittyvät potentiaalisesti aktiivisiksi: he tulkitsevat, merkityksellistävät ja jakavat merkityksiä. (Emt., 270–271, 275; Puustinen ym. 2006, 24–25.)

3 Yleisöyden ja julkisuuden erottaminen ja toisaalta keskinäiseen suhteeseen asettaminen on saanut sysäyksen 1900-luvun alun sosiologisesta ajattelusta ja modernin ajan murrosta hahmottaneista klassikoista. (Pietilä 1999, 7–9; Ridell 2010, 7–9; Ripatti-Torniainen 2013, 41–43). Etenkin digitaalisen aikakauden sekä yleisöyden ja julkisuuden määrittelyyn kannustavassa suomenkielisessä kirjallisuudessa luodaan katse viime vuosisadan alun teorioihin. Puustinen ym. (2006, 26–27) toteavat, että mediatutkimukselle on tavallista jättää tutkimuksen sisältämä viestintämalli artikuloimatta. Mielestäni voidaan kysyä, kieliikö etenkin julkisuuden teoretisoimisen tarve viestintäkäsityksen kriisiytymisestä, jota yritetään ratkaista ikään kuin palaamalla juurille.

Akselin ääripäiden merkitysulottavuuksia tarkastellessa voidaan huomata, että niin tulkitsevassa kuin kriittisessä kulttuurintutkimuksessa suhtaudutaan nyrpeästi Mass Culture Research -perinteen (MCR) siirtojäsenyyteen. Viestinnän mahdollisiin vaikutuksiin keskittyneen MCR:n siirtomallissa viestintä on prosessi, jossa viestimen tuottama viesti kohtaa yksittäisen vastaanottajan (Pietilä 1997, 162–164).⁴ Näyttää siltä, että tätä ”ruiskumallin” mukaista mediakulttuurin ja ihmisten suhteen sommittelua pidetään laajalti epäonnistuneena. Siirtojäsenyys onkin ilmeisessä ristiriidassa yhteisyyssäsenyyksen ja merkityksellistämisen viestintäkäsitysten kanssa. Julkiseen toimintaan ryhtyminen tai aktiivinen merkityksellistäminen ei ole mahdollista tai ainakaan todennäköistä, mikäli viestin kohde on vietävissä tai ohjailtavissa. Miellänkin yleisöys–julkisous-akselin suomenkielisen kehittelyn yritykseksi irrottautua viestinnän siirtojäsenyyksestä.

Työssä otetaan kuitenkin huomioon, että vaikka yleisöys–julkisous-akseli tarjoaa erilaisia näkökulmia mediasuhteisiin, tutkimuksen on silti mahdollista nimetä ihmiset viestin päätepuoleiksi milloin kansalaisina, milloin kuluttajina (Pietilä 1999, 11–12). Käsiteparin molempien osien muotoilua onkin kritisoitu palautumisesta siirtojäsenyyteen. Kriitikissä huomautetaan, että julkisouden kehittäminen perustuu yllättävän usein oletukselle, ettei julkinen toiminta ole syystä tai toisesta mahdollista (ema., 5, 10–11). Lisäksi yleisöyden potentiaali on arvostelun mukaan näennäistä, jos viestintä tarkoittaa yksisuuntaista ketjua markkinoilta yleisölle. (Pietilä 1997, 276; Puustinen ym. 2006, 24–25; Ridell 1999, 30.) Sanalla sanoen siirtojäsenyys vaikuttaa myös tämän tutkielman lähtökohtaan, mediasuhteen viestintäkäsitykseen.

Tätä nykyä myös lapset, nuoret ja media -tutkimusalueessa ja siihen nojaavassa mediakasvatustutkimuksessa kiinnitytään digitaaliseen käänteeseen. Se tarkoittaa siirtymää joukkoviestinnän kehiksestä verkkoviestintään (Kupiainen & Sintonen & Suoranta 2007, 16).⁵ Käsillä olevan digitaalisen käänteen tai murroksen kuvailu herättää kysymyksiä. Aikakauden luonnehtimisen yhteydessä käydäänkin keskustelua media- ja joukkoviestintätutkimuksen suhteesta aikaan: ymmärretäänkö mediaympäristön ja ihmisen suhteen siirtymät äkkikäännöksiksi vai jatkuvuuksiksi (Carpentier & Schroder & Hallet 2014; Paasonen 2012).

4 MCR:n kritiikistä syntyneessä käyttötarkoitustutkimuksessa syvennyttiin viestin lähettäjän sijaan ketjun päätepuoleeseen, vastaanottajaan. MCR:n vastaanottajasta muovattiin siten käyttäjä, jonka toimintaa selittävät tarpeet (Pietilä 1997, 194–195, 199–203).

5 Mediakasvatuskeskustelussa on tuotettu esiin kiistanalainen käsitys lapsista ja nuorista ”diginatiiveina” (ks. Buckingham 2003, 18–34; Vittadini & Siibak & Reifová & Bilandzic 2014, 67–70).

Yhtä kaikki digitaalinen aikakausi pakottaa yleisöys–julkisous-käsiteparin liikkeeseen. Koska mediakulttuuri lomittuu yhä tiiviimmin ammattikoulussa opiskelevien poikien arkeen, yleisöys ei vastaa pelkästään siirtomallin mukaista viestintäketjun vastaanottajan roolia (Pietilä & Ridell 2010a, 331–333). Myös julkisous on kytköksissä digitaaliseen aikakauteen, sillä Chicagon koulukunnan kansalaisorientaatiosta käsin on mahdollista haarukoida nuorten toimintaa erityisesti verkossa. Mediasuhde noudattelee Pietilän (1997, 300–302) kuvausta merkityksen muodostumisesta tekstin ja vastaanottajan kohtaamisessa. Tässä työssä merkitysten muodostumisen kontekstin luovat tutkimukseen osallistuneiden ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön tilat, ajat ja tavat. Ne rakentavat haastateltavien arkea median parissa. Niin ikään tutkittavien tulkinnat sukupuolesta ja yhteiskuntaluokasta ovat kytköksissä mediasuhteisiin.

2.2 Sukupuolen ja yhteiskuntaluokan kytkös

Tarkastelen sukupuolta ja yhteiskuntaluokkaa toisiinsa punoutuneina kulttuurisina ja sosiaalisina resursseina. (Skeggs & Thumin & Wood 2008; Tolonen 2005; 2008a). Määrittelen seuraavassa alaluvussa sukupuolen tavaksi (Veijola & Jokinen 2001; Jokinen 2004; 2005). Osallistun näin etenkin feministisen tutkimuksen piirissä käytävään keskusteluun sukupuolen esidiskursiivisuudesta. Miten tutkimuksen tulisi käsitteellistää sukupuoli? Miten arjen sukupuoliymmärryksen seurauksia voi tutkia? Hahmotan yhteiskuntaluokan puolestaan keskiluokkaisuuden ideaaliksi (Kivimäki 2008; Lahikainen & Mäkinen 2011; Ruoho 2006b; Skeggs 2004). Paikannun yhteiskuntaluokalla operoivaan 2000-luvulla alkaneeseen kulttuurin- ja yhteiskuntatutkimukseen sekä media- ja joukkoviestintätutkimuksen keskusteluun, jossa tutkimukselta penätään rakenteiden tarkastelua. Kerron samalla, millä tavalla yhteiskuntaluokka kytkeytyy työn rajaukseen, jossa tutkitaan ammatillisen toisen asteen koulutuksen piirissä opiskelevien poikien mediasuhteita. Viittaan sukupuolitapaisuudella ja keskiluokkaisuuden ideaalilla Pierre Bourdieun teoriaa hyödyntävään ja edelleen kehittävään feministiseen toimijuuden tutkimukseen. (Adkins 2004; ks. Gordon 2008, 18–19; McNay 2004, 178–180; Tolonen 2007).

Sukupuoli tapana

Hyödynnän tutkielmassa Soile Veijolan ja Eeva Jokisen (2001) ajatusta sukupuolitapaisuudesta (ks. Jokinen 2004; 2005). Sukupuolen tapa merkitsee tekemisen ja olemisen muotoutumista suhteessa arjen sukupuoliymmärrykseen eli siihen, mitä miehillä ja naisilla on historiallisesti ymmärretty. (Veijola & Jokinen 2001, 22–26.) Tarkoitan arjen sukupuoliymmärryksellä tai -jäsennyksellä luonnollisena pidettyä ja biologiaan palautuvaa jakoa naisiin ja miehiin. Arjen sukupuoliymmärryksessä naisen ja miehen kategoriat ovat itsestään selviä, toisistaan riippuvaisia ja toisiaan täydentäviä vastakohtia, mikä ilmenee ennen kaikkea heterotapaisuutena. Sukupuolen tapa ei kuitenkaan ole yksilön ominaisuus. Se muistuttaa Pierre Bourdieun habitusta: kyseessä on rakenteellinen käsite, joka kytkee sukupuolen kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin käytäntöihin. Sen avulla on mahdollista luonnehtia rakenteisiin ja instituutioihin mukautumista, ympäristön ymmärrettäväksi tekemistä ja sietämistä. (Jokinen 2004, 288–289.)

Tässä tutkielmassa sukupuoli käsitetään yhtäältä konstruktioksi. Työssä sitoudutaan sukupuolen käsitteellistämisen tarpeeseen ja paikannutaan sukupuolen esidiskursiivisuuden kritiikkiin. Siinä ajatellaan, että biologisiin eroihin palautuva sukupuolen toisto luonnollistaa arjen sukupuoliymmärryksen ja saa sen näyttämään asiantilalta, joka ei vaadi selityksiä. Näin ollen tutkielman lähtökohtana on, että sukupuoli ei edellä kieltä ja kulttuuria. Sillä ei ole alkuperää. (Ojajärvi 2004, 259–261; Pulkkinen 2000, 43, 49–50; Veijola & Jokinen 2001, 22–23.) Sukupuolta tuottavia tekoja on runsain määrin ja niitä toistetaan arjessa. Sukupuolen tekeminen nojaa siis kulttuurisesti vakiintuneeseen ”eleistöön”, joka liitetään tiettyyn, joko naisen tai miehen, ruumiiseen. (Pulkkinen 2000, 51–53; Jokinen 2004, 295.)

Kun sukupuoli käsitteellistetään tavaksi, sitä ei ole mahdollista palauttaa diskursiivisiin rakenteisiin. Arjen sukupuoliymmärryksen kritiikki johtaa toisaalta kysymään: ”Jäävätkö sukupuolitetusti syrjivät rakenteet huomiotta, jos sukupuolta ei oteta annettuna, esidiskursiivisena kategoriana?” (Ojajärvi 2004, 267.) Sukupuolitapaisuuden tiedostaminen ei välttämättä johdakaan tavan suoraviivaiseen muuttamiseen yhdellä kertaa (Jokinen 2004, 292–296, 301). Käsillä oleva työ muotoutuu siis myös arjen sukupuoliymmärryksen mukaisesta ajattelusta. Tämä tulee esiin tutkielmassa muun muassa siten, että haastateltavat nimetään pojiksi. Olen päättänyt keskittyä työssä ”vain” poikiin, jotta haastateltavien välisten yhtäläisyyksien ja erojen käsittely ei peittyisi aineiston sisäiseen tyttö–poika-vertailuun. Valinnan avulla pyritään lisäksi säilyttämään avoimuus yhteiskuntaluokalle ja muille mahdollisille eroille, jotka voivat perustellusti osoittaa sukupuolta merkityksellisemmiksi. (Ojala 2010, 94–95.) Tutkimuksessa kiinnite-

tään huomio sukupuoliin poikien keskinäisinä ja kunkin pojan sisäisinä eroina (Lehtimäki & Suoranta 2005, 199).

Perustelen sukupuoliin tapaisuuden määritelmää lisäksi suhteessa lasten ja nuorten mediakäytön sukupuoliin liittumiseen. Lasten ja nuorten mediakäyttöä ja -ympäristöä kartoittavassa tutkimuksessa sukupuoli kuvataan keskeiseksi nuorten mediakäyttöä määrittäväksi tekijäksi (Noppiari & Uusitalo & Kupiainen & Luostarinen 2008; Uusitalo & Vehmas & Kupiainen 2011). Tällaisessa mediasuhteiden tutkimuksessa lasten ja nuorten voimakkaasti sukupuoliin tunteet mediakäytön muodot käsitetään sukupuoliin identiteetin aihioiksi, jotka kehittyvät lasten kasvaessa edelleen. (Uusitalo ym. 2011, 62, 68.)⁶ Ajattelen kuitenkin Hanna Lehtimäkeä ja Juha Suorantaa (2005, 197–198) myötäillen, että tyttöjen ja poikien mediakäytön erojen nimeäminen ei sinänsä edellytä sukupuolen käsitteellistämistä. Tutkimus voi toisin sanoen päätyä myös uusintamaan arjen sukupuoliin ymmärryksen mukaista käsitystä mediasuhteista. Tämän työn lähtökohtana onkin ajatus, että mediakäytön sukupuoliin tuminen on osin tapaisuuden seuraus. Arjen sukupuoliin ymmärrys voidaan haastaa kysymällä, miten kaksijakoisuuteen on päädytty. Mikä saa sukupuolen näyttämään ilmiönä pojilta ja tytöiltä, jotka ovat vastakohtat mutta samalla täydentävät toisiaan? (Oja-järvi 2004, 256–269; Pulkkinen 2000, 48.)

Sukupuolen tapa syntyy sekä omasta tahdosta että pakosta (Jokinen 2004, 292–293, 301). Vaikka mies- ja naistapaisuus eivät määrää ammattikoulussa opiskelevien poikien elämää, heidän on otettava tapaisuuksiin kantaa. Työssä ajatellaan, että haastateltavat tiedostavat sukupuolen lasten ja nuorten mediakäyttöä koskevan tutkimuksen suuntaisesti. Tällöin on esimerkiksi vaistomaisesti helppo ymmärtää, että tytöt ja pojat viettävät aikaansa eri mediasisältöjen parissa (Uusitalo ym. 2011, 62–80). Tapaisuuden näkökulmasta on selvää, että siinä missä tytöt taipuvat kiinnostumaan teknologiasta sen kontekstissa, poikien on tapana kuluttaa ja harrastaa teknologiaa sinällään (Vehviläinen 2005; Wilska 2006). Työssä pohditaankin, miten haastateltavat neuvottelevat suhdettaan mediakäytön sukupuoliin liittumiseen, siihen että tyttöjen ja poikien mediakäyttö eroavat toisistaan.

⁶ Nuorisotutkimuksessa sukupuolta on puolestaan lähestytty mediakulttuurin nuoria ja nuoruutta käsittelevien representaatioiden ja diskurssien näkökulmasta sekä erilaisissa institutionaalisissa tilanteissa ja tiloissa tuotettuna (ks. Aapola-Kari 2006; Tolonen 2001).

Olen tietoinen kriittisen miestutkimuksen tarjoamista analyttisistä mahdollisuuksista, mutta rajaan sen puitteissa työstetyn maskuliinisuuskäsitteen tämän tutkimuksen ulkopuolelle.⁷ Maskuliinisuudella ope-
rinti vaatii tarkkuutta (Connell 1995, 67–86; Jokinen 2010).⁸ John Beynon (2002, 23–24) tiivistää kä-
sitteen hyödyllisyyttä kritisoivat näkökulmat kysymykseen: Missä suhteessa sen avulla tutkittavat kult-
tuuriset kuvat, stereotypiat ja normit ovat miehiin, miesten toimintaan, käytökseen, etuoikeuksiin ja
asenteisiin? On keskeistä huomata, ettei tämä käsitteen ja todellisuuden suhdetta tarkasteleva kysymys
raukea otteessa, jossa sukupuoli ymmärretään tapana. Voidaan aiheellisesti kysyä, missä määrin suku-
puolitapaisuus tarkoittaa paluuta esidiskursiiviseen sukupuoleen, siis ilmiön nimeämistä etukäteen.

Esitän kuitenkin, että sukupuolen tavaksi hahmottavassa näkökulmassa tämä todellisuuden ja käsitteen
välinen suhde tulee kiinnostavalla tavalla esiin. Ammattikoulussa opiskelevat pojat elävät kulttuurisia
kuvia, stereotypioita ja normeja läpi mediakäytön arjessa ja tulkinnoissaan yleisöys–julkisuus-akselille
sijoittuvista toimijarooleista. Sukupuoli tapana ehdottaa, ettei tämä toiminta ole täysin vapaata sen pa-
remmin kuin läpikotaisin rajattuakaan. Tapaisuuden jäsennyksessä otetaan myös kantaa siihen, millä
tavalla sukupuolta tehdään: toisteisesti, usein tiedostamatta ja mukautuen. (Veijola & Jokinen 2001; Jo-
kinen 2004; 2005; McNay 2004; Ojala & Palmu & Saarinen 2009, 19–20.)

7 Kriittisen mies- ja maskuliinisuudentutkimuksen tavoitteista ja vaiheista ks. Jokinen (1999) ja Jokinen & Ahlbäck & Kinnarinen (2012). Hegemonisen maskuliinisuuden määrittelystä ks. Connell (1995, 76–81); Jokinen (2010, 13); Jokinen ym. (2012, 173–175).

Jokinen ym. (2012, 178) toteavat media- ja joukkoviestintätutkimuksen kannalta kiinnostavasti, että kulttuuristen kuvien tarkastelu on yhä keskeisempi osa nykyistä kriittistä miestutkimusta. Kriittisen miestutkimuksen mukaisesti orientoituneita representaatioita ruotivia artikkelikokoelmia onkin ilmestynyt Suomessa 1990-luvulta aina 2000-luvun alkuun saakka:

Ahokas, Pirjo & Lahti, Martti & Sihvonen, Jukka (1993) *Mieheyden tiellä: maskuliinisuus ja kulttuuri*; Sipilä, Jorma & Tiisonen, Arto (1994) *Miestä rakennetaan - maskuliinisuuksia puretaan*; Lehtonen, Mikko (1995) *Aatamin puvussa: liaanilla Hemingwaysta Königiin*; Jokinen Arto (2003) *Yhdestä puusta: maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*.

8 Veijolan ja Jokisen (2001) sukupuolitapaisuusjäsenystä ajatellen maskuliinisuuden vaihtelut voidaan hahmottaa tyyliksi. Tyyli poikkeaa tavasta, ja kirjoittajat tarkoittavat sillä yksilölle mahdollisten valintojen tekemistä sekä niiden seurauksia (Veijola & Jokinen 2001, 25–26).

Keskiluokkaisuuden ideaali

Yhteiskuntaluokalla viitataan tässä tutkielmassa keskiluokkaisuuden ideaalin, jonka määrittelen seuraavassa (Kivimäki 2008; Lahikainen & Mäkinen 2011; Ruoho 2006b; Skeggs 2004). Ensinnäkin käsittelen puitteissa mediakulttuurin arvon kerryttämisen kentäksi. Mediakulttuuri ymmärretään laajasti ajatellen markkinoiksi, ja ammattikoulussa opiskelevien poikien kokemat mediaympäristöt ja toiminta yleisöysojulkisuus-akselilla sisältävät potentiaalin arvon kartuttamiseen. (Skeggs 2004.) Nojaan työssä etenkin Bourdieun jalanjäljissä toteutettuun suomenkieliseen nuorisotutkimukseen. Tolonen (2008b, 13) toteaa: ”Luokkaero on siis materiaalinen, mutta ei perustu vain tuloeroon vaan myös yksilön arvottamiseen erilaisilla markkinoilla ja kentillä, sekä yksilön erilaisiin resursseihin ja kykyihin käyttää näitä resursseja.” Hanna Ojalaa (2010, 67–68) seuraillen yhteiskuntaluokassa on kyse symbolisista toimintamuodoista ja kulttuurisista käytännöistä: yhteiskuntaluokkaa tehdään jokapäiväisessä toiminnassa. Yhtenäisten luokkakulttuurien sijaan työssä pyritään hahmottamaan yhteiskuntaluokan rakentumista mediasuhteissa yleisöysojulkisuus-akselilla (Tolonen 2008a, 227).

Pohdin toiseksi yhteiskuntaluokan juuria ja käsitteeseen liittyviä ajankohtaisia kysymyksiä. Historiallisesti yhteiskuntaluokka on ymmärretty joko marxilaisesti sovittamattomana ristiriitana tuotantovälineet omistavan porvariston ja palkkatyötä tekevän työväestön välillä tai weberläisesti statuspohjaisina luokka-asemina ja niiden tuottamina mahdollisuuksien eroina (Erola 2010a, 28; Kivimäki 2008, 6–7). 1970-luvun loppuun jatkuneessa brittiläisessä sosiologisessa tutkimuksessa luokkaa hahmotettiin ihmisten tiedostaman luokkaposition avulla. Tällaisen lähtökohdan ongelmana pidetään yhteiskuntaluokan ja kulttuurin suhteen yksinkertaistamista, sillä luokkarakenne, -asema ja -kulttuuri eivät muodosta selkeälinjaista ja ristiriidatonta kokonaisuutta. (Devine & Savage 2005, 7–8, 10–12.)⁹

Sanna Kivimäki (2008, 4–6) kuvailee tutkijoiden tulkinneen yhteiskuntaluokan sittemmin jähmeäksi ja suotta yksinkertaistavaksi käsitteeksi. Se on hyväksytty hiljaiseksi taustamuuttujaksi, mutta yhteiskuntaluokan selitysvoimaa on pidetty riittämättömänä. (Kivimäki 2008, 4–6; Tolonen 2008b, 8–10.) Eriarvoistumista ja marginalisoitumista on tutkittu sosiologisesti virittyneessä kulttuurintutkimuksessa 1990-luvulta 2000-luvun alkuun saakka, mutta ei yhteiskuntaluokan avulla (Tolonen 2008b, 8). Myös lasten ja nuorten mediaympäristöjä kartoittavissa tutkimuksissa nuorten ilmaiset tietoiset valinnat käyttää tai

⁹ Myös suomalaisessa nuorisotutkimuksessa on petytty Birminghamin koulukunnan alakulttuuriteorian imussa toteutetun tutkimuksen osin laihoiksi jääneisiin tuloksiin (Lähteenmaa 1996; Tolonen 2001, 22–23).

jättää käyttämättä mediavälineitä ja -sisältöjä on liitetty muun muassa nuorten ikään ja sosio-ekonomiseen asemaan (Uusitalo ym. 2011, 27–28, 34–39, 143; Livingstone & Helsper 2007). Tutkimuksessa epätasa-arvosta puhutaan kuitenkin yhteiskuntaluokan sijaan esimerkiksi digitaalisen kuilun avulla. Vaikka on viitteitä siitä, ettei nuorten pääsy (*access*) automatisoi mediateknologian arkipäiväistä käyttöä (Livingstone & Helsper 2007), nuorten voidaan edelleen ajatella määrittelevän mediaympäristöjään yhä yksilöllisemmin (Uusitalo ym. 2011, 140).

Media- ja joukkoviestintätutkimuksen 2000-luvulta alkaneessa itsekritiikissä ehdotetaan kuitenkin, että tutkimusala on epäonnistunut rakenteen ja toimijan suhteen tarkastelussa. Moitteissa esitetään, että se on sivuuttanut taloudellisen ja poliittisen vallan kysymykset keskittymällä tutkimuksessa toimijoiden aktiivisuuteen, autonomiaan ja alakulttuureihin. Emansipatorinen valta on paikannettu milloin sukupuoleen tai seksuaalisuuteen, milloin etnisyyteen tai kansallisuuteen. (Herkman 2006; Kivimäki 2008, 3–4; Lahikainen & Mäkinen 2011, 6–7; Ruoho 2006b) Närrää tai ihmetystä herättää erityisesti yhteiskunnallisen rakennemuutoksen, Suomen oloissa 1990-luvun laman, seurausten pohtimatta jättäminen (Herkman 2006, 27; Kivimäki 2008, 4–5).

Juha Herkmanin (2006, 27–29) tulkinnassa rakenteiden sivuuttaminen johtuu mediaan ja populaarikulttuuriin keskittyneen tutkimuksen tarpeesta luoda jalansijaa suhteessa yhteiskuntatieteisiin. Poliittisuuden painopiste tulisikin Herkmanin (2006, 29) mielestä siirtää ”subjektista ja mikrorakenteista jälleen laajempaan yhteiskunnalliseen viitekehykseen.” Yleisötutkimuksessa tämäntyyppinen itsekritiikki kiteytyy mielestäni yleisön ”kriisissä.” Ridellin (1999) mukaan kriisipuhe osoittaa, etteivät kulttuuriset yleisötutkijat problematisoi yleisöä muotoilevaa kuluttamista, vaan sijoittavat tutkimuksen mediateollisuuden alistaviin puitteisiin. Näin ajatellen tutkimus ottaa yleisön annettuna ja ohittaa mediatuotannon ja -talouden yleisöjä rakenteistavan ulottuvuuden, mikä tekee tutkimuksesta ”epäautooppista”. (Ema., 29–30.)

Kolmanneksi käsittelen koulutuksen yhteiskuntaluokan uudelleen reitityksen välineeksi. Keskiluokkaisuuden ideaali viittaa siten työn rajaukseen, eli valintaan keskittyä ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteisiin ja mediakulttuuriseen toimijuuteen. Kivimäen (2008, 8) mukaan näkymätön ja siksi epämääräinen keskiluokkaisuus tarkoittaa yksilön autonomian ja valinnanvapauksien korostamista, joka tiivistyy koulutukseen ja halun toteuttaa itseään. Myös Hanna Ojalan (2010, 67–68) mukaan koulutuspuhe on yhteiskuntaluokan uudelleen nimeämisen tai koodauksen muoto. Ajattelen Lahelmaa (2013, 27)

myötäillen, että yhteiskuntaluokan tekeminen on kytköksissä ammatillisen koulutuksen ja lukion hierarkkiseen asetelmaan: ”Kulttuurisissa ymmärryksissä lukio on edelleen arvostetumpi toisen asteen koulutusvaihtoehtoista.” Ammattioppilaitoksessa opiskelevia nuoria onkin käsitelty viimeaikaisessa suomenkielisessä media- ja joukkoviestintätutkimuksessa lähinnä mediakasvatuksen saralla (ks. Kilpelä 2011; 2012).

Media- ja joukkoviestintätutkimuksen itsekritiikissä suomitaan lisäksi tutkimuksen valtaa nimetä yksilöt tai toimijat epäsuorasti tutkijoiden keskiluokkaisuudesta käsin. Siinä missä rakenteiden sivuuttaminen on Herkmanin (2006) mukaan mediatutkimuksen paaluttamisen sivutuote, Ruoho (2006b) kiinnittää huomion tutkimuskohteiden valintaan. Hän esittää Beverley Skeggsin (2004) ajatuksiin nojaten, että tutkimuksellinen kiinnostus suuntautuu keskiluokkaisen tunnestruktuurin ohjaamana, mikä kielii tutkimuksen ja tutkijoiden ristiriitaisesta suhteesta yhteiskuntaluokan käsitteeseen (Ruoho 2006b, 33–34). Mielestäni on siis hyvin mahdollista, että toisen asteen ammatillisen koulutuksen konteksti on jäänyt tutkimuksessa vähälle huomiolle, koska peruskoulu ja lukio ovat akateemisesti koulutetuille tutkijoille sitä tumpia elämänpiirejä.

Rajaus ammatillisen koulutuksen piirissä opiskeleviin poikiin ei ole hedelmällinen ainoastaan sen vuoksi, että media- ja joukkoviestintätutkimus ei ole liiemmin tarttunut ammattiopintojen luomaan ympäristöön. Katariina Hakala, Kristiina Brunila, Antti Teittinen ja Elina Lahelma (2013, 261–263) tuovat ilmi, että ammatillisen koulutuspolitiikan muotoilema mallikansalainen viittaa sekin sääntelevään keskiluokkaisuuden ideaaliin. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen päämääräksi asettuu työntekijäkansalainen, joka on yrittäjähenkkinen, muuntautumiskykyinen ja joustava itsensä toteuttaja. Koulutuspoliittinen retoriikka ulottuu kirjoittajien mukaan ammatillisen koulutuksen kulttuureihin ja käytäntöihin: ”Yksilöllisyyden painotukset ja kilpailukyvyyn kasvattamisen vaatimukset ovat kiinnittyneet myös ja ehkä jopa erityisesti nuorisoon” (ema., 262). Näin ollen tutkimuksen rajausta perustelee ammattikoululaisten eksotisuuden sijaan yhteiskuntaluokkia koodaavan koulutuspuheen ja toisaalta koulutuspoliittisen retoriikan ideologinen saumattomuus. Keskiluokkaisuuden ideaali tarkoittaa tällöin positiivisten arvojen kokoelmaa, joka Lauri Lahikaisen ja Katariina Mäkisen (2011, 8–13) mukaan esittää yhteiskunnallisen suhteen, työn ja pääomien ristiriidan, yksilöllisenä kamppailuna tavallisen ja hyvän elämän saavuttamisesta.

Ajattelen kuitenkin, että valinta keskittyä tutkielmassa toisen asteen ammatillisia opintoja suorittaviin poikiin sisältää ”ilmeisen” tutkimuskohteen ongelman. Työtä suuntaavat yhtä aikaa kaksi lähtöoletusta: ammattikoulussa opiskelevat haastateltavat ovat työväenluokkaisia poikia ja toisaalta keskiluokkaisuuden ideaalin sisällä. Ensinnäkin rajaus vihjaa, että yhteiskuntaluokka voitaisiin yksioikoisesti palauttaa koulutukseen (Erola 2010b, 21). Asetelman riskinä on siis nimetä ammatillisen koulutuksen piirissä opiskelevat haastateltavat koulutuspolitiikan ja työelämän hierarkian mukaisesti ”käsillä” tekijöiksi (Hakala ym. 2013, 257). Lisäksi: jos yhteiskuntaluokka ymmärretään nimenomaan työväenluokkaisuudeksi miesten toiminnassa tai maskuliinisuuksien kuvissa, tutkija päätyy kuvaamaan ilmiötä vain osittain (ks. Tolonen 2001, 22–23). Ratkaisen tämän ristiriidan ottamalla huomioon ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakulttuurisen toimijuuden kontekstin, eli tutkielmassa valotetaan haastateltavien suhteita opiskeluun ja työelämään (Tolonen 2008a; ks. Connell 1995, 93–119).

2.3 Tutkimuskysymykset ja esiymmärrys

Työn kolme tutkimuskysymystä ovat kuvailevia ja selittäviä:

1. Millaisia yleisöys–julkisous-akselille sijoittuvia toimijarooleja ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat kertoessaan mediakäytön arjesta?
2. Miten he asettuvat näihin toimijarooleihin?
3. Mitä sukupuolen tapa ja keskiluokkaisuuden ideaali tarkoittavat ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteissa?

Toimijarooleihin asettuminen, sukupuoli ja yhteiskuntaluokka tarkoittavat tutkimuksessa ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakulttuurista toimintaa, jota he kuvailevat ja jolle luodaan teemahaastattelussa merkityksiä. Oletan haastateltavien tarjoavan tietoa siitä, millaisia yleisöys–julkisous-akselille sijoittuvia toimijarooleja heidän mediakäytön arkensa sisältää ja kuinka niihin asetutaan. Toimijaroolit muotoutuvat rakenteiden ja toimijoiden välillä, eli niissä kiteytyy toiminta vapauksien ja rajoitusten ristipaineessa. Kysymysten lähtökohtana toimii yhtäältä käsitteellinen tarve kyseenalaistaa ”yleisöolio” ja toisaalta hahmottaa ammattikoulussa opiskelevien poikien julkista toimintaa. Toiseksi kysymysten on tarkoitus koetella yleisöys–julkisous-akselin teoreettista mielekkyyttä tarkastelemalla kehikkoa sukupuolitapaisuuden ja keskiluokkaisuuden ideaalin avulla.

3. AINEISTON TUOTTAMINEN JA ANALYYSIPROSESSI

Tutkimuksen aineisto tuotettiin teemahaastatteluin. Kolmannen pääluvun aluksi käsitellään haastattelutilanteiden kontekstia ja analyysiin vaikuttavia valintoja, joista tutkija on vastuussa. Tämän jälkeen esitetään aineiston tuottamisen vaiheistus, jota seuraa selvitys analyysin tekemisen käsityöstä aina haastatelluaineiston litteroinnista sen teemoitteluun. Analyysin voidaan katsoa alkaneen aina tutkimuskirjallisuuden syventymisestä ja käsitteiden määrittelystä. Tutkimuksen analyysi rakentuukin analogisten johtoajatuksien varaan: yksilöiden tai ihmisryhmien edustamien tyyppien nimeämisen sijaan tutkielmassa tarkastellaan ammattikoulussa opiskelevien poikien toimintaa ja tapoja. Kolmas pääluku päättyy lyhyeen kuvaukseen haastateltavista.

3.1 Tutkijasubjekti ja tietäminen

Ronkainen ym. (2011, 70) tarkoittavat tutkijasubjektilla 1) tutkijan positiota, eli tämän suhdetta tutkittaviin ja tutkimuksen kohteeseen sekä 2) tutkijan tietoisesti ottamaa roolia. Kuvailen seuraavassa alaluvussa sukupuolen ja yhteiskuntaluokan käsitteellistämiseen kytkeytyviä kysymyksiä ja ongelmia suhteessa tutkimusprosessiin. Millaisia tutkijaposition liittyviä ristiriitoja haastatelluaineiston tuottaminen ja analyysiprosessi toivat esiin? Kuvailen myös haastatteluihin valmistautumista.

Position paikantaminen haastattelututkimuksessa

Kerron tutkimushaastattelusta tietämisen ja tiedon tuottamisen tapana. Käsitelen tutkija–tutkittava-suhteeseen liittyviä kysymyksiä, jotka muokkasivat tutkimusprosessia myös analyysivaiheessa. Haastattelu on tutkijan alulle panema ja ohjaama tiedon tuottamiseen tähtäävä vuorovaikutustilanne, jota käytetään yleisesti laadullisessa tutkimuksessa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 43; Ruusuvuori & Tiittula 2005; Tuomi & Sarajärvi 2009, 71). Haastatteluissa rakennetaan merkityksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 49). Samalla niissä tuotetaan tietämistä neuvotellen, eli määritellään yhteiskunnallisesti hyväksytyjä itsen kertomisen muotoja (Jokinen 2005, 39–45). Tutkimushaastattelu muistuttaa arkielämän vuorovaikutusta, minkä vuoksi etenkin tutkija–tutkittava-suhteen pohtiminen sekä tutkimuseettisten kysymysten ja ongelmien tarkastelu on tarpeellista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125).

Tutkijasubjekti tarkoittaa ensinnäkin ammatillisen ajattelun ja toiminnan tapaa, joka tehdään tekstissä näkyväksi valintoja selittämällä. Tiedeyhteisö erottaa tutkijasubjektin tutkijan henkilökohtaisesta subjektiudesta: tutkimuksessa tehdyt ratkaisut täytyy perustella, jotta ne tulevat tiedeyhteisön ymmärtämiksi ja hyväksymiksi. (Ronkainen ym. 2011, 72–74.) Tätä ratkaisujen avaamista kutsutaan usein paikantumiseksi. Haastattelututkimuksessa paikantumisella tavoitellaan ymmärrystä siitä, millaista tietämistä tutkija–tutkittava-suhteessa tuotetaan. Hanna-Mari Ikonen ja Hanna Ojalan (2005, 19, 24–25) mukaan haastattelutilanteissa tietäminen tapahtuu vuorovaikutuksen ehdoilla, sillä erilaiset erot, kuten ikä ja sosiaalinen asema, vaikuttavat haastateltavan kuulemiseen. Ronkainen ym. (2011, 72) toteavat: ”Tutkittavat eivät pidä tutkijaa vain neutraalina ammatillisena toimijana, vaan he tarkastelevat häntä erilaisten sosiaalisten jakojen ja tavoitteiden lävitse.” Erojen huomioiminen, eli tietämisen kontekstoiminen, auttaa tutkijaa hahmottamaan tietämisen muotoutumista sekä sitä, mistä näkökulmasta hän tuottaa tutkimustulokset (Ikonen & Ojala 2005, 19).

Tässä tutkielmassa tietämisen kontekstista on ollut hankalaa saada otetta. Tutkimusasetelmaa on ollut vaikeaa sovittaa arjen sukupuoliymmärrystä kritikoivaan feministiseen tutkimusperinteeseen. Vaikka sukupuolen käsitteellistäminen tavaksi vaatii luonnollisen ja kaksinaapaisen sukupuolen kyseenalaistamista, työtä ohjaavat tutkimusalat eivät nekään rakennu arjen sukupuoliyhteisyydestä irrallaan. Tämä tulee näkyviin muun muassa feministisen mediatutkimuksen tavassa sisällyttää miesten ja maskuliinisuuksien tarkastelu osakseen lähinnä silloin, kun miestutkijat kiinnostuvat sukupuolesta (Carter & Steiner 2004b, 3–4). Myös suomalaisessa keskustelussa on huhuiltu miestutkimuksen näkökulman perään (Mäkelä & Puustinen & Ruoho 2006, 13). Ronkainen ym. (2011, 73) linjaavatkin, ettei tiedeyhteisö ratkaise subjektiivisuuden ongelmaa silloin, ”kun tiedeyhteisö on valikoitunut esimerkiksi sosiaaliluokkaa, etnisyyttä tai sukupuolta edustavaksi ryhmäksi”.

Haastatteluaineiston tuottamista ja analyysia on ohjannut kysymys: Millaista tietämistä rakennetaan tutkimuksessa, jossa haastattelija ja haastateltava ovat toisilleen arjen sukupuoliymmärryksen mukaisesti nainen ja mies? Kysymyksen tutkailemiseksi pohdin hetken kriittistä miestutkimusta ja feminististä haastattelua. Vielä vuosituhaten vaiheessa Jokinen (1999, 20–21) kuvaili suomalaista kriittistä miestutkimusta viittaamalla tutkijoiden sukupuoleen: sen toteuttaminen rajautuu ensisijaisesti miestutkijoiden tehtäväksi, sillä nämä jakavat tutkittavien kanssa sukupuolen kategorian ja sosiaalisia kokemuksia.

Vaikka Jokisen rajausta on myöhemmin lavennettu (Hearn 2005), se on mielestäni kiinnostava ja ajan-kohtainen.¹⁰

Haastattelumenetelmän kannalta Jokisen (1999, 20–21) ajatus muistuttaa toisen aallon feministisen tutkimuksen ideaa tasavertaisuuteen pyrkivästä tutkija–tutkittava-suhteesta syvähaastatteluissa. Näissä naisten välisissä avoimissa ja tunnustuksellisissa haastatteluissa tuotettu tieto koettiin tärkeäksi ja yhteyden ajateltiin lisäävän tiedon luotettavuutta. (Oinas 2004, 211–217; Ojala 2010, 98–100.) Jaettu sukupuolen kategoria nähtiin feministisen haastattelututkimuksen avaimena, eikä naista siten pidetty pätevänä haastattelemaan miestä tai päinvastoin (Ikonen & Ojala 2005, 18). 1990-luvulle tultaessa naisten aitoja kokemuksia tavoittelevan syvähaastattelun ihannetta alettiin kritisoida. Feministisen tutkijasubjektin metodologisia ongelmia käsittelevässä kirjallisuudessa tuotiin esiin, ettei haastattelijä–haastateltava-suhteen epätasa-arvoa ole mahdollista purkaa täysin. Tutkimushaastatteluja alettiin tarkastella tutkimus-suhteen rajallisuuden näkökulmasta ja haastateltavien puhetta lähestyttiin kerrontana. (Oinas 2004, 217–227; Ojala 2010, 100–104.)

Tässä työssä tukeudutaan feministiseen sukupuolen käsitteellistykseen suhteina. Näin ollen tutkielmassa ajatellaan yhtäältä, että sukupuolen purkamisen projekti on edennyt pisteeseen, jossa nainen voi tutkia miehiä feministisesti. Toisaalta tutkimusongelma muotoutuu feministisen teorian ja arjen sukupuolijäsennyksen kitkasta. Ajattelen siis, että kysymys tutkijasubjektista säilyy feministisen haastattelututkimuksen tavoitteiden uudelleen asettamisesta huolimatta.¹¹ Vaikka feministiset sukupuolen teorit ehdottavat, ettei tutkimuksen empiirisellä kohteella ole väliä, tutkijan on pakko viimeistään haastattelutilanteissa ja analyysissa ottaa kantaa arjen sukupuolijäsennyksen seurauksiin (Ojala 2012). Tutkijasubjekti muotoutuu tällöin suhteessa arjen sukupuolijäsennykseen, eli oletan olevani haastateltaville ainakin jossain määrin sitä noudatellen nainen. Myös haastateltavien sukupuoli on lyöty lukkoon jo tutkimusongelman muotoilussa.

10 Voidaan esimerkiksi kysyä, johtuuko miehiä ja poikia koskevaa tutkimusta vaivaava sukupuolen käsitteellistämisen puute (Jokinen 1999, 30; Jokinen 2003, 238–239; Jokinen ym. 2012, 171–172, 180) ainakin osittain juuri samojen sosiaalisten kokemusten jakamisen lähtöoletuksesta. Kenties tutkijan ja tutkittavan jakaman sukupuolen kategorian itsestään selvyys häivyttää sukupuolen käsitteellistämisen pakon.

11 Jeff Hearnin (2005, 181) toteaa kriittisen miestutkimuksen toteuttajista seuraavaa: ”Lyhyesti sanottuna ratkaiseva tieteellinen kysymys on, ettei miesten tutkimista voi jättää vain miehille eikä vain ei-feministeille.” Tutkimusta voidaan siis perustella yhtä aikaa vedoten arjen sukupuolilymmärykseen että sen purkamisen tarpeeseen.

Teemahaastatteluaineiston tuottamista ja analyysia on toisaalta ohjannut kysymys yhteiskuntaluokasta: Millaista tietämistä tuotetaan tutkimuksessa, jossa niin tutkimusongelmassa kuin haastattelutilanteissa luodaan yhteiskuntaluokkaa? Hirsjärvi ja Hurme (2011, 53) opastavat haastattelutilanteen rakentamisessa seuraavasti: ”Kielellinen valmius ja kommunikaatiotyylit vaihtelevat eri sosiaaliluokissa. – – Tavallisesti tutkijaa pidetään keskiluokan edustajana, joka ei pysty puhumaan muiden luokkien ajattelu- ja sanastomaailman rajoissa. Hän ajattelee `oman luokkansa käsittein` ja hahmottaa tutkittavia ilmiöitä omista lähtökohdistaan käsin.”

Tulkitsen nykyisen yhteiskuntaluokkaa koskevan kulttuurintutkimuksellisen keskustelun ehdottavan, että tämä haastateltavien mahdollinen olettaus tutkijasta on perusteltu. On siis huomattu, että taito muotoilla haastattelussa itseä on keskiluokkainen resurssi, jonka hallinta poikkeaa työväenluokkaan kohdistetusta ”kertomisen pakosta” (Jokinen 2005, 42; ks. Skeggs 2004, 119–127; Skeggs & Thumin & Wood 2008). Näin ajatellen keskeistä ei ole haastateltavan otaksuma keskiluokkaisesta tutkijasta, vaan tutkijan ymmärrys kaikenkattavasta keskiluokkaisuudesta, jota eksotisoiva tulkinta ”toisiin” yhteiskuntaluokkiin kuuluvista ”tavallisista” haastateltavista vahvistaa. Koska tämän tutkielman rajauksessa yhteiskuntaluokka rinnastetaan koulutukseen, pidän mahdollisena, että edustan ammattikoulussaopiskeleville haastateltaville keskiluokkaa.

Ikonen ja Ojala (2005, 26) toteavat: ”[I]hmiset kohtaavat haastatteluja kaikkialla ja tietävät, että `minä` on sopiva kertomisen aihe. – – Näin ollen `tavallinenkin` ihminen on kompetentti ilmaisemaan itseään haastattelussa.” Tässä tutkielmassa ajatellaankin, että haastattelu on tutkimukseen osallistuneiden ammattikoulussa opiskelevien poikien tunnistama ja varsin hyvin ymmärtämä toiminnan muoto. Jokista (2005) myötäillen tutkittavat esittävät haastattelussa itseään, eli kertovat itsestään haluten tulla ymmärretyiksi. Haastateltavat pyrkivät kelpoisuuteen, joka koskee sukupuolen ja yhteiskuntaluokan lisäksi myös muita eroja kuten ikää. (Emt., 39–45.)

Mielestäni on kuitenkin epäselvää, miten sukupuoli ja yhteiskuntaluokka sekä erityisesti niiden erot tulisi ottaa huomioon ammattikoulussa opiskelevien poikien haastatteluissa ja aineiston analyysissa. Jokinen (2005) perustelee haastattelututkimuksen toteuttamista tunnustamisen ja todistamisen erolla (ks. Kujansivu & Saarenmaa 2007, 10–13). Vaikka minäpuheen taitaminen, ”totuuksien” paljastaminen ja yksityisten asioiden kertominen ovat haastatteluissa läsnä, haastateltavia kannustetaan todistuksenomaiseen

kerrontaan, joka tarjoaa osallistujalle liikkumatilaa (Jokinen 2005, 41–44). Myös tässä työssä haastattelun pääasiallisena tavoitteena on ohjata osallistujia mediakäytön arjen arvioimiseen sen tunnustamisen sijaan.

Teemahaastatteluin tuotettua aineistoa kutsutaan tutkielmassa kertomuksiksi. Myönteisen Kotilaista ja Rantalaa (2008, 28), jotka toteavat: ”[K]ertomus mediasuhteesta on – – konstruktio, joka sisältää jo elettyä elämää. Se ei siis typisty yksinomaan diskursseihin vaan siihen kuuluu myös kokemuksellinen ulottuvuus.” Ajattelen, että ammattikoulussa opiskelevat pojat pystyvät verbalisoimaan toimintaansa ja sen motiiveja. Tutkimuksessa hyväksytään kuitenkin haastatteluaineiston rajallisuus. En siis oleta, että esimerkiksi osallistujien kuvaukset mediakäytön arjesta vastaavat toimintaa silloin, kun se tapahtuu. (Puuronen 2006, 260–261.) Yhtä kaikki tarve tulla ymmärretyksi ja kelpoiseksi haastattelussa kertoo myös ammattikoulussa opiskelevien poikien toiminnan ja kokemusten kulttuurisista ja yhteiskunnallisista ehdoista (Jokinen 2005, 39–40).

Tutkijasubjekti haastattelijaroolina

Tutkijasubjektilla tarkoitetaan lisäksi tutkijan tietoisesti ottamaa roolia. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 96–99; Ronkainen ym. 2011, 70.) Seuraavassa kerron haastattelijaroolista luottamuksen synnyttämisen näkökulmasta. Johanna Ruusuvuoren ja Liisa Tiittulan (2005) mukaan haastattelu perustuu ajatukselle yhteisestä näkökulmasta. Se saavutetaan haastattelijan ja haastateltavan rooleissa: luotettavuus rakentuu, kun osapuolet kuulevat toisensa. Haastatteluissa tätä yhteisymmärrystä tuetaan arkikeskusteluissa käytetyin keinoin. (Ema., 31, 36.) Pidän luottamuksen syntymistä ratkaisevan tärkeänä tehtävänä, johon kiinnitin huomiota valmistautuessani tutkimushaastatteluihin.

Ojalan (2010, 131–133) mielestä haastattelijarooli merkitsee tilanteissa tasapainottelua ja varovaisuutta. Tutkija haluaa siis osaltaan varmistaa, että haastattelu voidaan toteuttaa mahdollisimman vähin häiriöin tai ongelmin. Pohdin ennakoiden, millaisia hankaluuksia tai hämmennyksiä haastattelutilanteissa voi syntyä. Suurimmat huoleni liittyivät vuorovaikutukseen: Saanko tilanteen käyntiin niin, että haastateltavien on mahdollista ymmärtää minua ja päinvastoin? Tavoitteenani oli luoda tutkimushaastattelusta tapahtuma, jossa haastateltavien rooliin kuuluu tietämisen hallintaa (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 31–36). Tietoinen tutkijarooli tarkoittikin ammattikoulussa opiskelevien poikien asiantuntijuuden vaalimista tai

sille tilan tekemistä. Pyrin asettumaan kiinnostuneen, sekä ihmettelevän että ihastelevan, aikuisen rooliin. Vetosin tarkoituksellisesti arkikeskusteluun myös esimerkiksi korostaessani tilanteen rentoutta. Tein selväksi, että haastateltavilla on mahdollisuus kysyä ja palata, tarkentaa tai ”vääntää rautalangasta”.

3.2 Teemahaastattelujen toteuttaminen

Aineisto sisältää kahdeksan ammattikoulussa opiskelevan pojan teemahaastattelua. Käyn tässä alaluvussa läpi aineiston tuottamisen vaiheet. Esittelen teemahaastattelurungon suunnittelua. Millä tavalla teemahaastattelujen yhteydessä toteutettu karttatehtävä tukee haastatteluja? Miten esihaastatteluista saamani kokemus vaikutti taustatietolomakkeen laatimiseen? Kerron myös ammattikoulun yhteyshenkilöiden osuudesta työssä. Kuvailen pääsyä neljän audiovisuaalisen viestinnän ja neljän kone- ja metallialan perustutkinnon opiskelijan luokse. Käyn läpi haastatteluista sopimisen menettelytavat ja itse haastattelutilanteet. Kerron samalla aineiston tuottamisen puutteista.

Teemahaastattelujen suunnittelu

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelutyyppejä, mikä tarkoittaa keskittymistä ennalta valittuihin aihealueisiin ja haastattelun kulun vapautta. Kaikkien osallistujien haastatteluissa käydään läpi samat teemat, mutta kysymykset, niiden muoto ja järjestys voivat vaihdella. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Haastattelun avulla voidaan lähestyä ennalta vähän tutkittua aihetta, mutta tässä työssä päädyin teemahaastatteluihin ennen kaikkea menetelmän joustavuuden vuoksi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 11–12, 34–35; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73–74). Tässä tutkielmassa haastatteluiden avulla lähestytään ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arkea ja valotetaan, miten haastateltavat merkityksellistävät mediakäyttöään.

Koostin teemahaastattelurunkoa käsitteisiin nojaavien oletusten avulla. Yleisöys–julkisuus-akselille asettuminen, sukupuoli ja yhteiskuntaluokka tarkoittavat tutkielmassa siten toimintaa, jota haastateltavat kuvailevat. Teemahaastattelutilanteessa tälle toiminnalle luodaan merkityksiä. Teemahaastattelurunko (Liite 2) sisältää viisi osaa: tutkimuksen läpikäyminen, taustatietolomakkeen täyttäminen, piirtäminen eli kartta arjen mediaympäristöstä, teemojen haastattelu sekä esimerkit mediakäytön rutiinista. Runko on sovellus Jokisen (2005, 34–35, 172–174) hyödyntämästä karttatehtävästä. Karttatehtävässä (Liite 3) haastateltavia pyydetään muistelemaan eilistä päivää ja piirtämään sen kulusta kuva tai kartta. Kuvitta-

miseen perustuvia tehtäviä hyödynnetään myös lasten ja nuorten mediakäytön tutkimuksissa (Noppari ym. 2008; Uusitalo ym. 2011). Kuvitustehtävä on varteenotettava vaihtoehto kirjoitustehtäville, joihin pojat näyttävät osallistuvan tyttöjä laimeammin (Kotilainen & Rantala 2008, 25–26, 30). Pidän tehtävän etuna, että haastateltavat voivat karttaa laatiessaan säädellä, mitä he paljastavat tutkimukselle mediakäytön arjesta.

Tässä tutkielmassa karttatehtävän tarkoituksena on ensinnäkin taustoittaa, mitä mediavälineitä ammattikoulussa opiskelevat pojat käyttävät ja miten. Toiseksi karttatehtävä tukee haastattelijan ja haastateltavan roolien omaksumista haastattelutilanteessa. Se laittaa keskustelun käyntiin, suuntaa haastattelijan huomion ja uteliaisuuden haastateltavan kuvaukseen ja virittää haastateltavan ajatukset mediasuhteen laajaan teemaan. Karttaan palataan haastattelun kuluessa, eli haastattelijalla voi sen avulla esittää tarkentavia lisäkysymyksiä. Tilannetta jouhevoittavan tehtävän lisäksi karttatehtävän keskeinen tarkoitus liittyy mediakulttuurin jäsentämiseen. Koska ammattikoulussa opiskelevat pojat asettuvat erilaisiin toimijarolleihin jokapäiväisessä mediakäytön arjessa, toimijaroleja koskeva haastattelu on hyvä sitoa haastateltavien tottumuksiin.

Lopullinen teemahaastattelurunko muovautui kahden helmi–maaliskuussa 2012 toteutetun esihaastattelun jälkeen.¹² Esihaastattelut osoittivat, että teemahaastattelurungon toimijaroleja käsittelevä Jokisen (2005) esimerkin ajat, tilat ja tavat -jäsenitys oli sellaisenaan liian ohut yleisöys–julkisuus-akselin hahmottamiseen. Vaikka karttatehtävä tuki oivallisesti teemahaastattelujen toteuttamista, lisäsin haastattelurunkoon kysymykset Ridellin (Liite 1) kuvaileman jännitteen välille asettuvista toimijaroleista tarkentaakseni teemahaastattelut mediasuhteisiin.

Lisäksi esihaastatteluiden tarkastelu teki selväksi, että haastattelutyylini oli ryöppyävä ja paikoin yliampuva. Tämä tarkoitti haastateltavien päälle puhumista, ohjailua ja näkökulmien syöttämistä tai toisaalta tarpeetonta haastateltavien kanssa kaveeraamista (Hirsjärvi & Hurme 2011, 72, 121–125, 132–

12 Haastattelin kahta ammattikoulussa opiskelevaa poikaa. Toinen heistä oli audiovisuaalisen viestinnän opiskelija, toinen suoritti nelivuotisia kone- ja metallialan sekä sähkö-sähköautomaatiotekniikan yhdistelmäopintoja. Haastateltavat olivat 17-vuotiaita toisen vuoden opiskelijoita, ja haastattelut toteutettiin haastateltavien valitsemissa paikoissa. Hyödynsin esihaastatteluisia karttatehtävää sekä löyhää haastattelurunkoa. Litteroin haastattelut kiinnittäen huomiota erityisesti haastattelurungon toimivuuteen ja haastattelijan rooliin (Hirsjärvi & Hurme 72–73).

133). Taitamattomuus haastatella tuli esiin erityisesti esihaastateltavien kuuntelemisessa.¹³ Esihaastatteluiden myötä tunnistin tarpeen kiinnittää haastattelutilanteissa huomiota haastateltavan elämysmaailmaan ja tulkintoihin (Hirsjärvi & Hurme 2011, 48). Havainto ohjasi pääaineiston tuottamisen käytäntöjä: pyrin siis esimerkiksi antamaan haastateltaville rauhallista vastaus- ja miettimisaikaa.

Työstin haastattelusuunnitelmaa myös esihaastattelujen välissä. Ammattikoulussa opiskelevien poikien käytössä olevaa laitevalikoimaa sekä vanhempien opiskeluhistoriaa ja ammatteja käsittelevät tarkennukset häiritsivät esihaastatteluissa mediakäytön arjen kuvailua. Keräsin tiedot koostamani taustatietolomakkeen avulla. Kysyin medialaitteista noudatellen pienin muutoksin Ridellin (2011, 251) esimerkkiä. Tiedustelin haastateltavilta heidän vanhempiensa koulutustaustaa ja työtehtäviä lomakkeessa Tolosta (2008a, 229–231) myötäillen.¹⁴ Tolonen tekee tutkimuksessaan taustatietojen, vanhempien koulutuksen ja ammattihistorian, perusteella suuntaa antavan jaon työväenluokkasiin ja keskiluokkasiin nuoriin. Hän tarkasteleekin nuorten kertomuksia suhteessa taustatietoihin: yhteiskuntaluokka rakentuu juuri haastattelukertomusten ja taustatietojen välisen jatkuvuuden murtumista, yhdenmukaisuuden puuttumisesta.

13 En muun muassa tarttunut esihaastateltavan kuvaukseen moottoriajoneuvojen osto- ja myyntiaikeista ja kaupankäynnistä verkossa, vaan siirryin jatkokysymyksiä esittämättä teemahaastattelurungon alkuperäisessä järjestyksessä seuraaviin teemoihin.

14 Jani Erola (2010a; 2010b) kutsuu Erikson–Goldthorpe-luokittelun avulla selvitettävää positiota objektiiviseksi luokka-asemaksi. Ammatteja ja työtehtäviä käytetään yhteiskuntaluokkien määrittelyn apuna kerrostumistutkimuksessa, jossa hahmotetaan luokkien järjestyksen sijaan niiden suhteita. Yhteiskuntaluokat perustuvat joko nykyisille, aikaisemmille tai muiden perheenjäsenten ammateille. Luokittelu ei vaadi yhteiskuntaluokkiin samastumista eli luokkaidentiteetin ja -aseman jatku-moa, sillä ammatteihin perustuvilla asemilla ajatellaan olevan seurauksia samastumisesta riippumatta. (Erola 2010a, 38–46; 2010b 22–24.)

Ammattikoulun konteksti ja yhteyshenkilöt

Teen seuraavassa selkoa pääsystä haastateltavien luo. Kahdeksan tutkimukseen osallistunutta ammatillista perustutkintoa opiskelevaa poikaa on koostettu harkinnanvaraisesti valitusta tutkimusjoukosta, ja aineisto on pyritty tuottamaan tarkoituksenmukaisesti ja suunnitellusti. Haastateltaviksi etsittiin ammatillisen peruskoulutuksen piirissä opiskelevia poikia, sillä he ovat mediakäytön arkensa asiantuntijoita. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85–86, 87.)¹⁵

Aineiston tuottamisessa tavoiteltiin osallistujien monipuolisuutta. Pyrin tuomaan ammattikoulussa opiskelevien poikien välisiä eroja esiin haastatteleamalla kahden erilaisen linjan, audiovisuaalisen viestinnän (av) sekä kone- ja metallialan perustutkinnon (km), opiskelijoita.¹⁶ Toisin kun kone- ja metallialan opinnot, av-linjan opinnot ovat ensinnäkin suorasti kytköksissä mediakulttuurissa toimimiseen. Toisaalta haastateltujen opiskelualat ovat erisuuruisia. Media-assistenttiopinnot sisältyvät kulttuurialaan, joka on tekniikan ja liikenteen alaan kuuluvia kone- ja metalliopintoja huomattavasti pienempi. Ammattilinjoiille hakeutuminen on myös eri tavoin sukupuolittunutta. Kulttuurialan opintoihin hakeutuneista noin kolmasosa on miehiä, kun taas tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista noin viidesosa on naisia. (Portin & Kumpulainen 2012, 131–132.)¹⁷ Ammattiopisto ei kuitenkaan ole teemahaastatteluaineiston tuottamisen kontekstina ongelmaton. Yhteys ammattikouluun on jossain määrin ristiriidassa tutkimuskysymysten kanssa, sillä kysymykset eivät rajoitu haastateltavien mediakäytön arkeen opintojen lomassa tai me-

15 Ammatillinen peruskoulutus on tutkintoon johtavaa koulutusta. Perustutkinto muodostuu 120 opintoviikosta, ja tutkinnon suorittaminen kestää tavallisimmin kolme vuotta. Koulutuksen pääpaino on ammatillisissa opinnoissa, ja nuorten tutkinnot sisältävät vähintään 20 opintoviikon pituisen työssäoppimisjakson ja näyttökokeita. (Opetushallitus 2013; Portin & Kumpulainen 2012, 128.)

16 Nimeän haastateltavat opintolinjan ja haastattelujärjestyksen mukaan AV1, KM1 jne. Tekstissä haastateltaviin viitataan myös erittelemättömästi muun muassa av-opiskelija, media-assistentti, km-opiskelija sekä km-linjalainen -nimityksillä.

17 Opetushallituksen KOULUTA-tilastot (Opetushallitus, 2012) tarjoavat tarkennuksen haastateltujen kanssa samaan aikaan koulutukseen hakeutuneista. KOULUTA-tilastotiedot opiskelijahauista ja -valinnoista kattavat vuoden 2011 varsinaisen haun, täydennyshaun sekä lisähaun. Tilastoissa esitetään perustutkintojen aloituspaikat, hakijat, hyväksytyt ja paikan vastaanottaneet opiskelijat oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan.

Haastateltujen av-opiskelijoiden kanssa samalle media-assistenttilinjalle hakeneista 51,6 prosenttia ja opiskelupaikan vastaanottaneista 36,8 prosenttia oli miehiä. Haastateltujen km-opiskelijoiden kanssa samaan oppilaitokseen kone- ja metallialan perustutkintoa opiskelemaan hakeneista 87,8 prosenttia ja aloituspaikan vastaanottaneista 92,7 prosenttia oli miehiä.

Osallistujien anonymiteetin suojaamiseksi en kuitenkaan ilmoita työssä haastateltavien opiskelupaikkana toimivaa oppilaitosta, eikä KOULUTA-tilastolähdettä voi näin ollen tarkistaa.

diakasvatukseen ammattiopinnoissa (vrt. Kilpelä 2011; 2012). Tutkielma ei siten varsinaisesti keskity toisen asteen ammatillisen koulutuksen puitteisiin.

Nojasin aineiston tuottamisessa institutionaalisiin portinvartijoihin, eli ammattiopiston yhteyshenkilöihin (Kuula 2006, 144–147; Vehkalahti & Rutanen & Langström & Pösö 2010, 17). Niin kaksi esihaastateltavaa kuin pääaineiston kahdeksan haastateltavaa tavoitettiin yhden ammattiopiston opettajan ja kahden kone- ja metallinlinjan opinto-ohjaajan avustuksella.¹⁸ Hyödynsin yhteyshenkilöitä haastateltavien tavoittamiseksi, jotta työ olisi mahdollista toteuttaa sutjakasti. Halusin näin myös varmistaa tiiviin rajauksen.

Media-assistenttilinjan opettaja keräsi haastateltavat oppilaittensa joukosta. Opinto-ohjaaja valmisti kone- ja metallialan opiskelijoita tutkimuspyyntöni, mutta jätti haastateltavien suostuttelun vastuulleni avlinjan opettajaa enemmän. Luotin yhteyshenkilöiden harkintaan tehdessäni pääaineiston tuottamista koskevia valintoja. Opettajan ohjeesta valitsin haastateltaviksi ensimmäistä lukuvuottaan lopettelevia avopiskelijoita. Heidän joukostaan oli opettajan mukaan mahdollista koostaa toiveitteni mukainen erilaisia haastateltavia sisältävä kokoonpano toisen vuoden opiskelijoita paremmin. Päätöksen seurauksena myös kaikki tutkimukseen pyydyt kone- ja metallialan osallistujat opiskelivat ensimmäistä lukukauttaan. Yhteyshenkilöillä oli kaiken kaikkiaan merkittävä rooli haastateltavien hankkimisessa ja he edistivät tutkimuksen toteuttamista.

Toisaalta yhteyshenkilöiden voidaan ajatella toimineen myös eräänlaisina suodattimina, sillä pääsy osallistujien luokse tapahtui heidän kautta. Yhteyshenkilöt tekivät siis tutkimuksen valmistelusta ja suunnitelmasta mahdollista, mutta samalla ehdollistivat aineiston tuottamista (Ronkainen ym. 2011, 112). Ristiriita tuli mielestäni esiin esihaastattelussa. On mahdollista, että yhteyshenkilöt valitsivat esihaastateltaviksi myönteisellä tavalla erottuvia poikia, mallikansalaisia tai -opiskelijoita.¹⁹ Ohjeistin yhteyshenkilöitä sähköpostitse haastateltavien kokoamisessa pääaineiston haastattelujen varten. Tutkimuksen luo-

18 Ensimmäinen opinto-ohjaaja auttoi minua esihaastateltavan etsimisessä, mutta siirryin toisen opinto-ohjaajan pakeille pääaineiston haastateltavien löytämiseksi.

19 Opinto-ohjaaja kuvaili esihaastatteluun pyytämänsä km-opiskelijaa ”fiksuksi kaveriksi” ja ”asialliseksi”. Km-linjan esihaastateltava kertoi toimivansa aktiivisesti opiskelijajärjestössä sekä valtakunnallisessa nuorisopolitiikassa. Opettajan suositteleman av-opiskelijan esihaastattelussa tämä osoittautui kiitettäväksi oppilaaksi, joka valittiin edustamaan oppilaitosta valtakunnalliseen taitokilpailuun.

tettavuuden varmistamiseksi pyysin heitä kiinnittämään huomiota haastateltavien keskinäiseen erilaisuuteen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b; vrt. Ronkainen ym. 2011, 133–136).²⁰

Teemahaastatteluista sopiminen ja teemahaastattelutilanteet

Suurin osa tutkielman teemahaastatteluista ajoittui 2012 touko–kesäkuun taitteeseen. Kerron seuraavaksi, miten haastattelut sovittiin. Kuvailen tutkittavien informointia ja suostuttelua. Haastateltava antaa suostumuksensa osallistua tutkimukseen tutkijan tarjoaman informoinnin perusteella (Hirsjärvi & Hurme 2011, 20; Tuomi & Sarajärvi 2009, 73, 131). Vaikka ikään sidotut tutkimuseettiset rajaukset ovat lasten ja nuorten tutkimuksessa ongelmallisia, alaikäisyyttä voidaan yhtä kaikki pitää vedenjakajana. Alle 18-vuotiaiden tutkimiseen tarvitaan siis lapsen suostumuksen lisäksi huoltajien suostumus (Hirsjärvi & Hurme 2011, 83; Nieminen 2010, 33; Vehkalahti ym. 2010, 13–14; vrt. Kuula 2006, 149).

Tässä tutkimuksessa suostumukset pyydettiin kuitenkin pääasiassa haastateltavilta. Tutkittavien informointi tapahtui suullisesti ja saatekirjeen (Liite 4) avulla (Kuula 2006, 119). Pidän haastateltavilta saatua suostumusta riittävänä, sillä teemahaastattelujen tekemisen aikaan haastatellut lähestyivät 18 ikävuotta ja yksi heistä oli täysi-ikäinen (Nieminen 2010, 40). Perustelen haastateltavien suostumukseen tukeutumista vedoten myös tutkimuksen aihepiiriin: osallistujat määrittelevät teemojen arkaluonteisuuden ja voivat siten torjua kiusalliset keskustelunaiheet haastattelutilanteessa. (Kuula 2006, 135–137; Nieminen 2010, 40.)

Osallistujien informointi sisältää ongelmia. Saatekirje (Liite 4) on puutteellinen, sillä se on kirjoitettu tutkimussuostumuksen jo antanutta haastateltavaa ajatellen. Vaikka tekstissä viitataan haastateltavan näkemysten ja käsitysten arvokkuuteen, kirje ei korosta tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta (Kuula 2006, 106–108). Lisäksi voidaan ajatella, että jätin informoinnin yhteyshenkilöiden tehtäväksi. Minulla ei ole tarkkaa tietoa, millaisin sanakääntein yhteyshenkilöt suostuttelivat opiskelijoita osallistumaan tutkimukseen. Tämä kyseenalaistaa osallistumisen vapaaehtoisuuden.

Sovin haastatteluista av-opiskelijoiden kanssa kasvokkain. Yhteyshenkilö kokosi neljä media-assistenttiopiskelijaa tapaamiseen koulun tiloihin. Kerroin heille yhdellä kertaa tutkimuksen aiheesta ja tee-

²⁰ “Haastateltavien tulisi olla keskenään mahdollisimman erilaisia. Erottavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi opiskelumenu, harrastukset ja etninen tausta.” Ote sähköposteista yhteyshenkilöille 7.5.2012.

mahaastattelun luonteesta. Jaoin kaikille saatekirjeen, joka käytiin suullisesti läpi. Kolmen media-assistenttiopiskelijan haastattelut päätettiin toteuttaa koulun tiloissa. AV3:n haastattelu toteutettiin kesäloman alussa hänen kotonaan.²¹

Kone- ja metallilinjan opiskelijoiden kohdalla informointi ja haastatteluajankohtien sopiminen tapahtui puhelimitse. Opinto-ohjaaja antoi minulle viiden pojan yhteystiedot, ja heistä kolme suostui haastatteluun. Haastateltavat lukivat saatekirjeen vasta haastattelutilanteessa. Kahden km-opiskelijan kanssa haastattelun toteuttaminen sovittiin koululle, jossa haastattelupaikka valikoitui yhteyshenkilön suosituksen mukaan. KM2:n kanssa tapaaminen sovittiin hänen kotiinsa, mitä KM2 ei kuitenkaan ehdottanut oma-aloitteisesti. Muista haastatelluista poiketen KM3 valikoitui haastateltavaksi lennosta: opinto-ohjaaja pyysi opiskelijan haastattelutilanteeseen kesken koulupäivän. Keskustelin KM3:n kanssa ensimmäistä kertaa hieman ennen haastattelua, joka toteutettiin myös koulun tiloissa (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 73).

Ohjeistin ammattikoulussa opiskelevia poikia valitsemaan haastattelupaikan, minkä tarkoituksena oli korostaa osallistujien omia puheenaiheita (Laine & Merikivi & Määttä & Tolonen 2011, 15). Tästä poiketen osallistujat eivät juuri esittäneet haastatteluympäristöä koskevia toiveita. Koulu valittiinkin tapaamispaikaksi usein paremman puutteessa. Opettajan läsnäolo av-linjalaisten yhteistapaamisessa saattoi myös vaikuttaa haastattelupaikan valintaan rajoittavasti.

Haastatelluilla oli myös tiedossa, että heidän on mahdollista kertoa mediakäytön arjesta haastattelun lomassa esimerkein. Osa haastatelluista ehdotti esimerkin näyttämistä oma-aloitteisesti haastattelun keskellä selventääkseen mediakäytön rutiinejaan. Osallistujille, jotka eivät näin tehneet, ehdotin vaihtoehtoa viimeistään haastattelun loppupuolella.²² KM2:n autotallissa toteutettua haastattelua lukuun ottamatta

21 Kuulan (2006, 149–150) mukaan vanhempia tulee informoida haastatteluista, mikäli ne toteutetaan yksityisessä tilassa, esimerkiksi osallistujien kotona. Keskustelin AV3:n kanssa yhteyden ottamisesta hänen vanhempiinsa. AV3 kertoi informoineensa vanhempiaan kotona toteutettavasta haastattelusta. Hän piti vanhempien suostumuksen hankkimista tarpeettomana, minkä kyseenalaistaminen ei ollut mielestäni aiheellista. Informoin KM2:n hyväksymänä hänen vanhempiaan, sillä haastattelu toteutettiin perheen autotallissa.

22 Haastateltavien selvensivät nettirutiiniaan käymällä läpi verkossa toimimisen vakiintuneita tottumuksia. Mediakäytön esimerkkejä olivat muun muassa elokuvan traileri, opintoihin liittyvät näyttötyöt, omat tuotokset YouTubessa, Facebook-ryhmän profiili, pelien verkkosivut ja pelitrailerit, mietityttämään jääneet tiedonhaun tulokset ja lempisivustot ylipäätään.

kaikissa muissa haastattelupaikoissa tai niiden lähellä oli mahdollisuus käyttää tietokonetta ja päästä verkkoon. Kaikki esimerkin antaneet viisi osallistujaa tekivätkin sen tietokoneella verkossa.²³

Haastatteluista sopiminen vaati sekä av- että kone- ja metallialan opiskelijoiden suostuttelua (Hirsjärvi & Hurme 2011, 85). Monet tutkimuspyynnön torjuneista mutta myös haastateltaviksi suostuneista opiskelijoista vaivaantuivat tutkimuspyynnöstä. Epäluulojen hälventämiseksi korostin haastattelun rentoutta ja epämuodollisuutta. Väheksyin haastatteluun kuluvaan aikaa ja vaivaa (vrt. Hirsjärvi & Hurme 2011, 72). Veitsen terällä olleissa suostuttelutilanteissa vetosin haastateltavien reiluuteen, ikään kuin haastattelu oli palvelus.

Haastatteluista sopiminen oli osittain kyseenalaista. AV4 perui haastattelun kevään ja kesän 2012 aikana kolme kertaa, mutta päätti lopulta osallistua tutkimukseen haastattelijan hyväksymän ja opettajan toteuttaman maanittelun jälkeen. Haastattelusta kieltäytyminen on kaikesta huolimatta keskeinen yksityisyyttä koskeva rajanveto, jonka tekemiseen AV4:llä ei välttämättä ollut mahdollisuutta taivuttelun vuoksi (Kuula 2006, 136–137). Kaiken kaikkiaan vapaaehtoisuus toteutui kone- ja metallilinjaa opiskelleiden poikien puhelinkeskusteluissa av-linjalaisten suostuttelua paremmin. Km-opiskelijat myös käyttivät mahdollisuuttaan kieltäytyä tutkimuksesta.

3.3 Teemahaastatteluaineiston käsittely

Selvitän tulevassa alaluvussa, kuinka valmiin aineiston työstäminen eteni. Avaan aluksi litterointiin liittyviä valintoja, minkä jälkeen siirryn käsitelähtöisen teemoittelun käytännön esittelyyn. Tämän tutkielman analyysi tarkoittaa sekä haastatteluaineiston teemoittelua käsitteiden avulla että käsitteiden käyttökelpoisuuden arvioimista haastatteluaineistoon nähden. Mitä ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteista voidaan sanoa yleisöys–julkisuus-kehikon, sukupuolen tavan ja keskiluokkaisuuden ideaalin avulla? Millä tavoin haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä on mahdollista ymmärtää käsitteellistysten läpi? Luku päättyy lyhyeen kuvaukseen haastateltavista.

23 AV3 avasi käytäntöjään suusanallisesti ja viitteellisesti, muttei varsinaisesti näyttänyt esimerkkiä mediakäytöstä. KM1:n kohdalla esimerkin näyttäminen ei onnistunut, mikä johtui oppilaitoksen tietokoneen vaatimista käyttäjätunnuksista. En ymmärtänyt haastatteluutilanteessa KM1:n pääsevän omilla tunnuksillaan koneelle, eikä hän sitä itse ehdottanut. KM2 taas pidättäytyi näyttämästä esimerkkiä, vaikkei siitä suoraan kieltäytynytkaan.

Litterointi ja haastatteluesimerkit

Litterointi on analyysiin suuntaava prosessi, jossa haastattelut muutetaan aineistoksi eli siirretään kirjoitusasuun (Ojala 2010, 134). Aloitin nauhoitusten litteroinnin, kun valtaosa haastatteluista oli tehty. Haastattelujen kestot vaihtelivat noin tunnin ja 15 minuutin pituisista haastatteluista kahden tunnin rupeamiin. Haastatteluista kertyi litteroitua aineistoa yhteensä noin 218 liuskaa. Pisimmät litteraatiot ovat hieman alle 40 liuskaa pitkiä, kun taas lyhyimmästä haastattelusta syntynyt litteroitu aineiston osa on noin 16 liuskan mittainen.²⁴

Teemahaastattelujen mieltäminen luottamusta edellyttäväksi vuorovaikutustilanteeksi ja tietämiseksi ohjasi myös litterointia. Litteroin teemahaastattelut sisällyttäen aineistoon puhutun aineksen lisäksi keskusteluanalyysiin vaadittuja vuorovaikutuksen piirteitä, mikä on Ronkaisen ym. (2011, 119) mukaan riittävä tarkkuus aineiston teemoittelemiseksi. Haastattelutilanteiden haastattelija–haastateltava-vuorovaikutus ei kuulu tämän tutkimuksen analyysin piiriin, mutta valinnan tarkoituksena oli tuoda litteraatioihin haastattelutilanteiden tunnelmia ja sävyjä analyysin varmentamiseksi (Ojala 2010, 134).²⁵

Haastatteluista saamani tuntuma ja toisaalta litteroinnin raskaus vaikuttivat litteroinnin tarkkuutta koskeviin päätöksiin. Näin ollen esimerkiksi vastausviiveiden kirjoitusasu on karkea: tauot on litteroitu sekunnittain aina silloin, kun hiljaisuus kestää kolme sekuntia tai enemmän (vrt. Ruusuvuori & Nikander & Hyvärinen 2010, 460). En litteroinut puheen sävelkorkeuksia, puhenopeuksia tai äänenvoimakkuuk-

²⁴ Litteroidun aineiston fonttina käytettiin Times New Roman 12:a rivivälillä 1.

²⁵ Käytetyt litterointimerkinnot Ruusuvuorta, Nikanderia ja Hyväristä (2010, 460–461) mukailleen ovat:

.	laskeva intonaatio
,	tasainen tai lievästi laskeva intonaatio
[]	päällekkäispuhunnan alku ja loppu
()	kolmen tai yli kolmen sekunnin mittaiset tauot
.nff	niiskaukset
£joo£	hymyillen sanotut sanat tai jaksot
ta-	sana jää kesken
no<	katkos puheen virrassa
(- -)	sana, josta ei ole saatu selvää
(- - -)	lause, josta ei ole saatu selvää
(())	kaksoissulkeiden sisällä litteroijan kommentteja tai selityksiä tilanteesta
ISO	isoilla kirjaimilla äännähdykset kuten hymähdykset, naurahdukset, naurut, hihitykset, huokaukset ja rykäisy sekä litteroijan kommentteja tai selityksiä tilanteesta

sia, hengityksiä tai niiden kestoja. Jätin tauot litteroimatta kohdissa, joissa haastateltava täyttää taustatietolomaketta, piirtää karttatehtävää tai näyttää haastattelijalle tietokoneella esimerkkejä mediakäytöstään.

Muokkasin haastatteluesimerkkejä niiden luettavuutta helpottaen. Esimerkit sisältävät litterointimerkin-
töjä, mutta aineistosta on poistettu toistoja ja vuoropuhelun sisältämiä minimipalautteita.²⁶ Haastatelta-
vien anonymiteetin takaamiseksi aineistoa on myös käsitelty yleiskielen suuntaan, ja tunnistettavat pai-
kannimet on poistettu.

Analyysin käsityö

Kuvailen tässä osiossa tiiviisti analyysiprosessia. Tutuistuin aineistoon aluksi litteraatioita lukien. Jat-
koin perehtymistä kirjoittamalla kustakin haastateltavasta tapauskuvauksen. (Hirsjärvi & Hurme 2011,
143.) Kokosin liuskan pituisiin kuvauksiin taustatietolomakkeista ja haastatteluista kertyneet tiedot haas-
tateltavien elinpiiristä: mitä ammattikoulussa opiskelevat pojat kertovat perheistään, kavereistaan ja har-
rastuksistaan. Pyrin samalla hahmottamaan karkeasti, mitä aineisto kertoo haastateltavien suhteista opis-
keluun ja työelämään (Tolonen 2008a, 229–231). Aloitin mediakäytön rutiinien hahmottelemisen jo ta-
pauskuvauksia kirjoittaessani. Hyödynnän tapauskuvauksia kertoessani pääpiirteitä haastateltavista.²⁷

Siirryin tapauskuvauksten jälkeen teemoitteluun, jonka pääperiaatteet selvitän seuraavassa. Teemoitte-
lulla tarkoitetaan tutkimuskysymysten kannalta keskeisten aiheiden kokoamista aineistosta (Eskola &
Suoranta 2005, 174). Aineisto pilkotaan ja ryhmitellään uudelleen tiettyjen teemojen esiintymisen ver-
tailemiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Kyse on sisällöllisestä järjestämisestä, jota tehdään tutki-
muskysymysten lisäksi aineistoon perustuen (Ojala 2010, 144). Käytännössä teemoittelu tarkoitti litte-
roidun tekstin asettelemista allekkain siten, että keskustelupätkät saattoivat kuulua moneen eri teemaan.

Valmistelin aineiston lukemisen ja tapauskuvausten kirjoittamisen ohella listan teemoittelukysymyksis-
tä. Teemoittelukysymykset syntyivät aineiston ja käsitteiden yhtensovittamisen tarpeesta. Niin kysy-
mysten muotoilua kuin itse teemoittelua ohjasi siis pyrkimys peilata tutkimusongelman muotoilemiseen

26 Muut poistot on merkitty kahdella ajatusviivalla.

27 Käytin niukalti hyväksi taustatietolomakkeita ja haastateltavien piirtämiä karttoja. Analyysin alkuvaiheessa vertasin lo-
makkeita haastatteluihin: tein tarkennuksia erityisesti kodin laitevalikoimaa käsitteleviin tietoihin. Tarvittaessa palautin kart-
tojen avulla haastattelut mieleeni.

käytettyjä käsitteitä aineistoon. Halusin saada otteen mediasuhteesta. Ovatko yleisöys–julkisous-kehikkoa käsittelevät tutkimuskysymykset mielekkäitä? Onko aineiston avulla mahdollista vastata tutkimuskysymyksiin? Teemoittelukysymykset myös suuntasivat uteliaisuuden yksityiskohtiin kuten: Mitä merkityksiä pelaamiseen liitetään kertomuksissa? Miten haastatellut suhtautuvat Facebookiin? Teemoittelukysymykset auttoivat myös aineiston purkamisessa ja rutiinien luokittelussa (Hirsjärvi & Hurme 2011, 145–146).

Sukupuolen käsitteellistäminen tavaksi tuntui tapauskuvausten kirjoittamisesta lähtien mielekkäältä. Kiinnitin analyysin alkuvaiheessa huomiota muun muassa haastattelutilanteisiin, jotka sisälsivät medialaitteisiin ja teknologiaan kytkeytyvää sukupuolistunutta asiantuntijuutta (Vehviläinen 2005, 154–157). Kertomuksissa oli sukupuolen lisäksi esillä myös ikä tai murroskohdassa eläminen. Teemoittelun alkua sävytti epätietoisuus yhteiskuntaluokan paikasta tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa taustatietolomakkeiden tarjoamat puutteelliset tiedot eivät riittäneet Erikson–Goldthorpe-luokittelun tekemiseen, sillä osalla haastatelluista ei ollut täsmällistä tietoa vanhempien taustoista tai he kertoivat näiden ammateista viitteellisesti (Erola 2010a, 38–46; 2010b 22–24; Tolonen 2008a, 229–231). Vaikka lomakkeiden haastateltavista antama tieto oli lähinnä suuntaa antavaa, päätin ”uuteen” feministiseen luokkatutkimukseen nojaten tarkastella keskiluokkaisuuden ideaalia seurailevia muutuskertomuksia. Aineiston tuottamiseen liittyneet kysymykset paikantumisesta säilyivät ajankohtaisina analyysiprosessin läpi.

Käsittelin aineistoa suhteessa ennakkokäsityksiini mediasuhteista yleisöys–julkisous-akselilla sekä erojen läpi elämisestä mediakäytön arjessa. Luokittelin ensinnäkin ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arkea, jonka tiivistin kolmeen kokonaisuuteen: netti-, peli- ja tv-rutiini. Hahmottelin tämän lisäksi teemoitellen vertailuja, toistuvuuksia, yhteyksiä ja kontrasteja. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 127–128.) Tutkimuskysymysten kannalta olennaisten teemojen muotoileminen tekstimassasta vaati aikaa, palaamista käsitteistä aineistoon ja jälleen takaisin. Kävin aineiston läpi viidesti erilaisia teemoja luoden ja niitä yhdistellen. Yleisön ja julkison, sukupuolen ja yhteiskuntaluokan ”olemisen” asemesta teemat korostavat yleisöyttä ja julkisoutta toimintana sekä sukupuolta ja yhteiskuntaluokkaa tekemisenä. Näin ollen teemat eivät ole haastateltavien luokittelun tai tyypittelyn tuloksia. Päätin havainnollistaa aineiston ja käsitteiden suhteita luonnostelemalla kaksi Ridellin (Liite 1) kuviota mukailevaa esitystä (kuviot 1. ja 2.).

Haastateltavat

Tutkimuksen osallistujat ovat vuonna 2011 ammattiopintonsa Suomessa aloittaneita 16–18-vuotiaita poikia. Heistä neljä opiskelee audiovisuaalisen viestinnän perustutkintoa ja neljä kone- ja metallialan perustutkintoa. Haastattelujen toteuttamisen aikaan osallistujilla oli ensimmäinen lukuvuosi kutakuinkin takanaan.²⁸ Perhe ja eritoten ystävät ovat haastatelluille tärkeitä. Tutkimukseen osallistuneet ammattikoulussa opiskelevat pojat harrastavat jonkin verran sekä ohjattua että omaehtoista liikuntaa. Haastateltavien käytössä oleva medialaitevalikoima on runsas. Kahdeksalla heistä on käytössään internet-yhteydellä varustettu tietokone, joka on joko henkilökohtainen tai perheen yhteinen. Lisäksi kaikilla av-opiskelijoilla on henkilökohtaiset kannettavat tietokoneet. Kaikilla osallistujilla on matkapuhelimet, ja viiden haastateltavan kännykät ovat älypuhelimia.

Haastateltavat ovat sitoutuneita opiskeluun. Heidän harrastuksensa tai kiinnostuksen kohteensa tukevat ammattilinjojen sisältöjä. Av-linjalaisten vapaa-ajan vietto on usein yhteydessä media-assistenttiopintoihin. He seuraavat alaansa katselemalla sarjoja tai elokuvia ja virittelemällä video- ja musiikkiprojekteja. Av-linjalaiset kertovatkin hakeutuneensa tai päätyneensä linjalle harrastuneisuuden myötä. Innostus videokokeiluista, kavereiden esimerkki ja viehtymys elokuviin ovat vaikuttaneet hakeutumiseen, jota myös opinto-ohjaajat ovat suunnanneet. Muista media-assistenttiopiskelijoista poiketen AV1 kertoo etsittyneensä av-linjalle, koska ajatteli opiskelun olevan hauskaa ja motivoivaa. Hän on myös av-linjalaisista ainoa, joka ilmaisee pitävänsä media-assistenttien työllistymisnäkyimiä heikohkoina.

Monien km-linjalaisten harrastukset liittyvät puolestaan tekniikkaan ja moottoriajoneuvoihin: ajeluun, moottoriurheiluun sekä ajoneuvojen korjaamiseen ja rakentamiseen. Km-linjalaisista KM1, KM2 ja KM3 kertovat hakeutuneensa opintoihin isiensä jalanjäljissä tai muuten tekniikan alalla työskentelevien sukulaisten kannustamina. Muista kone- ja metallilinjalaisista poiketen km-opinnot eivät olleet KM4:n ensisijainen toive peruskoulun jälkeen. Hän vaihtoi suunnitelmiaan lennossa ja hakeutui ensimmäisen km-linjalla opiskelemansa vuoden päätteeksi itseään paremmin miellyttävään ammatilliseen koulutusohjelmaan.

²⁸ Kone- ja metallialan opintojen ensimmäinen vuosi on kaikille km-opiskelijoille samanlainen. Toisesta vuodesta lähtien km-opiskelijat jatkavat koulutusohjelmissa, joihin pyritään. Niistä valmistutaan eri ammatteihin: automaatioasentajiksi, hienomekaanikoiksi, koneenasentajiksi, koneistajiksi, levyseppä-hitsaajiksi, työvälinevalmistajiksi, valajiksi ja valumallinvalmistajiksi. Av-opinnot eivät sisällä tällaista ammattinimikkeisiin erikoistumista.

Ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat haastatteluissa itseään opiskelijoina ja oppijoina. He nimeävät itselleen sopivia opiskelutapoja ja oppimistavoitteita. Samalla haastateltavat kuvailevat vahvuuksiaan, joita ovat muun muassa oppimishaluisuus, tarkkaavaisuus, keskittyminen sekä itsenäisen työskentelyn taitaminen. Tutkimuksen osallistujat ovatkin tietoisia lahjoistaan ja etenkin ammatillisista vahvuuksistaan, joiden vuoksi opiskeluun on mahdollista suhtautua itsevarmasti. Monet kertovat vierastavansa osin lukion tarjontaa vastaavia yleisiä opintoja mutta viihtyvänsä ja pärjäävänsä ammatillisissa opinnoissa. Km-opiskelijat kertovat toisaalta ahkeroivansa vaikeiksi kokemissaan yleisissä aineissa, joista suoriutumiseen voi hakea tukea ammattikoulun palveluista. Ammattikoulussa opiskelevat pojat arvioivat samalla myös ammattilinjaansa. Osa av-opiskelijoista pitää etenkin oppimisympäristöstä, joka ei ole koulumainen. Ensimmäisen vuoden opinnot eivät ole vastanneet kaikkien haastateltavien odotuksia, mutta suurin osa heistä on tyytyväinen vastaanottamaansa opiskelupaikkaan ja ammattikouluun.

Ammattikoulussa opiskelevien poikien ja heidän vanhempiansa koulutus- ja ammattivalintojen vertailu ei taivu yleistysten tekemiseen. Taustatietolomakkeiden tieto antaa kuitenkin viitteitä koulutuserojen pysyvyydestä (ks. Naumanen & Silvennoinen 2010). Tässä aineistossa kolmen km-linjalaisen vanhemmilla on takanaan toisen asteen ammatillinen koulutus tai ammatillisia opintoja. Av-opiskelijoiden opintoihin suuntautuminen puolestaan poikkeaa heidän vanhempiansa valinnoista km-opiskelijoita enemmän. Media-assistenttiopiskelijat eivät kulje vanhempiansa jalanjäljissä, ja kolmen av-linjalaisen vanhemmat ovat käyneet lukion. Kuudella haastatellulla on kokemuksia työelämästä, ja heistä kaksi työskentelee myös lukukauden aikana. Sekä km- että av-opiskelijat ovat saaneet vanhemmiltaan tukea kesätöiden tai opintojen ohella tehtävien osa-aikaisuuksien saamisessa.

4. ANALYYSIN TULOKSET

Tässä pääluvussa esitellään haastatteluaineiston teemoittelun tulokset. Ensimmäisessä alaluvussa kerrotaan ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arjesta rutiineja luokitellen. Tämän jälkeen keskitytään erityisesti käyttäjän toimijarooliin, joka esitetään yleisöys–julkisous-akselia selkeyttävässä kuviossa 1. Käyttäjän roolia kuvaillaan kahdessa teemassa, ja ensimmäinen tulosluku päättyy akselin keskelle asetetun käyttäjän toimijaroolin pohdintaan. Toisessa alaluvussa siirrytään yleisöys–julkisous-akselin ääripäihin. Aluksi kerrotaan, millä tavalla ammattikoulussa opiskelevat pojat tunnistavat yleisöyden ja julkisouden teoreettiset hahmot. Sen jälkeen nostetaan esiin akselille sijoittuvien toimijaroolien keskinäiset ristiriidat, jotka kiteytetään kuviossa 2. Myös ääripäistä kerrotaan kahdessa teemassa, ja toinen tulosluku päättyy yleisöys–julkisous-akselin ja aineiston vuoropuheluun. Viimeisessä alaluvussa tarjotaan kaksi toimijaroolien välisiä suhteita edelleen tarkastelevaa näkökulmaa. Niistä ensimmäisessä ruoditaan ammattikoulussa opiskelevien poikien tulkintoja mediakäytön arjesta käsitteellistämällä sukupuoli tapana. Toiseksi avataan ammattikoulussa opiskelevien poikien muutokertomuksista piirtyvä aikuisuus suhteessa keskiluokkaisuuden ideaaliin. Tulosluvun lopuksi arvioidaan haastattelutilanteita ja analyysia erojen tekemisen näkökulmasta.

4.1 Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arki

Paneudun ensimmäisessä tulosluvussa kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Millaisia yleisöys–julkisous-akselille sijoittuvia toimijarooleja ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat kertoessaan mediakäytön arjesta? Miten he asettuvat näihin toimijarooleihin? Esittelen haastateltavien mediaympäristöä rutiinien näkökulmasta, minkä jälkeen selitän käyttäjän toimijaroolia. Hyödynnän ja muokkaan Ridellin (Liite 1) kuviota. Erittelen haastateltujen käyttäjyydelle antamia merkityksiä kahden teeman avulla. Rutiinissa lepääjän ja rutiinin vangin teemoissa tarkastellaan ammattikoulussa opiskelevien poikien toiminnan omaehtoisuuden vaihteluja. Alaluvun lopuksi perustelen tapaa, jolla käyttäjän toimijarooliin asettumista hahmotellaan tässä työssä.

Rutiinit mediakäytön arjen rakenteena

Jaottelen seuraavassa ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arkea. Rutiinit ovat ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arjen puitteissa suorittamia toisteisia tapoja ja käytäntöjä, joita selostan kolmessa kokoavassa luokassa: netti-, peli- ja tv-rutiini. Kyse on teemoittelun pohjustamisesta: mediasuhteet sijoitetaan aikaan ja paikkaan, jota tutkimuksessa lähestytään (Hirsjärvi & Hurme 2011, 145–146).

Kerron ensin ammattikoulussa opiskelevien poikien tunnistettavista nettirutiineista (Liite 5). KM2:a lukuun ottamatta kaikki haastatellut kuvailevat vakiintunutta ja päivittäin toistuvaa verkossa toimimisen rutiiniaan. Nettirutiinia voidaan luonnehtia simultaaniseksi, joka tarkoittaa eri palveluiden yhtäaikaista käyttöä (Noppari ym. 2008, 40; Herkman & Vainikka 2012, 29). Haastateltujen parissa suosituimpia verkossa toimimisen muotoja ovat yhteisöpalvelu Facebookin (FB) seuraaminen, Iltalehden (IL) lukeminen, videoiden katselu ja musiikin kuunteleminen YouTubesta (YT) sekä tiedonhaku. Nettirutiinit sisältävät myös kunkin haastatellun henkilökohtaisia palvelujen käyttötottumuksia.

Nettirutiinille suotu tai sen ottama paikka arjessa on ammattikoulussa opiskeleville pojille ilmeinen. Sen sija voi säilyä samanlaisena niin arkena kuin viikonloppuna, mutta haastatellut kertovat myös nettirutiinin toteutuvan eri tahdissa arki- ja vapaapäivinä. Arkipäivinä nettirutiini sovitetaan opintojen luomaan rytmiin: sen parissa vietetään aikaa opiskelun lomassa ja viimeistään koulusta kotiin palaamisen jälkeen. Kone- ja metallilinjaalaisten päivään syntyy av-linjalaisia pidempiä taukoja nettirutiinista. Av-linjaalaisten on mahdollista pitää esimerkiksi FB:a lähes tauotta avoinna opiskelun lomassa, kun taas km-linjaalaiset hyödyntävät opiskelun suvantoja ja pauseja piipahtaakseen verkossa.

Nettirutiini toteutuu myös älypuhelimella, jonka viisi haastatelluista omistaa. Heistä AV3, AV4, KM3 ja KM4 käyttävät puhelinta lähes kaikkialla erityisesti Facebookin silmäilyyn ja Iltalehden lukemiseen (ks. Herkman & Vainikka 2012, 30). Puhelin tarkastetaan päivän kuluessa tottuneesti useaan otteeseen, ja yhteydenpito ystäviin ja tuttuihin on jatkuvaa. Ammattikoulussa opiskelevien poikien mielestä älypuhelimella käytetyt pikaviestinsovellukset ja FB ovat vaivattomia tapoja seurata kavereiden liikkeitä, olla tavoitettavissa ja ottaa yhteyttä. Varsinkin AV3 ja AV4 kuvailevat mediakäytön kaiken aikaisuutta: mobiili nettirutiini on lähes tauotonta.

Älypuhelimien käyttöön sisältyy myös AV3:n kuvaileman ”oman datan”, kuten musiikin, hallitsemista ja käyttöä (ks. Suoninen 2012, 109–110). AV3, AV4 ja KM3 käyttävät älypuhelimia musiikin kuuntelemiseen liikkueissaan paikasta toiseen, rauhoittuakseen ja saadakseen ajan kulumaan. Varsinkin AV3:n mediakäytön arki kuuluu ”napit korvissa”. Muista haastatelluista poiketen hän kertoo kuuntelevansa musiikkia joskus myös opiskellessaan ja tavatessaan kavereita. Musiikki kuuluu myös KM1:n rutiiniin, mutta älypuhelimien sijaan hän liikkuu mp3-soittimen kanssa (vrt. emt., 110).

Vaikka osallistujien rutiinit muistuttavat monessa suhteessa toisiaan, mainitsen lisäksi muutamia ammattikoulussa opiskelevien poikien välisiä mediakäytön eroja. Nostan ensimmäisenä esille AV2:n nettirutiinin. Se eroaa muiden haastateltujen käytännöistä siten, että hän pyrkii jossain määrin noudattamaan vanhempiansa asettamia kirjautumisrajoituksia. AV2:n sinänsä eloisa ja muiden haastateltujen käyttämien palvelujen osalta poikkeava päivittäinen toiminta verkossa ei sisällä nuorten parissa suosittua FB:a (ks. Suoninen 2012, 66; Uusitalo ym. 2011, 93–96). Hän käyttää erilaisia verkkopalveluja YouTubea lukuun ottamatta anonyymisti ja noudattaa arkipäivinä aikataulua, joka säätelee selvästi mediakäyttöön kuluvaa aikaa (vrt. Suoninen 2012, 139).

Toiseksi esittelen KM2:n, jonka mediakäytön arki ei sisällä lainkaan nettirutiinia. Muista haastatelluista eroten hän ei noudata esimerkiksi päivittäisiä sosiaalisen median tai lehtien verkkosivujen seuraamisen vakikäytäntöjä. KM2 selostaa keskittyvänsä netissä lähinnä satunnaiseen tiedonhakuun ja kuluttamiseen. Hän lukee harrastukseen liittyviä keskustelufoorumeja, tekee verkossa hankintoja ja myy pois tarpeettomia ajoneuvoja. KM2 onkin ammattikoulussa opiskelevista pojista ainoa, joka kertoo käyvänsä silloin tällöin moottoriajoneuvoharrastukseen liittyvää kauppaa verkossa. Kaupankäynti on kuitenkin kausittaista, eikä KM2 seuraa osto- ja myyntisivustoja säännöllisesti. Hän kertoo silti vakiintuneista ostokanavistaan: KM2 tilaa vanhempiansa avustuksella tarvikkeita harrastustaan varten.

Erottelen haastateltujen arjen mediakäyttöä myös pelirutiinin (Liite 6) avulla. Neljä ammattikoulussa opiskelevista pojista kertoo pelirutiinin olevan nettirutiinin tavoin tärkeä mediakäytön arjen osa. Lisäksi kolme haastateltavaa viittaa kertomuksissaan pelaamiseen, joka ei mielestäni kuitenkaan muodosta rutiinia mediakäytön arjessa. Ajattelenkin, että haastateltavien nykyiset nettirutiinit ovat voineet korvata pelaamisen tai tulleet vähintään sen rinnalle (ks. Noppari ym. 2008, 113–115; Uusitalo ym. 2011, 53–54).

Neljästä aktiivipelaajasta AV2 pelaa lähinnä yksin, kun taas AV4, KM1 ja KM4 pelaavat sekä yksin että kavereiden kanssa. Aktiivipelaajien suosimat pelityypit noudattelevat pojille tyypillisiä pelimieltymyksiä, joita ovat taistelun- ja toimintapelit, ajopelit, seikkailu- ja verkkoroolipelit sekä strategiapelit (ks. Suoninen 2012, 43–47). Kaikki neljä kuvailevat pelaamista viihtymiseksi. AV2, AV4 ja KM4 suhtautuvat pelaamiseen kunnianhimoisesti. AV2 ja KM1 kertovat nautiskelevan pelaamisesta erityisesti viikonloppuisin, kun taas AV4 ja KM4 pelaavat myös arkipäivinä. Pelaamiseen käytetyn ajan tarkkailu kuuluu jossain määrin kaikkien aktiivipelaajien rutiiniin. Vanhemmat ovat saattaneet moittia ajankulua, tai haastatelluilla on itsellään kokemuksia liiallisesta pelaamisesta. Uusitalon ym. (2011, 26) mielestä onkin huomionarvoista, että juuri poikien pelaaminen herättää vanhempien tarkkailunhalun. Kaikki jossain vaiheessa pelaamista harrastaneet ammattikoulussa opiskelevat pojat kokevat pelaamiseen käytetyn ajan seuraamisen tärkeäksi.

Luokittelen ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arjesta esiin edelleen tv-rutiinin (Liite 7). KM1:ä lukuun ottamatta kaikki haastatellut kertovat katselevansa elokuvia tai sarjoja. Annikka Suoninen (2012, 33) toteaa, että varhaisnuoret katselevat televisio-ohjelmia tyypillisesti muualta kuin televisiovastaanottimesta, minkä vuoksi television ohjelma-aikataulu ei säätele katselua. Sama huomio voidaan tehdä myös ammattikoulussa opiskelevien poikien rutiineista, sillä vain KM2:n mediakäytön arki muodostuu nettirutiinin sijaan tv-rutiinin ympärille. Hän on myös haastatelluista ainoa, jonka rutiineja television ohjelma-aikataulu jossain määrin muotoilee.

Rutiini tarkoittaa KM2:lle ensinnäkin taukoa muusta puuhastelusta: tv:n katseleminen on lähinnä oleilua muun toiminnan välissä (ks. Suoninen 2012, 32). Hän katselee televisiota tultuaan opinnoista kotiin, ja kertoo palaavansa television ääreen usein illalla. KM2 ei lataa elokuvia tai sarjoja verkosta, ja hän tallentaa vain harvoin itseään kiinnostavia ohjelmia. KM2 ei seuraa sarjoja, mutta kertoo olevansa kiinnostunut moottoriharrastukseen liittyvistä ohjelmista ja erityisesti moottoriurheilusta. Television katseleminen liittyy toisaalta turhautumista. Tylsistymisen hetkinä huonot ohjelmat tympivät, mutta KM2 ei jaksakaan tehdä sen paremmin muutakaan. Hänen elokuvamieltymyksensä ovat nostalgisia: KM2 kehuu 1960–1970-lukujen toimintaelokuvien tunnelmaa, musiikkia ja verkkaisuutta.

Muut haastatellut eivät noudata tv:n ohjelma-aikatauluun sidottua tv-rutiinia. Kaikki av-opiskelijat kertovat katselevansa paljon elokuvia. Monet heistä kuvailevat vakiintuneita mieltymyksiään esimerkiksi lajityyppejä luetellen. Av-opiskelijat kertovat kiinnittävänsä KM2:n tavoin huomiota elokuvien ja sarjojen toteutukseen ja tunnelmiin. AV1:n tv-rutiiniin kuuluu muutamien sarjojen katselu viikonloppuisin perheen parissa, mutta arkipäivisin hän katselee mieluummin elokuvia yksin tai kavereiden kanssa. AV2:n harrastaa elokuvia. Hänen suosikkejaan ovat kauhu- ja sotaelokuvat, mutta AV2 on myös tavalista harvinaisempien marginaalielokuvien ystävä. Myös AV3 katselee paljon elokuvia ja sarjoja verkosta sekä yksin että ystävien kanssa. AV4 suosii yleensä elokuvia sarjojen sijaan, mutta kertoo kuitenkin seuraavansa kiinnostuneena Suomen Big Brotheria. Kone- ja metallilinjalaisista KM3:n mainitsee seuraavansa sarjoja, mutta televisio ei ole keskeinen osa hänen mediakäytön arkeaan. Toisaalta KM3 tunnistaa katselutottumuksensa KM4:n tavoin tv:n ohjelmapaikan mukaan: leffaputket ja Toimintatorstai vetävät km-opiskelijat tv:n ääreen.

Käyttäjän toimijarooli

Käsittelen tulevassa ammattikoulussa opiskelevien poikien kuvailemien jokapäiväisten rutiinien avulla käyttäjän toimijaroolia. Rutiineista kertoessaan haastatellut asettuvat tarkastelemaan mediasuhdettaan käyttäjyydestä käsin: tavat ja tottumukset vastaavat erilaisiin tarpeisiin. Tällöin ammattikoulussa opiskelevat pojat kertovat rutiineistaan vaivattomasti. Heidän ei esimerkiksi tarvitse miettiä kahdesti, mitä he ryhtyvät tekemään avatessaan tietokoneen tai tarttuessaan älypuhelimeseen. Nettirutiinissa pidetään siis yhteyttä ystäviin ja päivitetään kuulumisia Facebookin avulla, selaillaan tai luetaan Iltalehti kartalla pysyttelemiseksi, kuunnellaan musiikkia ja katsellaan videoita YouTubesta, etsitään esimerkiksi harrastuksiin liittyvää tietoa ja tarkistellaan mahdollisesti askarruttamaan jääneitä asioita. Käyttäjän toimijaroolissa pelirutiinissa on kyse tarpeesta viihtyä, ja tv-rutiini on KM2:lle hengähtämisen tai ajan tappamisen muoto.

Vaikka käyttäjyyden selostaminen on ammattikoulussa opiskeleville pojille mutkatonta, rutiinien muotoutumista on hankalaa jäsentää. Mediakäytön arjen rakenteen kuvailu on haastatelluille vaikeaa, sillä ilmeiset tavat myös pakenevat selityksiä. (ks. Jokinen 2005, 7–10.) Yhtäältä käyttäjän roolissa toimiminen on tavallisuudessaan samantekevää, toisaalta taas ehdottoman tarpeellista. Haastateltavat kertovat ensinnäkin rutiiniensa arkisuudesta: ”semmost normaali”, ”se on vaa vähä niiku tapana, semmost yle-

sä”, ”se on vaa semmone perus”, ” ei siinä sen kummempaa. ihmeellisempää oo”. Tällöin toisteinen arki mediakäytön parissa luo rutiinit, jotka vakiintuvat tai ”jäyvät”. Toisaalta ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat käyttäjyyttä ja rutiineja elämän välttämättömyyksiksi esimerkiksi syömisen kielikuvaa hyödyntäen.

H: miks sä luulet että tosta aamun tietokoneesta ja tosta päivän mittaa puhelimen käytöstä on tullu semmone rutiini kun siitä on tullu sulle.

AV4: no nii no päivällä on nii paljo niitä hetkiä jollon, ei vaa niiku, emmä tiä. se on vaa, jotenki emmä tiedä ees mistä se on tullu se tapa mutta, se vaan on tullu ja sitä tekee joka päivä.

H: oliko tossa sulla eilisessä päivässä jotain semmosta mitä sä teet aina ikään ku. jotai semmosta rutiinia tai toistoa mikä on jokapäivästä.

KM2: mä katon oikeestaan joka päivä televisioo sillain koulun jälkeen ja illalla että jos sieltä tulee jotai hyvää.

H: (7) joo. (3) miks sä luulet et semmone rutiini on muodostunu,

KM2: en tiä kylä yhtää. se on vaa jääny, jotenki.

KM3: ((nettirutini)) on niinku vaa aamulla, päivällä ja illalla. et se on se kolme kertaa päivässä, tietokone. vähä niinku kuus kertaa päivässä pitäs syödä. – –

Käyttäjäyydessä ja rutiineissa onkin kyse tavoista, joita ei tarvitse kyseenalaistaa tai vaihtaa. Kertomuksissa käyttämisen tapojen toisin kuvittelu liittyy usein ajankäyttöön ja sen rajoituksiin. Haastateltaville on kuitenkin työlästä muodostaa mielikuvia sekä nykyistä parempaan että huonompaan suuntautuvista mediaympäristön muutoksista tai laitevaihdoista. Etenkin vaihtoehtoisten toimintamallien keksiminen on hankalaa. Ajatus olosuhteiden muutoksesta saattaa tuntua oudolta tai epätodennäköiseltä ja se voi myös hirvittää.

H: mitä jos sulta otettas noi pois, kone tai kännykkä tai telkkari ni mitä sä luulet et tapahtuis.

KM4: mm, ää. ei ni emmä oikee HYMÄHTÄÄ £suuttuisin ainaki.£ ((minusta)) tulis kunnon kapinalline, kyllä mä ne jotenki saisin takas.

H: .nff mitä sä et haluais missään nimessä muuttaa.

KM4: jos noista ((laitteista)) joku pitäs vaa jättää vai,

H: no ei mä vaa aattelin et mikä olis sulle semmone nii tärkeä juttu et mistä sä et haluis luopua missään nimessä.

KM4: tietokone, tietokone. ku sillä voi tehä vähän kaiken, sillä voi jopa soittaa kaikki, ja kaikki.

H: entäs joku tapa, – – millanen tavan tai tottumuksen muutos ois ikävä.

KM4: vaikka jos tulis koneajat et millon jonai aikana saa olla vaan koneella tiekkö ja just joku semmone.

H: mm. (6) miks se koneajan rajotus ois,

KM4: sillan ei sais käydä sillan koneella ku ite mieli lystää, et ois vaan se aika jossei vaikka sillan tee mieli käydä koneella ni sit se menee turhaan se aika.

H: onks sul mitään semmosia rajotuksia ollu aikasemmin tai,

KM4: ei oo ikinä ollu mitään semmosia.

H: joo. (5) no entäs millane rutiinin muutos ois, mieluisa.

KM4: (3) ee ei varmaa mikää se joka on nytte ni on hyvä. ei oo mitää parempaa.

AV3: mä en selviäis ilman tätä NAPAUTTAA ÄLYPUHELINTAAN. tai siis mulla hajos viime kesänä tosta näyttö meni ihan säpäleiks, niin mä olin iha ulapalla sen kaks viikkoo ku se oli korjauksessa ja oli semmone olo et mä olin jossain keskustassa ja mietin että milloha menee busseja kotii (- -) kaivoin sitä että mäpä katon ja ei ei mulla ei oo iphonea et mitä mä nytte, mun piti kävellä bussipysäkille asti ja kattoo vasta sieltä seki tuntu iha hirveelt joteki ko ei oo sitä kaikkee tietoo lähellä ja sitä omaa dataa saatavilla et mä en tiedä mite mä enää eläisin ilman tota ku mä oon totunu siihe.

Haastateltavat kuvailevat käyttämisen rutiineja sekä joustaviksi että kestäviksi. AV3:sta poiketen muut haastatellut kertovat useimmiten, että vaikka mediavälineet luovat rutiinien puitteet, laitevalikoima ei määrittele rutiineja täysin. Näin ollen rutiinit kannattelevat käyttäjän toimijarooliin asettumista: laitteilla on paikkansa, mutta ne eivät ole korvaamattomia. Rutiinit säilyvät myös silloin, kun niiden sisältö muuttuu.

H: no jos aatellaa tota sun rutiinia ni mitä sä aattelet että millanen rutiinin muutos ois sun mielestä epämiellyttävä. mitä sä et haluais missään nimessä muuttaa.

AV1: no jos tietokone, tietokoneet häviäis niiku pitkäks ajaks kokonaa ni kyl se olis semmone huono. huono kai. kyl mielellään voi olla niistä erossa, varsinki jos on siis kavereiden kanssa mut sit jos on yksin ni sit on kivaa olla joku tekemine niiku tietokone. ja sit voi olla just yhteydes kavereihi facebookin kautta ja näi. et kyl niit ilman pystyis ole kaikkia kännyköitä ilman vois olla jos sais olla sitte kavereiden kans, mut yksin ni sit on. sit tekis mieli et ois kone ja näi.

H: mm. (6) miks sä luulet että, se on sillee et on kivaa olla ilman tietokonetta mut sit ei kuitenkaa ihan kokonaa

AV1: nii no tulee aika pitkäks, tappaa aikaa niillä sitte niillä tietokoneilla sit jos on muuta tekemistä ni ei sit niitä tarvi. kyllä aina löytyy muut tekemistä mutta nii.

H: -- millanen rutiinin muutos ois sun mielestä mieluisaa, kivaa.

AV2: -- järeempi kone. ni ei sitten tartte miettiä että no, pyörikö tää kunnolla tää ohjelma tai peli koneella vaan voi ihan mitään sen kummempaa miettimättä, pistää sen.

H: mm (4) muuttaisko se sitte tossa sun rutiinissa jotain pelaisitsä enemmän mitä veikkaat

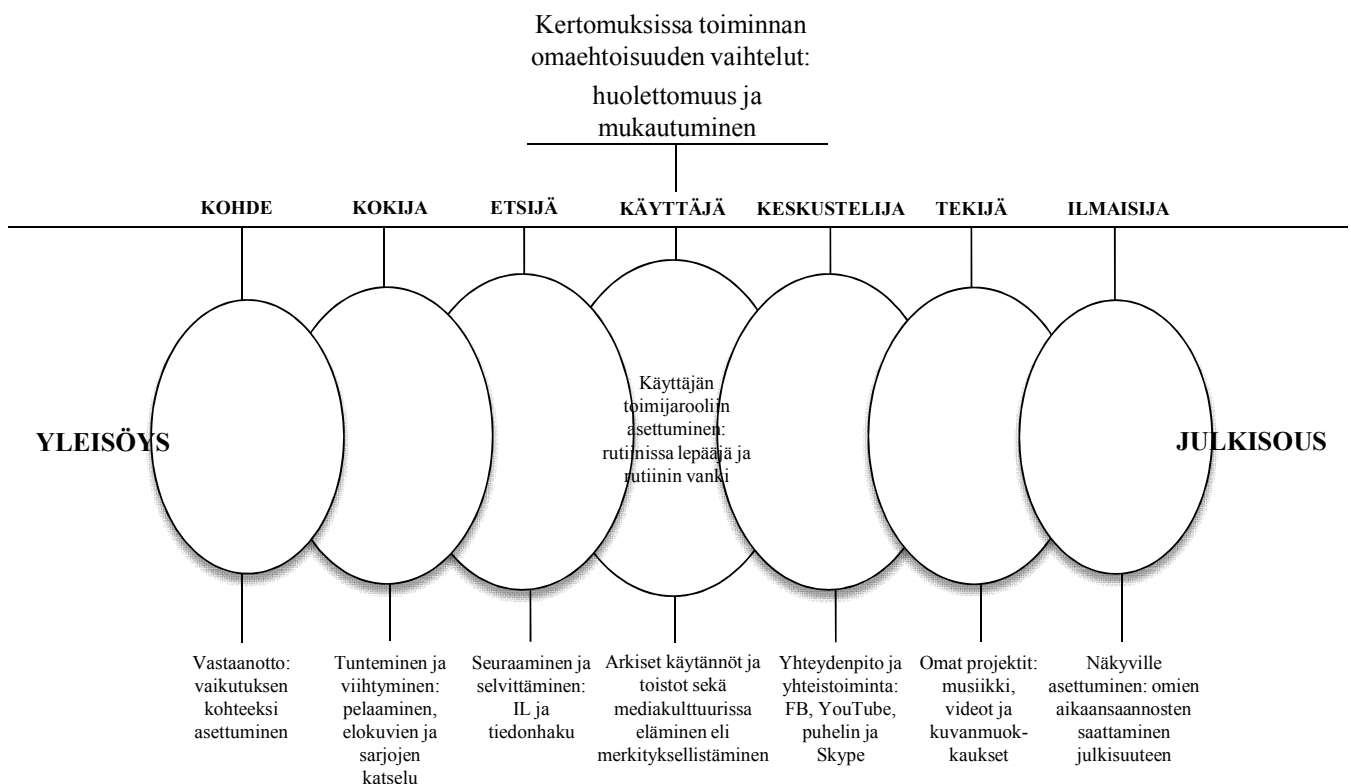
AV2: emmä ei se varmaan muuta sen kummemmin se vaan muuttaa sitä että mitä mä pelaan.

RUTIINISSA LEPÄÄJÄ

Nimeän seuraavassa ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arjen toimijaroolit ja sijoitan ne yleisöys–julkisous-akselille. Esitän toimijaroolit tiivistäen muokkaamassani kuviossa 1. Kuvio on laadittu Ridellin (Liite 1) hahmotelmaa hyödyntäen. Se havainnollistaa haastateltavien mediakäytön rutiinit ja tiivistää edellä kuvailtua käyttäjän toimijaroolia koskevat teemoittelun tulokset. Kertomuksissa kuvailaan käyttäjän rooliin asettumisen huolettomuutta ja toisaalta mukautumista. Erittelen näitä haastateltujen käyttäjyydelle antamia merkityksiä kahden teeman avulla: 1) rutiinissa lepääjä ja 2) rutiinin vanki.

Kuviossa yleisöys–julkisous-akselin tulkitseminen alkaa käyttäjän toimijaroolista, jonka asetan akselin keskivaiheille. Tässä työssä käyttäjäyys on mediasuhteen perusta, joka toteutuu haastateltavien rutiineissa. Käyttäjän toimijarooli sisältää kuitenkin jokapäiväisten tapojen lisäksi myös mediakulttuurin merki-

tyksellistämisen ulottuvuuden. Sen läpi liikutaan muihin toimijaroleihin ja kehikon ääripäihin. Eteneminen käyttäjästä yleisöyteen tarkoittaa yksinkertaista toiminnan yksityisen luonteen korostumista. Toimijaroolit käyttäjästä yleisöyteen ovat etsijä, kokija ja kohde. Liike julkisouteen painottaa puolestaan toiminnan kollektiivisuutta. Toimijaroolit käyttäjästä julkisouteen on nimetty seuraavasti: keskustelija, tekijä ja ilmaisija. (Vrt. Liite 1.) Tekstiä ja kuvioita jäsentävät toimijaroolit eivät ole ehdottomia tai yksiselitteisiä. Ne ovat kuitenkin tapa sovittaa yleisöys–julkisuus-kehikko ja aineisto yhteen.

Kuvio 1. Ammattikoulussa opiskelevien poikien toimijaroolit yleisöys–julkisuus-akselilla ja käyttäjäksi asettumisen teemat: rutiinissa lepääjä ja rutiinin vanki.

Rutiinissa lepääjän teema käsittelee toiminnan omaehtoisuutta: käyttäjyys on pakotonta, se ei rasita ja siinä rentoudutaan. Rutiinissa lepääjä on tottunut kulloinkin käsillä olevaan medialaitteiden valikoimaan. Se takaa, että käyttäjän toimijarooli on esteettä ja itse valittu. Toiminnan omaehtoisuus tulee esiin myös siten, että ulkoisten puitteiden luomat mahdolliset rajoitukset merkitsevät rutiinissa lepääjälle virkistävää vaihtelua. Toimijarooliin asettuminen on näin ollen itsestään selvää ja vaivatonta, jopa nautinnollista.

Käyttäjä on siis olosuhteiden sanelemaa, mutta rutiinissa lepäämisestä kertoessaan ammattikoulussa opiskelevat pojat mieltävät ulkoiset ehdot mahdollisuuksiksi ja vapauksiksi.

Käyttäjän toimijarooliin asettuminen on rutiinissa lepääjälle huoletonta. Tämä kiteytyy erityisesti netti-rutiinissa, jonka ammattikoulussa opiskelevat pojat mieltävät luontevaksi, itseohjautuvaksi ja automaattiseksi tavaksi.

AV1: ei tuu paljoo mietittyä että, sitä vaan sit tekee niin ku menee tietokoneelle ni sit vaa kirjottaa siihe facebook ja sitte kirjottaa siihe youtube ja sit avaa spotifyn. ja näin. -- ei siinä oikee tarvi miettii mitää. siin vaa sit mennää ja tota siihe, nii. ei se oo niiku kauhee sillee määrätietoista et mä meen nyt tonne tekemää sitä ja tälle. vaan sinne sit mennää ja katotaa sitä videoo mitä vaan sattuu tulemaa ja näi ja kuuntelemaa sitä mitä nyt kuuntelee ja nii.

KM1: facebook tulee katottua että onko kukaan kaveri kirjottanu tai kyselly mitää. -- yleensä aina ku koneella on ni se tulee pistettyä automaattisesti päälle ja sitte ne kaverit ottaa sitä kautta yhteyttä nopeem- tai niinku, enemmän ku puhelimella, ku se ei maksaa mitää. ja se on mun mielestä mukavampaa että jos sä oot tietokoneella ja joku kirjottaa sulle jotai ni se et sun ei tarte koko ajan olla luuri korvalla ja vastailta johki kysymyksiin tai lähettää tekstiviestejä. siinä samalla pystyy kirjottaa ja kuuntelee musiikkia ja lukea lehtiä --

Rutiinissa lepääminen voi tarkoittaa myös laitevalikoimasta nauttimista. Etenkin AV3 kuvailee tyytyväisyyttään ”koneympäristössä” elämiseen. Älypuhelin takaa vapauden musikaalisuuden toteuttamiseen, ja oman huoneen varustelutaso tarjoaa mahdollisuuden muista itsenäisen aikataulun noudattamiseen.

AV3: -- kuuntelen musiikkia päivittäin, just ku toi iphone sattuu olemaa iha joka paikassa mukana nii, sanosin että puolet päivästä oon tulpat korvissa, -- se tuo jotenki aina pistää paremmalle tuulelle ja mä saan iha mielettömii fiboi musiikista jos se on just semmosta jotenki täydellistä, se on kyl tosi iso osa mun elämää, -- ja sit tosiaan, elokuvat kaikki, katon tosi usein elokuvia sarjoja, varsinki ku mul on kotona tossa läppäriin liitetynä semmone mukavan kokonen näyttö ni mä sieltä aina sitte kattelen enne nukkumaan menoo, hyppään siihe sängylle ja katon joku pari jaksoo sarjaa vielä ja nukahan sit siihe, koko päivä menee tosi paljon median käytön kanssa, varsinki toi iphone nyt sitte, sattu aina olee.

AV3: käytännös ((katson)) koneelta kaikki että, emmä jaksaa oottaa että viikon päästä tulee seuraava jakso ku mä voin painaa viis klikkausta sivulta ja HYMÄHTÄÄ mä nään sen jakson sit heti -- ja mul on sitte jos mä haluan telkkari kattoo ni mul on semmonen laite millä mä saan telkkarin näkymään tietokoneen kautta ei mun tarvii ollenkaa, sitte jättää sitä koneympäristöä jos mä haluan telkkariiki kattoo,

Toisaalta käyttäjän toimijaroolista pidättäytyminen tai siitä vetäytyminen voi rutiinissa lepääjän teemassa olla myös tietoisesti valittu toimintatapa. AV2 perustelee rutiineihin viitaten, miksi hän ei koe tarvetta laitehankinnoille.

AV2: mulla ei oo mitään kannettavaa, tai siis tämmöstä niinku ipodia tai mp3:a enkä mä koe tarvitsevani sitä ni emmä yleensä matkojen aikana kuuntele mitää, joskus mä oon tossa koulumatkalla, -- mä oon pelannu psp:llä. mutta sitte mä oon huomannu että ei mun tarte, koska mä viihdyn iha hyvin ku mä vaan katon sitä ohimenevää maisemaa vaikka se ois sama joka päivä.

Mediakäytön arki on rutiinissa lepääjälle joka tapauksessa itsestään selvää: laitteiden ja palvelujen käyttämisen vapaus ikään kuin vain on. Haastateltavat tulkitsevat mediakäytön olosuhteet tai puitteet riittäviksi, eikä rutiinissa lepääjä koe tarvetta arjen mediakäytön muutoksiin. Lepäämisen huolettomuus tulee esiin AV4:n kertomuksessa: joka-aamuinen nettirutiini toteutuu laitevaihdoksen avulla tai siitä huolimatta.

AV4: – – mä vaan ihan, se on vaa jotenki ihan, tottunu siihen et mä avaan aina oman tietokoneen aamulla, joo. nii,
H: millast se sit olis jos ei avaiskaan tai ei olis mahdollisuutta avata [tietokonetta
AV4: vähän] outoo, no sit mä varmaan käyttäsin [puhelinta,
H: nii.]
AV4: nii.

RUTIININ VANKI

Käsittelen käyttäjän toimijaroolia myös rutiinin vanki -teemassa. Siinä missä rutiinissa lepääjän toimijuus rakentuu valinnanvapauksille, rutiinin vanki voi käyttäjän toimijaroolissa valita vain rajallisesti tarjolla olevista vaihtoehdoista. Rutiinin vanki -teemassa käyttäjän toimijarooliin asettuminen on jossain määrin penseää. Toiminnan omaehtoisuus kyseenalaistuu tai tulee ainakin neuvotelluksi, sillä käyttäjän roolin rakentunut luonne tulee esiin esimerkiksi ammattikoulussa opiskelevien poikien vanhempien osoittamien sääntöjen vuoksi. Teemassa käyttäjäksi asettuminen ja rutiinit ovat mediaympäristön luomien puitteiden sanelemaa rajoitusten tai kiusallisten harmien merkityksessä.

Rutiinin vankina käyttäjän toimijarooliin asettuminen vaatii mukautumista. Tällöin rutiini voi turhauttaa. Esimerkiksi AV4 kuvailee illan käsittämättömältä tuntuvaan nettirutiiniaan, jonka parista vanhemmat patistelevat häntä nukkumaan.

AV4: – – ne on vaa sillee mee jo nukkuu mee jo nukkuu ja sit mä oon vaa koneella, HYMÄHTÄÄ £ko ei siit aina pääse nukkuu,£ se ois fiksumpaa tietysti mennä heti vaa nukkuu ja lukee tai jotain, mut emmä tiä. emmä tykkää ees lukee kauheesti, muuta ku aku ankkaa.
H: joo, millast se on ku siihen sit jää roikkuu tai jotenki ei pääse irti
AV4: no siis, iltasin sillee sä vaa oot siinä ja sitte kello pyörii tosi nopee ja sä et tee tyylit mitää mut silti vaan HYMÄHTÄÄ oot siinä. tyylit päivität tätä tässä ((klikkailee facebookia)) koko aika sillee [ööö, hauskaa HYMÄHTÄÄ
H: HYMÄHTELEEE]
AV4: HYMÄHTELEEE £no ei ny ihan mutta kuitenkin.£
H: £mm, nii,£ mut onks seki semmone rutiini – –
AV4: joo. on joo. ei sitä voi mennä nukkuu ellei oo käyny koneella enne. HYMÄHTÄÄ

Rutiinin vankina käyttäjän toimijarooliin asettuminen vaatii silmälläpitoa, sillä käyttämisen on vaara vallata alaa tai rönsytä. Vanhemmat kontrolloivat haastateltavien käyttäjyyteen asettumista esimerkiksi laitteiden sijoittelun avulla, mikä rajoittaa toiminnan omaehtoisuutta tai ainakin kyseenalaistaa sen. Muun muassa AV4:n perheessä pelikonsoli on sijoitettu yhteisiin tiloihin, mikä ohjaa pelirutiinin toteutumisen ajankohtaa ja siihen käytettä aikaa. Hän toivookin muutosta käyttämisen ehtoihin.

AV4: – – viime jouluna mä sain sitte pelikoneen ((pelikonsolin)) ja nyt mä oon innostunu siitä, mut emmä silti halua koko ajan sitä pelaa, ja ku meillä on kuitenkin yhteinen teevee ja et vanhemmat tykkää kauheesti kattoo teeveetä ni emmä ees voi pelata koko ajan, ku se ei oo tosiaan omassa huoneessa, – –

AV4: – – oma teevee ois ihan kiva, sais kattoo illalla ohjelmia, esim, no siis ko jos tulee illalla joku leffa ja sit ku illalla vanhemmat aina kattoo teeveetä, ni sit ei pysty kattoon sitä jos ne kattoo jotai muuta. ni sillei se ois iha kätsy HYMÄHTÄÄ fet vois kattoo niitäki,£ ja. no sit vois pelata omassa huoneessa.

Vanhemmat linjaavat myös AV2:n käyttäjäksi asettumista. Rajoitusten seurauksena pelaamista aktiivisesti harrastava ja siitä nauttiva AV2 ei osallistu esimerkiksi verkko- ja joukkuepeleihin. AV4 perustelee vanhempien toiveisiin mukautumista pelitaidoillaan ja mukavuudenhallullaan.

AV2: – – se ((nettipelien pelaaminen)) menee liian mutkikkaaks mulle että mä jaksaisin sen etee vaivautua että, £kokeilin kerran ku, kaikki hakkaa mut ku HYMÄHTÄÄ mä en oo nii paras pelaaja kumminkaa ni£ ja. se että joissakin on se että pitää kirjautua sisään ja mun vanhemmat on sen varran natsuja, sen suhteen mun netin käytössä että on kauhee sensuuri ja valvonta päällä että jos mä minnekää aion kirjautua sisään tai mitää aion julkaista netissä ni ensimmäisenä pitää kysyä vanhemmilta. niin sen takia mä en esimerkiksi että en pys- jos on kirjautusmisjuttu ni en sen takia ihan.

H: menee vaikeeks

AV2: menee liian vaikeeks joo ei oo sen arvone.

Rutiinin vankina käyttäjän rooliin asettumista täytyy perustella joko hyödyllisyydellä, tarpeella tai esimerkiksi mediakäytön rajoituksia vähätellen. Käyttäjän toimijaroolin omaehtoisuus ei yhtä kaikki ole selviö.

H: onks toi facebook semmonen osa sun rutiinia myös.

AV2: ei o. emmä saa kirjautua sisään. (- -) eikä se oikeestaan kiinnosta kun mun mielestä facebook-villitys on menny pikkasen liian pitkälle, että tule tykkäämään meidän facebook-sivustamme no, onpas hiton mielenkiintosta. kyl se varmaan siinä mielessä on kiva että pääsee jutteleen kaverin kanssa eikä välttämättä tarte ihan niinku paria kilometriä kävellä hänen kotiinsa saakka, mutta muuten mä en näe facebookissa mitää hyötyä.

H: joo (4) miks sä et nää siinä hyötyä.

AV2: no esimerkiksi se että se facebook-villitys on pikkasen menny pitkälle, ja sitten se että siellä ei oikeestaan muuta tehdä kuin vaa jutellaan kavereitten kanssa. ainakaa mitä minä oon siitä käsityksen saanu. (3) ni mä en nää siinä mitää muuta hyötyä. että kyllä mä pystyn ihan kavereitteni kanssa juttelee ilman ki facebookkia esim kännykällä, sähköpostilla, youtubenkin kautta oon lähetelly viestiä ja sillei.

Toisaalta toiminnan omaehtoisuus kyseenalaistuu, kun haastateltavat tulkitsevat rutiinin automaattisuuden vitsaukseksi. He myös kritisoivat rutiinin vangiksi jäämistä eri tavoin. Tällöin esimerkiksi mobiili nettirutiini voi ärsyttää.

AV4: -- ku ei sitä välillä muista ees millon kattoo puhelinta sitä vaa kattoo koko ajan välillä -- sit jos mä laitan sen taskuu ni se on kohta otettava sieltä pois ja takasi (- - -) koko aja sillee, mut sillon ku mä keskityn johki juttuu ni mä katon vaa tälle HYMÄHTÄÄ ((näyttelee tietokoneen ruudun tuijottamista)) (- -) sit koko aja. fei siel ees tapahdu mitää ni mä en ymmärrä miks mä koko aja katon sitä se on vaa pakkomielle,£

H: HYMÄHTÄÄ £ooksä huomannu et muil ois tommost samanlaist,£

AV4: oon, HYMÄHTÄÄ £se on aika yleine nykyää£,

H: £nii,£ (3) mist sä luulet et se voi johtuu.

AV4: emmä tie, ehkä se on jotenki, £jotenki hienoo kattoo koko aja puhelinta,£ emmä tie, emmä tiedä ollenkaa et mist se vois johtuu.

Haastateltavat voivat myös vain viitata kertomuksissa rutiinin vangiksi jäämiseen. AV1 ironisoi nettirutiiniaan: tietokone on ”turruttanut mielen” eikä kirjojen lukeminen maita skrollailuun tottumisen vuoksi.

H: miks sä luulet et siit on tullu, siitä aamun ja ton illan koneilusta ni sulle rutiini

AV1: no, varmaa siks ko mä oo ollu nii usein ni siit on tullu semmone. että mitä muutakaa siinä sit illalla tekis. joskus luki kirjaa ni nyt sit on koneella ja tälle.

H: nii. millon se kirjan lukemine on sitte [onks se £jääny£

AV1: no HYMÄHTÄÄ] £emmä tiä£ emmä tiä. tietokone turruttanu mielen. täytyy vaa skrollata nopeesti ei jaksa lukee kirjoja [HYMÄHTÄÄ.

H: HYMÄHTÄÄ] aijaa mitä £se turruttamine sit on£

AV1: emmä tiä. ei, kyl kirjoiki voi joskus lukee, siitä on vaa tullu semmone et tota. nii, facebookis voi sit jutella kavereille ja tälle sit siel on ne kaikki mitä kaverit on tehny ja näi ees päi. ja yleensä tulee sitä musiikkiaki kuunneltuu siinä samalla.

Keskustelua käyttäjän toimijaroolista

Vertaan kuviota 1. Ridellin (Liite 1) esitykseen pohtien eritoten käyttäjän toimijaroolia. Kuviossa 1. yhdistetään Ridellin hahmotelman käyttäjä ja tulkitsija, ja käyttäjän toimijarooli sijoitetaan yleisö-julkisuus-jännitteen keskelle. Ridellillä käyttäjänä toimimista ohjaa tarpeiden tyydyttäminen, ja hahmotelmassa akselin keskivaiheille asettuu merkityksenanto. Tässä tutkielmassa käyttäjän toimijaroolissa säilytetään tarpeen lähtökohta, mutta siihen yhdistetään lisäksi tulkitsijan ulottuvuus. Ridellin esityksen tarpeen tyydyttäminen tarkoittaa siten myös väljästi tarvetta tulkita ja merkityksellistää elämää ja todellisuutta mediakulttuurissa. Voidaan ajatella, että Ridellin tulkitsijan toimijarooli otetaan tässä työssä ikään kuin annettuna.

Työssä esitettyä ja kuvailtua käyttäjän toimijaroolia voidaan verrata myös Heikkilän ym. (2012, 65–66, 266) tutkimuksen massaan, joka vastaa etenkin mediakäytön toisteisuuden ja tottumuksen osalta tutkielmassa muotoiltua käyttäjyyttä. Netti-, peli- ja tv-rutiinien luokat osoittavat lisäksi, että vaikka ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäyttö ei olekaan täysin yhtenäistä, osallistujien tavat vastaavat toisiaan. Käyttäjän roolin sijoittaminen analyysin lähtöpisteeksi eli yleisöys–julkisous-akselin keskelle ja mediakulttuurin tulkitsemisen ulottuvuuden nivominen mediakäytön rutiineihin ei ole kuitenkaan ongelmatonta (Carpentier ym. 2014, 5–6). Voidaan kysyä, onko käyttäjän korostamisessa kyse yleisötutkimuksen ”epäautooppisuudesta”, tavasta jättää kuluttaminen problematisoimatta (Ridell 1999, 29–30).

Rutiinissa lepääjä ja rutiinin vanki -teemat tuovat kuluttajuuden ainakin mitä selvimmin ilmi: ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arki on erilaisten medialaitteiden ja palvelujen rakenteistamaa ja ohjaamaa. Samalla käyttäjän rooliin keskittyvät teemat tuovat kuitenkin esiin toimijuuden tunnun variaatiota. Rutiinissa lepääjän huolettomuus ja rutiinin vangin mukautuminen viittaavat mielestäni nuoruuden elämänvaiheeseen liittyviin konkreettisiin ja käytännönläheisiin kysymyksiin haastateltavien toimintamahdollisuuksista. Teemoissa käsitellään etenkin laitevalikoiman suomia ja haastateltujen itse ottamia vapauksia, mutta samalla etenkin vanhempien sanallistamia ehtoja ja haastateltavien itse harjoittamaa mediakäytön kontrollia.

Ajattelen kuitenkin, että lepääjän ja vangin teemat eivät sulje toisiaan pois. Perheiden laitevalikoima ja mahdolliset ajankäytön säännöt eivät siis yksin sanele toimijuuden tuntua. Näin teemat saattavat antaa mielekkään näkökulman myös muiden kuin nuorten mediasuhteiden käsittelyä varten. Omaehtoisuuden vaihtelut eivät myöskään rajoitu vain käyttäjyyteen, vaan ne ulottuvat yleisöys–julkisous-akselin muihin toimijaroleihin. Tällä tavoin tutkielma poikkeaa Ridellin (Liite 1) kuviosta, jossa toiminnan tapa vaihtelee yleisöyden (re)aktiivisuudesta julkisouden omaehtoisuuteen. Ridellin jäsenyyksessä siirtymä yleisöydestä julkisouteen esittää julkisena toimimisen ääripään yleisöyttä tavoiteltavampana, minkä vuoksi akseli vaikuttaa kehitys- tai oppimisprosessilta. Tämä julkisouden normatiivisuus (Heikkilä ym. 2012, 65–66, 191–192) kyseenalaistuu, kun käyttäjyys asetetaan kehikon lähtökohdaksi ja mediakulttuurisen toiminnan omaehtoisuuden vaihtelut nivotaan akselin molempiin ääripäihin. Voidaankin kysyä, millä tavoin vaihtelut koskevat käyttäjän toimijaroolin kautta mediasuhdetta yleensä, yleisöyden lisäksi siis myös julkisoutta.

4.2 Toimijaroolit yleisöys–julkisous-akselin ääripäissä

Tarjoan myös toisessa alaluvussa näkökulmia kahteen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Siirrän huomion yleisöys–julkisous-akselin keskeltä sen ääripäihin. Tarkastelen luvun aluksi, millä tavoilla ammattikoulussa opiskelevat pojat tunnistavat yleisöyden ja julkisouden. Pohjustuksen jälkeen käsittelen yleisöys–julkisous-akselille asettuvien toimijaroolien keskinäisiä suhteita. Erittelen toimijaroolien välisiä jännitteisiä suhteita kahdessa teemassa 1) yleisöyden riesa ja 2) julkisouden taakka.²⁹ Avaan yleisöyden riesa -teemassa etsijän, kokijan ja kohteen toimijaroleja. Julkisouden taakka -teemassa luonnehdin puolestaan keskustelijan, tekijän ja ilmaisijan rooleja. Teemat muotoutuvat kertomuksissa etenkin laaduton–laadukas ja yksityinen–julkinen-rajankäynneistä. Luku päättyy ammattikoulussa opiskelevien poikien toimijaroolien ja teorian esittämän yleisöys–julkisous-kehikon pohdintaan.

Yleisöyden ja julkisouden tunnistaminen

Ammattikoulussa opiskelevat pojat tulkitsevat mediakulttuurista toimijuuttaan yleisöys–julkisous-akselin sisältämien erontekojen avulla. Kehikon ääripäät toimivat kertomuksissa rajapyykkeinä, joiden avulla haastateltavat rakentavat tulkintoja toiminnastaan. Esittelen seuraavassa ammattikoulussa opiskelevien poikien käsityksiä yleisöys–julkisous-akselista. Missä määrin kehikko vastaa haastateltavien tulkintoja heidän mediakäytöstään?

Haastateltavat tunnistavat tätä työtä ohjaavan yleisöys-käsitteen lähtökuopat. Teoreettisissa hahmotelmissa yleisöys tarkoittaa yksityisesti tapahtuvaa toimintaa teollisesti tuotetussa asemassa. Kyse on kuluttajuudesta: mediajulkisuuden seuraamisesta ja mediaesityksen todistamisesta. (Pietilä & Ridell 2010a, Ridell 1999; 2006.) Ammattikoulussa opiskelevat pojat kytkevät kertomuksissa yleisöyden ensinnäkin viihtymiseen ja joutenoloon sekä keskittymiseen ja rauhoittumiseen yksin. Tällöin esimerkiksi musiikin kuunteleminen ja pelaamiseen paneutuminen ovat yksin koettuja iloja.

²⁹ Jokinen (2005, 10–13) kirjoittaa arjen keveydestä ja painavuudesta. Teemojen otsikot on nimetty Jokista lainaten.

AV3: – – jos mä kävelen paikasta paikkaan keskustassaki ni mulla vaan pitää olla ne napit korvassa jotenki, (- -) mulla on mukavempi ja itsevarmempi oloki kävellä siinä ku kuuntelee jotai hyvää musiikkii samalla. se on aika jännä miten se vaikuttaa sillai. mut joo se on kyllä iha rutiinia.

H: miten sä aattelet et siitä tulee parempi olo tai itsevarmempi tuntu,

AV3: – – mä oon nii musikaaline sit mä kuuntelen hyvää musiikkii mulle tulee hyvä fiilis, ja mä jotenki, muutenki en oo niin siinä, kaikki vastaan tulevat ihmiset joita ei tunne ni sä et oo niitten kanssa semmoses vuorovaikutuksessa ku sä oot tavallaa vähä omassa maailmassa sun musiikin kans. se on semmone hauska.

H: millanen se pelitilanne on sitte ku sä keskityt.

KM4: mm semmonen että jos mua häiritään £ni mää suutun£, NAURAHTAA £mua ei saa häiritä.£ se on aika ärsyttävää. emmä sillain suutu mut se on tosi ärsyttävää jos mua häiritää.

AV2: – – tossa pelaamisessa ja netissä selailussa ((oli)) enemmänki semmosta viihtyisää tunnetta että sai olla, rauhallisessa kämpässä ja itsekseen viettää aikaa – – viihtymistä ja sitten sitä haastetta. no päihitäs mä nyt ton vastustajani vai vai häviäkö tällä kertaa. ja sitä pohtimista, erityisesti näissä strategiapeleissä, että no mites mä nyt sitte päihitän tän vastustajan.

Haastateltavat tunnistavat yleisöyden rakennetun luonteen. Yleisöys tarkoittaa kertomuksissa siis myös kuluttajaryhmiä, niihin asettumista ja niistä erottumista. Näin ollen kertomuksissa sivutaan kullekin haastatellulle tärkeää mediakäytön rutiinia. Kyse on erilaisten markkinapaikkojen tuntemuksesta ja kulluttajuuden toteuttamisesta, mitä jo karttunut kokemus avittaa. Esimerkiksi KM4 pitää silmällä pelien kehittämiseen liittyviä uutisia ja odottaa uusia pelijulkaisuja. AV3 puolestaan arvioi levy-yhtiöiden toimintaa.

H: no näytä joku mitä sä oot nyt seurannu,

KM4: mm oke. ((KM4 ottaa näppiksen esiin, kirjoittaa hakuja ja klikkaillee)) mä en tiä tiensä mikä on diablo,

H: en,

KM4: etkö, oh my god okei,

H: [NAURAA

KM4: HYMÄHTÄÄ] – – täällä näkyy kaikki et millon tulee seuraava patch se on sellai että mitä ne korjaa siinä et tulee jotain uutta siihen peliin, – –

H: ooksä pitkään pelannu tota,

KM4: ei ku tää tuli just pari kolme viikkoo sitte, ykstoista vuotta tehty tätä peliä ni se oli aika ootettu peli.

AV3: – – jos jossain facebookissa joku hyvä levy-yhtiö laittaa että tää päivä olis ilmestymässä tämmösen bändin uus hyvä levy ja mä tiiän että se on hyvä bändi ni kyl mä sit sillai ootan sitä ja tiiän et se on ilmestymäs mut emmä oikeen muuten seuraa sattuu vaa löytämään et jaa tältäkin on tullu lisää musiikkia. että ei mua sinäänsä kiinnostaa pysyy kartalla mitenkää näissä asioissa ((musiikissa)). et se on vaa se musiikkia ja se lopulline tuotos sitte HYMÄHTÄÄ että mikä siinä kiinnostaa.

H: mistä tietää et joku levy-yhtiö on hyvä.

AV3: no ei sitä tiä sinäänsä et se on hyvä mut jos sattuu olee monta hyvää bändii mitä kuuntelee ja kaikki sattuu olee samal levy-yhtiöllä ni kylhän se sillo mun mielest on tehny hyviä valintoja et mitä bändejä se ottaa huostaansa.

Ammattikoulussa opiskelevat pojat tunnistavat osittain myös julkisouden käsitteellisen hahmon. Teoria ehdottaa, että kyse on ensinnäkin julkiseen keskusteluun asettumisesta ja siihen osallistumisesta, kansalaisena käyttäytymisestä (Ridell 1999; 2006; Pietilä 1999). Julkisuus on haastateltaville tuttu, mutta hieman toisella tapaa kuin käsitteen määrittely esittää. Julkiseen keskusteluun osallistumisen sijaan am-

mattikoulussa opiskelevat pojat korostavat etenkin uutisten seuraamista (ks. Heikkilä ym. 2012, 112–114). Kertomuksissa etsijän rooliin asettuminen on siis julkisena toimimisen ehto: jotta on mahdollista osallistua keskusteluun, on syytä tuntea se. Haastateltavat tunnistavat julkisen keskustelun journalismissa ja ajankohtaisissa uutisissa, joiden lukeminen kuuluu useimpien nettirituiiniin. He seuraavat verkkolehdistä harrastuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin liittyvää uutisointia ja tietopaketteja, mutta kertovat myös ”suurista”, ”oikeasti tapahtuneista” ja ”tärkeistä” uusista, joita ei voi ohittaa tai joiden tunteminen on tarpeellista. Etenkin KM1 kytkee uutisten seuraamisen maailman menosta tietämiseen ja yhteiskunnassa mukana pysymiseen.

AV4: talousuutisia tykkään kattella ja sit just näitä iltalehden uutisia, emmä sillee, tykkään olla niinku perillä asioista.
H: nii. onks sul joku tietty juttu mikä sua kiinnostaa niissä talousuutisissa,
AV4: emmä tiiä kauheesti niinku, siis kaikki applen ja samsungin kiistat ja nää kaikki mielenkiintokset ja sit joku, kreikka-kriisi ja tää eurokriisi ja siis kaikki tälläset näi.
H: joo, mikä nois on noissa iltalehessä tai jos sä seuraat jotai muit noita iltapäivälehtiä ni,
AV4: no iltalehdessä on ainaki siis siellä on kaikki maholline sillei mitä tapahtuu, jotai suurta. niit on mielenkiintosta kattoo mitä tapahtuu ja sinne tulee yleensä nopeiten kaikki päivitetty,

KM1: iltalehdessä tulee luettua justiin niinku kaikki päivän uutiset mitä on pikasesti sinne laitettu. otsikot tulee luettua ja sitte ku löytyy jotai mielenkiintosta ni tulee luettua koko juttu ja urheilu ja sää ja sitte että mitä on viihdemaailmaa ja autoista tulee luettua kanssa – – jos ei oo mitään niinku muuta tekemistä et on vaa aikaa ni tulee luettua, (4) justiin saattaa olla että päivän kaikki otsikot ja kappaleet. – – tietää maailman menosta £jotai£,

H: kerro sit vähä että millasista mediasisällöistä sä tykkäät.
KM1: (3) musiikisällöistä, musiikkivideot ja autot moottorit kulkuvälineet ja (- -) (3) kaikki uutiset mitä niinku, no sillee että jos tulee maanjäristys ni kiinnostaa tietää että miten on käyny ja sillee että. pysyy mukana tässä yhteiskunnassa ja sillee – –

Uutisiin ja journalismiin kiinnittynyt julkiseen keskusteluun perehtyminen viittaa kertomuksissa myös mediajulkisuuden kyseenalaistamiseen tai kriittisyyteen (ks. Heikkilä ym. 2012, 116–117). Ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksista esiin piirtyvä kriittisyys sanoutuu irti yleisöydestä kohteen roolina. Tällöin haastateltavat asemoivat itsensä kriitikoiksi, jotka eivät ole vietävissä. KM1 kertoo kiinnittävänsä huomiota muun muassa nuorten representaatioihin mediajulkisuudessa.

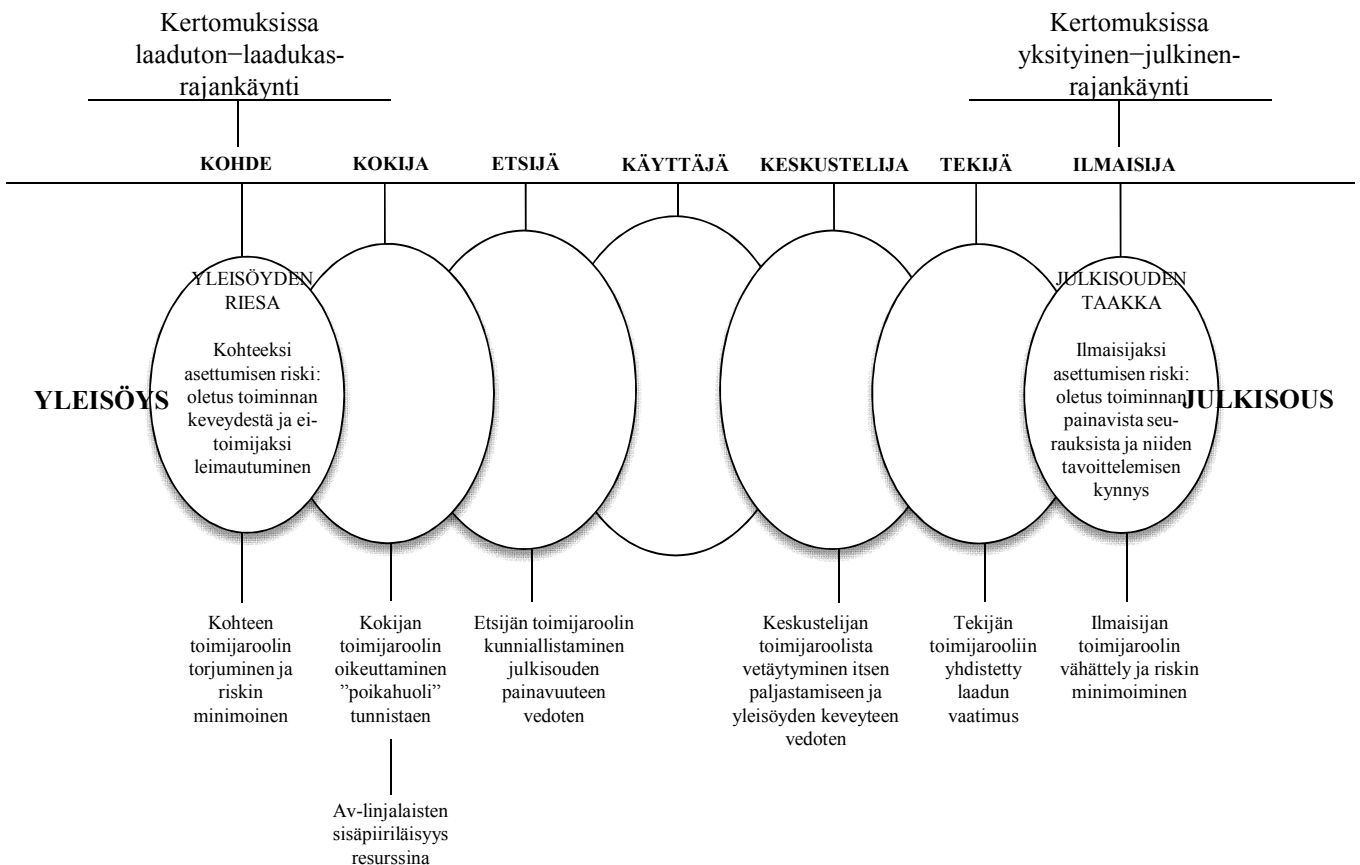
H: miten sun mielestä nuorista sitte uutisoidaan,
KM1: (4) no jos yks tekee jotain ni sit yleistetään, esimerkiks ulkomaalaiset. niinkun kaikki ulkomaat. ni jos suomessa tapahtuu joku, vaikka, (3) rattijuopumus. joku nuori henkilö ajaa jonkun ihmisen päälle tai tälle ni sitten meitä niiku ulkomailla< haukutaan ja kommentoidaa sillee että kaikki suomalaiset on tämmösiä ja se yleistäminen että, (6) jos yks tekee jotai ni ei se tarkota että kaikki on.

Ammattikoulussa opiskelevien poikien suhde uutisjournalismiin antaa ymmärtää, että julkisen keskustelun hahmottaminen, journalistisen media-aineksen ja erityisesti uutisten seuraaminen ja toisaalta kriittisyys kuuluvat haastateltujen mielestä julkisouteen. Etsijän toimijaroolin ja julkisouden suhteessa on tällöin kyse haastateltavien kuvailemasta maailman menossa pysyttelystä, johon voi liittyä myös kansalaisvelvollisuuden piirteitä. Tarkastelen huomiota yleisöyden riesa -teemassa.

Julkisous-käsitteen linjauksissa julkisous tarkoittaa mediajulkisuuden tuottamista ja mediaesitykseen osallistumista (Ridell 1999; 2006; Pietilä 1999). Haastateltavilla on omia projekteja, ja lähes kaikki heistä ovat julkaisseet tuottamiaan mediaesityksiä verkossa. Ammattikoulussa opiskelevat pojat eivät kuitenkaan hyväksy tuotoksiaan julkisouden piiriin varauksitta. He eivät tunnista projektejaan ilmaisijan toimijaroolissa kysymyksen äärelle kerääntymisenä sen paremmin kuin kansalaisuuden toteuttamisena, mihin palaan julkisouden taakka -teemassa.

YLEISÖYDEN RIESA: SIETÄMÄTÖN KEVEYS

Käsittelen tulevassa yleisöys–julkisous-akselille asettuvien toimijaroolien keskinäisiä suhteita. Nostan esiin kertomuksissa rakentuvien toimijaroolien välisiä jännitteitä. Kuvio 2. havainnollistaa ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteiden muotoutumista. Se valottaa akselin ääripäihin ulottuvaa liikettä ja tiivistää ääripäitä koskevat teemoittelun tulokset.

Kuvio 2. Ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksissa rakentuvan yleisöys–julkisous-akselin ääripäät: yleisöyden riesa ja julkisouden taakka.

Erittelen työn käsitteellistä kehikkoa kahdessa teemassa, joista ensimmäinen on yleisöyden riesa. Yleisöyden riesassa on kyse kohteen toimijaroolin ristiriitaisesta suhteesta etsijän ja kokijan toimijaroleihin. Ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat kertomuksissaan etsijän ja kokijan toimijaroleihin asettumista ja niissä elämistä. Etsijän ja kokijan kuvailut käsittelevät kunkin haastatellun nautinnon paikoikoja mediasuhteessa: mistä ammattikoulussa opiskelevat pojat pitävät tai minkä parissa he viihtyvät me-

diakäytön arjessa etenkin yksin. Yleisöyden ääripää, kohteen toimijarooli, sisältää yleisöyden riesa -teemassa kuitenkin riskin leimautua ei-aktiiviseksi ei-toimijaksi, minkä haastateltavat torjuvat tai mihin he tekevät eroa. Ammattikoulussa opiskelevat pojat erottavat etsijän ja kokijan toimijaroleista saamansa nautinnon vaikutuksen kohteeksi taipumisesta, ja tämä keveyden selostamisen vaiva on yleisöyteen liittyvä riesa.

Yleisöys muotoutuu suhteessa julkisouteen. Tässä ammattikoulussa opiskelevat pojat viittaavat kertomuksissa erityisesti laaduton–laadukas-vastakohtaan: yleisöys on julkisoutta pinnallisempaa ja vähäpätöisempää. Kohteen toimijaroolin sisältämä riski on passiivisen mediakäytön leima, johon haastateltavat pyrkivät tekemään eroa. He torjuvat kohteen toimijaroolin, sillä se viittaa välinpitämättömään mediakäyttöön ja heille vieraan kuluttajuuden toteuttamiseen. Tällöin kertomuksissa ärsyynnytään esimerkiksi automatkojen taustamusiikista tai television katselun tarmottomuudesta.

H: millasest musiikist sä oot sitte, innostunu.

AV3: melkein kaikesta, siis, ärsyttää noi kaikki, ns. mainstream-musiikit jotka on vaan tehty nii helpoks ihmisille kuunnella eli niis on ne helpot melodiakierrot, ei mitään rytmillisiä vaikeuksia ja semmonen tarttuva laulumelodia ne on vaan niin ärsyttäviä et mielummin sitte kuuntelee jotain progressiivisempaa musiikkia joka on vaikeempaa kuunnella – – siis ((kuuntelen)) ihan kaikenlaista paitsi iskelmä on kirosana. se on hirmunen kirosana tai siis semmonen tuotannollinen iskelmä mitä tulee jostain, radioista, ihmiset halua vaan että ne saa kuulla jotain musiikkii samalla ku ne tyyliin ajaa autoo. et sillä ei oo mitää välii et minkälaista musiikkia se on kuha sielt tulee jotai ni semmosta musiikkii mä inhoon mä en siedä sitä se on iha hirveetä.

KM3: mä oon ylienergine ihmine ehkä sillain että jos mä oon paikallaan kauan ni mulla tulee tylsää, vaikka ois hyvä ohjelmaki ni mulla tulee tylsää, mun on pakko tehdä jotai jossai vaihees, – – pakko tehdä jotai ennen ku tylsistyy että semmone ihmine ei elä, jos se kattoo teeveetä. se ei oo elämistä mun mielestä vaan se että sä teet jotain elämälläs, etkä pelkästää vaa makaa sängyssä tee työtä syö pasko alles ja muuta ni se ei oo mun mielest enää elämää, vaan se on elämää, et tekee jotain koko ajan. et sillo ihmine elää,

Epämieluisasta kohteen toimijaroolista etäännyminen tapahtuu etsijän ja kokijan toimijaroolien sisältämää nautintoa järkeistäen ja kunniallistaen. Tässä ammattikoulussa opiskelevat pojat muotoilevat mediakäyttöään kelpoiseksi: mediakulttuurinen toiminta on perusteltua, keskittynyttä ja määrätietoista. Yleisöyden riesassa etsijän toimijaroolia perustellaan suhteessa ”viihteen” tai tunteiden vietävissä olevaan vastaanottajaan. Samalla haastateltavat määrittelevät uutisten seuraamisen ja erilaiset tiedonhauut hyödyllisiksi tai vähintään asiallisiksi.

KM1: – – on se nyt sillee (- -) hienoa tietää asioista. just jos etitään jossain kesätyöntekijöitä tai tällein, tietää niistä asioista ettei oo ihan pihalla. tai jotain ilmaiskonsertteja tapahtumia esiintyjiä ja tämmösiä – – mut kyl aina voi niinku, tai no voi sitä mutta, kyllähän nyt ilman niitaki pärjäis, tietokonetta ja että lehdet ja nää luetaan kyl mutta siitä vaan on tullu semmonen tapa. kyllä ilman tietokonettaki pärjää. £ei se ny elämän tärkein asia oo.£

H: £nii.£

KM1: tai on niiku muutki menee edelle mutta se niinku, se on just sitä £viihdettä että£.

Kohteen toimijaroolista etäännyminen tapahtuu sijoittamalla etsijän toimijarooli tällä tavalla julkisou- teen. Yleisöyden riesassa ammattikoulussa opiskelevat pojat sanoutuvat irti vastaanottamisesta korosta- en kriittistä uutisten seuraamista ja tiedonhakuja. Etsijän rooliin asettuminen viittaa kertomuksissa näin ollen moitteetomaan kansalaistoimintaan. Esimerkiksi AV2 tunnistaa julkisen keskustelun journalismin moniäänisyytenä tehden samalla kuitenkin eroa mitättöminä pitämiinsä viihdeutisiin.

H: millä tavalla tää uusi suomi ((verkkolehti)) on sun mielestä puolueeton

AV2: no koska nää toimittajat ja kaikki jotka täällä on ni ne on niin monesta eri, niinku< paikasta ja tilanteesta ja siten pois päin. ei näy yhtä tiettyä linjausta vaan tän kyseisen toimittajan oma näkemys. – – ((AV2 esittelee uuden suomen sivuja ja skrollaa otsikkoja läpi)) mut tässä on justiaa tämmönen, oota (- -) alaston mies (- -) onpas mielenkiintosta ni tän ((uutisen)) mä skippaisin heti.

AV2: on täälläki ((uusi suomi -verkkolehdeissä)) pikkasen semmosia, mitä esim iltalehti on täynnä että tukiainen ja se henkilö käveli kadulla käsi kädessä no onpas mielenkiintoista. mua kiinnostaa oikeesti niinku esimerkiksi että kaatuu- ko kreikka, miten libyassa tapahtumat jatkuu, eroaako mubarak, liityykö suomi natoon ja muuta tämmöstä oikeesti niiku, mua painottavat uutiset, että ((ei)) tämmöstä viihdeutista, tää tukiainen riehui siellä kannissa ja nii pois päi.

Kokijan toimijaroolin oikeuttaminen kiteytyy puolestaan pelaamisessa. Aktiivipelaajien kertomuksissa pelaamisen nautintoa täytyy selittää tai perustella. Tällöin kokijan toimijaroolin muotoileminen sisältää nolostunutta naureskelua, ironisointia ja pelaamiseen kuluvan ajan vähättelyä.

AV4: ja, no sit mä, pelasin NAURAA no siinä saatto kävi vähä niin et £mä pelasin joku viis tuntii varmaa siin£ NAURAHTAA

H: £ai kävi vähän niin,£

AV4: £kävi vähän niin,£ tai joku neljä tuntia ehkä,

H: eiks se sit ollu< sä et ollu suunnitellu sitä vai,

AV4: no joo no, emmä tiä, jos mä< mul oli illalla töitä et mä olin sillei sitä enne vois pelaa, NAURAHTAA ja, no sen jälkee mä menin töihin tietysti.

H: no mites sit jos tulis uus versio vaik siit pleikkarista ni, RYKÄISEE hankkisitsä sen sit heti vai,

KM4: £totta kai, heti hankkisin.£ ai nii mä seuraan että millon tulee uusia hyviä pelejä, mitä on odotettu ni, niitaki tu- lee ostettua.

H: millasia ne on ne hyvät pelit.

KM4: £sotapelejä,£ HYMÄHTÄÄ

Toisaalta ammattikoulussa opiskelevat pojat tulkitsevat pelaamisen sisältävän kohteeksi asettumisen ris- kin, kuuluipa pelaaminen heidän rutiineihinsa tai ei. Ajattelen, että kaikki haastateltavat osoittavat tällä tavoin olevansa piinaavalla tavalla tietoisia ”poikahuolesta”. Esimerkiksi AV3 arvioi mediakäytön arke-

aan käyttäen pelaamista vertailukohtanaan. Vanhempien tyytyväisyys AV3:n mediakäyttöön ja siihen kuluvaan aikaan syntyy rinnastuksesta pelaamiseen ”viikot pitkät”.

H: – – mitäs sä veikkaat mitä tein porukat ajattelee tosta ajasta mikä sul menee median parissa, musiikkia kuunnellesa tai facebookissa,

AV3: iha hyvää ei ne siitä oo paljoo emmä yleensä oo liikaa koneella, – – ei sitä tuu kumminkaa koko päivää istuttuu koneella ikinä, ei sitä jaksakaan – – sit jos mä oon kauemmin koneella ni mä rupeen tekemää jotai musiikkia tai soitan siinä samalla kitaraa ja äänitän jotain, niin se on kumminkin luovaa koneella olemista et se ei oo semmosta jonkun videopelin pelaamista sitte, viikot pitkät, ni iha hyvi sinäänsä.

Saatan yleisöyden riesa -teemassa toisaalta esiin av- ja km-opiskelijoiden välisiä eroja. Av-opiskelijat ottavat kohteen toimijarooliin etäisyyttä media-alan sisäpiiriläisyydestä käsin: he oikeuttavat toimintaansa kokijan roolissa mediakulttuurisen perehtyneisyyden avulla. Av-opiskelijat kertovat kiinnittävänsä huomiota erityisesti mediaesitysten toteutukseen. Sisäpiiriläisyys tarkoittaakin kertomuksissa mediatekstien laadun ja ylipäänsä tuotannon arvioimista. Media-assistenttiopiskelijat viittaavat tyylilajeihin ja genreihin niiden toimivuutta tai ”koukuttavuutta” punnitien. He kuvailevat tunnelmallisten kohtausten rakentamista ja kertovat sävykkäästi suosimistaan tuotantotavoista.

AV3: – – nyt mä oon seurannut mikä nyt foxilta tulee toi walking dead, tää zombi-draamasarja, mä olin hirveen skeptinen aluks että onkohan tää nyt sitte että ne vaan aattelee et pistetään draamasarja pystyyn lisätään siihe vähä zombeja ni saadaan hirveesti yleisöä mutta ei, se on ihan mielettömän hyvä mun mielestä – – tietyst vielä mediaihmisenä mä sit osaan sanoookki et ne on meikattu semihyvi ja siihen on tosi paljo rahaa käytetty sen sarjan kuvaamiseen, se ei oo niinku yleisimmät sarjat et se on halvalla budjetilla tehty ja sit saadaa muute vaan paljo katsojia mut se on oikeesti tosi hyvin tehty,

H: – – kerro vähä että millasista mediasiaällöistä sä nautit.

AV2: no. (3) itse en semmosesta viihteellisemmästä niin en oikein pidä. koska se on sitä viihteellistä ja se ei oo ihan mun juttu. mä tykkään enemmän vähä niinku syvällisemmästä ja sillei sanotaan taiteellisemmasta puolesta, – – viihteellisissä justissa viihdytetään, että niinku saadaan katsoja katsomaan se ensimmäisestä minuutista loppuun saakka kun taas vähän syvällisimmissä elokuvissa siinä on joko se sanoma tai sitten< siinä on erittäin hyvillä tunnelmillilla rakennettuja kohtauksia. vähän tämmöstä kaurismäkeläistä, mutta ei ihan nii paljon. sinne suuntaan sanotaan nii.

Media-assistenttiopiskelijat ovat km-opiskelijoiden tapaan velvollisia tekemään tiliä kokijan toimijaroolin elämyksellisyydestä. Av-linjalaisten ammattimainen suhde opiskelemaansa alaan tarjoaa heille kuitenkin mahdollisuuden irrottautua kohteen toimijaroolista nuhteettomasti. Tällöin esimerkiksi AV4 selittää viehtymystään Suomen Big Brotheriin ammatillisen kiinnostuksen näkökulmasta.

AV4: – – £mä oon aina seurannu bb:ä,£ ja viime vuonna meil oli tääl koulussa semmone opettaja pari päivää joka oli just parhaillaan töissä siellä joka opetti meille kuvaamista, ni se oli aika mielenkiintosta (- -)

H: mikä siin, kiinnostaa.

AV4: bb:ssä, £se tuotanto niil on hauska,£ – – ois hauska päästä joskus siihe tuotantoo. koska nyt on kyllä viiminen bb ikinä, suomessa, – – katsojaluvut on vähentyny joka vuosi nii reilusti, ni se voi olla viiminen, mut en tiä.

H: joo. mikä siin tuotannos sua,

AV4: noku ne saa siel keksiä kaikkee mahollista kiusaa niille ihmisille NAURAHTAA £siellä talossa£ ja sit siinä on se ku siellä on niitä kameroita ympäri taloo ni sit se ois hauska ku mua kiinnostaa kuvatarkkailijanki työ joka on se et näkee ne kaikki kamerat tyylii ja sitten valitsee mikä näkyy suorassa lähetyksessä – – ne ottaa sen missä tapahtuu ni sit ne kuvaa sitä hetkee, monesta eri suunnasta.

Yleisöyden riesa -teemassa sekä media-assistenttiopiskelijoiden että kone- ja metallialan opiskelijoiden selostavat mediakulttuurista toimijuuttaan. Av-opiskelijoiden on yhtä kaikki mahdollista oikeuttaa toimintaansa kokijan roolissa: nautinnossa on tällöin kyse mediakulttuurisesta resurssista, kaikkiruokaisuudesta (Skeggs 2004, 141–147; ks. Alasuutari 2009). AV2 toimii juuri tällä tavoin kertoessaan ”viihteellisten” elokuvien katselemisesta.

AV2: – – jos nyt täytyy valita elokuva joka tulee yle teemalta tai tv5:lta ni yle teema voittaa selkeesti mutta joissakin tapauksissa mä katon ihan niiku jopa ihan hemmetin tyhmiäkin elokuvia. esimerkiksi viimeeks £mä katoin semmosen elokuvan£ kuin terror of tiny town, joka oli semmone b-luokan £western, jossa kaikki näyttelijät oli kääpiöitä.£ ja se oli se aika lailla loukkaava pienkasvuisia ihmisiä kohtaan mutta oli se sen takia kiva kattoo koska sitte voi sanoa että katsoin sen ja se £oli aika tyhmä.£ mutta yleensä, ei viihteelliset elokuvat voittaa.

JULKISOUDEN TAAKKA: HÄIRITSEVÄ PAINAVUUS

Ammattikoulussa opiskelevat pojat selostavat yleisöys–julkisous-kehikon paineita myös julkisouden taakka -teemassa. Teema käsittelee ilmaisijan toimijaroolin kitkaista suhdetta keskustelijan ja tekijän toimijaroleihin (ks. kuvio 2.). Näissä rooleissa toimiminen tarkoittaa haastateltaville mieluisia harrastuksia ja yhteistoimintaa kavereiden kanssa verkossa. Ammattikoulussa opiskelevat pojat siis kertovat toiminnastaan sosiaalisessa mediassa ja toisaalta mediasisältöjen luomisen projekteistaan. Julkisouden taakka muotoutuu tällaisen kollektiivisen toiminnan ristiriitaisesta suhteesta ilmaisijan toimijarooliin. Teemassa ilmaisijan rooli sisältää häiritsevän oletuksen toiminnan painavista seurauksista, mikä nostaa rooliin asettumisen kynnystä.

Julkisous muotoutuu suhteessa yleisöyteen. Julkisouden taakka -teema esittää, että ammattikoulussa opiskelevat pojat viittaavat tuotosten julkaisemista koskevissa tulkinnoissaan yleisöys–julkisous-akselin yksityinen–julkinen-erontekoon. Tällöin haastateltavat taipuvat rajaamaan liian intiimiksi tulkitsemansa itsen paljastumisen mediakulttuurisen toimijuuden ulkopuolelle. Yhtäältä julkisous rakentuu kertomuksissa tavoitteeksi: haastateltavat kuvailevat ilmaisijan toimijarooliin asettumista harrastuksiin liittyvien

taitojen osoittamisena. Samalla julkisuus on kuitenkin raskasta, sillä haastateltavat tulkitsevat, ettei heidän toimintansa ilmaisijan roolissa ole välttämättä kyllin merkityksellistä. Ammattikoulussa opiskelevat pojat eivät pidä omia projektejaan kysymyksen äärelle kerääntymisenä sen paremmin kuin kansalaisuuden toteuttamisena. Sekä keskustelijan että tekijän toimijaroleihin asettumista hiertää näin ollen oletus julkisen toiminnan laajoista tai vakavista otettavista seurauksista. Julkisuus on häiritsevällä tavalla painavaa: taakka merkitsee ammattikoulussa opiskelevien poikien ilmaisijan toimijarooliin liittämiä vaatimuksia sekä luovimista niiden puristuksissa.

Keskustelijan toimijarooli tarkoittaa kertomukissa haastateltavien yhteydenpitoa kaveripiiriin eritoten Facebookissa. Ammattikoulussa opiskelevat pojat seuraavat FB:ssa ystäviään ja sopivat tapaamisia sekä linkittävät ja kommentoivat uutisia, musiikkia ja videoita. FB toimii haastateltavien arjessa myös erilaisen ristiriitatilanteiden areenana. Toisinaan kyse on ystävä- tai tuttavapiirin välienselvittelystä, toisinaan haastateltavat tuovat julki oman mielipiteensä itseään tai yleensä nuoria koskevista asioista tai ongelmista. Erityisesti KM1 kuvailee Facebookia jakamisen, yhteistoiminnan ja mielipiteen ilmaisun tilaksi: hän tekee oman arjen tapahtumat ja kiinnostuksen kohteensa muille näkyviksi.

KM1: tulee joskus päivityttä. et jos tulee lähettyä käymään ulkona, jotai laivareissuja tai sitte et jos joku asia on mennä hyvin niinku toi hakujuttu et mille alalle suuntautuu ja näin ni niitä tulee laitettua ja sitte kaverit ja sukulaiset tykkää niistä – – ne niiku kannustaa sillee.

H: nii just. (3) – – onks ne päivitykset semmosia erityistapauksia vai kerroksä jotain iha arkisiaki juttuja.

KM1: no se riippuu kans päivästä. (3) mitä on tullu tehtyä tai mitä on tapahtunu tai mitä oon nähny tapahtuvan jossain. ja sit tulee julkastua jos iltalehdessä on joku otsikko ni niitä tulee kopioitua niitä osotteita ja linkitettyä sinne, sillee että ihmiset tietää sitte ku ne kattoo että jaa sä oot julkassu tommose ja lukee sen ni,

H: mites ne, musavideot ja autot ja mootorit ni, miten sä niitä seuraat sitte,

KM1: no niitten kehitystä että miten on muuttunu että minkälaine on ollu enne ja minkälaine se on nyt että mitä siihen on vaihdettu ja uusiin autoihin tullu uudellaisia juttuja niiku hybridit ja kaikki tämmöset ni.

H: (5) mistä sä tätä tietoo etit.

KM1: netistä justiin että google ja wikipedia ni sieltä löytää aika paljon kaikkia sivuja mistä voi sitte lukee. – – että jos joku kysyy vaikka että tiedäkö mä minkälaine on joku osa autossa tai tällee että jos jollai hajoo autosta joku osa ja sit se ei osaa tai fei viitti [että sitä tietoo ni kyllä mä aina oon valmis auttaa kavereita.£

H: HYMÄHTELEE] £joo joo, onks semmosta laiskuutta sitte useinki, muissa.£ vai onks se vaan et on kiva tehdä yhdessä.

KM1: no se kiva tehdä yhdessä ja, (4) neuvoo että, ku ihmiset tietää eri asioista, enemmän ja vähemmän ni.

Keskustelijan toimijarooli voi kuitenkin olla ammattikoulussa opiskeleville pojille vieras. Julkisouden taakka -teemassa haastateltavat tulkitsevat, että keskustelijan toimijarooliin asettuminen on riskialtista. He arvioivat keskustelijan toimijaroolia suhteessa julkisouden oletettuihin vakaviin seurauksiin, ja taakka velvoittaa ammattikoulussa opiskelevia poikia varovaisuuteen ja harkintaan. Rooli sisältää itsen paljastumisen vaaran, mikä tarkoittaa leimautumista huomionhakuiseksi tai -kipeäksi. Riskin vuoksi haasta-

teltavat kertovat tavoistaan säilyttää henkilökohtaisiksi tai intiimeiksi kokemansa tiedot liialta näkyvyydeltä. Muiden toiminta keskustelijan roolissa vaikuttaa tällöin kummalliselta tai erikoisen hanakalta, kuten KM4:n ja AV1:n kertomuksissa.

H: – – kuuluuks tohon sun mediakäytön rutiiniin semmosia tilanteita joissa sä kerrot itestäs median välityksellä muille jotai.

KM4: mm ei. ei.

H: (5) miks sä luulet et ei sisällä,

KM4: mm no ku emmä fkerro ikinä ittestäni mitää. f mihkää, mediaa tai mihkää. minkää yhteydessä.

H: facebookin tai,

KM4: emmä nykyään facebookissa mitään kirjota. mä yleensä vaan katon mitä muut kaverit on sanonu tai jotain sen semmosta mitä tapahtuu. – –

H: joo, (6) mmm. miksä muuten luulet et sä et sitte ehkä, aattele et sä haluaisit, esiintyä,

KM4: emmä mä en oo semmosta tyyppiä. ei muitten tarvi tietää.

H: mitä niitten ei tartte tietää,

KM4: musta, mitään, muuta ku tyylit nimitä. ikä. ja sen semmosta.

H: no entäs mites sä aattelet et sisältääks toi sun rutiini jotai semmosia tilanteita mis sä kerrot itestäs jotai. esiinnyt tai esität, niiku muille.

AV1: ei. facebookis tietyst on se tilapäivitysjuuttu mut tota mä en ees kyl päivitä tilaani oikee koskaa. et siin se vois olla mut ei se oo mulla ainakaa. paitsi onha facebookis profiilikuva ja näi, ni on se sen verra.

H: miks sä et päivitä

AV1: emmä tiä en tunne tarvetta kertoo muille mitä mä teen. fmä vaan kommentoin mitä muut tekeef HYMÄHTÄÄ

H: aha. miks sä luulet et se on sillee

AV1: emmä tiä, mä en tiä miks muilla on tarve kertoo ja ei mulla tuu mitää et mä olin nyt siel ni sit mä meen kirjottaa tonne ((facebookiin)) et mä olin siellä. ei mul oo semmost oloa et mun pitäs kertoo.

Haastateltavat perustelevat keskustelijan roolista vetäytymistä vedoten näin yksityisyyden säilyttämiseen. Vetäytymisessä on kyse yleisön kuvittelusta: viitatessaan itsestä kertomisen turhuuteen tai tarpeettomuuteen ammattikoulussa opiskelevat pojat kieltäytyvät asettumasta tiedonhaluisten ”muitten” nähtäväksi. Mikäli haastatellut tulkitsevat itsen paljastamisen oudoksi tai epämiellyttäväksi, he eivät ymmärrettävästi halua asettua keskustelijan rooliin arvioinnin kohteeksi.

H: mikset sä siellä facebookissa sitte halua kertoa,

KM4: emmä jaksa. siitä on tullu semmone paikka nykyää semmone, sanotaanko näi että teinimesta.

H: millanen se teinimesta sit on,

KM4: kaikki, siellä jotkut heittää nii tyhmiä tilapäivityksiä, niille on kiva nauraa.

H: mm. (3) mut sä et ite laita tilapäivityksiä

KM4: mm harvoin.

Tekijän toimijarooli puolestaan liittyy haastateltavien tuottamiin mediasisältöihin ja omiin projekteihin. Monet haastateltavista tekevät videoita ja osa työstää myös musiikkia. Muun muassa AV1 kertoo kuvanmuokkauksista opintojen ohella ja AV2 videointiprojekteistaan. Tekijän toimijarooli tarkoittaa haastateltavien kertomuksissa uuden oppimista: ilmaisutapojen tai -tyylien etsimistä ja harjaantumista pikkuhiljaa. Tekijän rooli yhdistyykin tiiviisti ilmaisijan toimijarooliin. Kaikki haastateltavat KM2:a lukuun

ottamatta kuvailevat kertomuksissaan toimintaa ilmaisijan roolissa: he ovat julkaisseet tuotoksiaan muun muassa Facebookissa, SoundCloudissa ja YouTubessa ja saaneet niistä palautetta. KM1 tallentaa ja jakaa verkossa kaveriporukan kanssa kuvaamiaan temppuiluvideoita, kuten skeittausta ja mopoilua. KM4 on puolestaan julkaissut verkossa pelaamistaitoja esittelevän videon. AV3 kertoo tekevänsä videoita silloin tällöin, minkä lisäksi hän luo ja jakaa KM3:n tavoin musiikkia verkossa. AV4 kertoo pitäneensä blogia.

Julkisouden taakka -teemassa tällä toiminnalla on huolestuttavia seurauksia: tuotokset voivat saada osakseen viileän vastaanoton. Mahdollisen uhan vuoksi ammattikoulussa opiskelevat pojat määrittelevätkin julkiseen keskusteluun osallistumisen kynnystä. Tuotosten tulee olla laadukkaita ja osallistuminen vaatii toiminnan seurausten arvioimista etukäteen. Kertomuksissa esitetty laadun vaatimus on seurausta itsen paljastamisen riskistä: on turhaa altistaa itseä arvioinnin kohteeksi, mikäli tuotokseen ei ole panostettu tai sen taso on huono.

KM3: siinä saattaa mennä jopa kolme neljäki kuukautta että saa lyhyen täydellisen biisin tehtyksi et se ei oo vaa se että kaks tuntii kirjoitetaan täyttä paskaa, vedetään kaikki purkkii äänitetää ja sitte miksataan täydellisesti ja sit se on aivan paska. mitä siit hyötyy.

H: entäs noi videoprojektit mitä sä sanoit et sul on ni saaks sä niistä palautetta,

AV3: no niitä mä en oo oikei laittanu nettii. et mä oon nyt jotain pieniä tehny tuolla, vois vähä enemmän opiskella.

H: nii. – – mikset sä oo sit laittanu niitä näytille.

AV3: ne on ollu tosi nopeita ja hätäisiä ja enemmänki vaan jotai kouluharjotustöitä ni ei niitä sitte oo halunnu laittaa nettii se on ollu vähä turhaa, HYMÄHTÄÄ

Tekijyys onkin jännitteisessä suhteessa ilmaisijan toimijarooliin, sillä haastateltujen kertomuksissa rakentuva julkisous sallii virheitä huonosti. Julkisous on häiritsevällä tavalla painavaa, sillä se edellyttää tuotosten korkeatasoisuutta ja merkittävyyttä. Koska toiminnalla tulee ilmaisijan roolissa olla vakavat tai huomattavat seuraukset, omat tuotokset voivat vaikuttaa kiusallisen keinoilta.

AV4: – – ekat niistä yläasteen videoista oli digikameralla sellasella, canonin pikkusella jossa oli video-ominaisuus se oli aika huono mutta,

H: joo. mitä, te kuvasitte sitte,

AV4: mä en tiiä onks niitä jossai vielä mutta, siis, jotai semmosii ihme, agenttileffoja NAURAHTAA

H: NAURAHTAA laijjaa

AV4: joo, kesti maksimissaa joku seittämäntoista minuuttia se alku kesti viis minuuttia se oli ihan turhaa, ene oli vähän huonoja HYMÄHTELEE – – me vaan sillee että noni kuvataa jotai keksitää tässä kuvatessa se tarina, ja sit tarinat on vähän sellasia mutta, joo, HYMÄHTÄÄ

Ammattikoulussa opiskelevat pojat huojentavat julkisouden taakkaa vähättelemällä toiminnan seurauksia ilmaisijan roolissa. Tällöin he suhtautuvat epäillen kommentoimisen vaikuttavuuteen ja kyseenalais-tavat vertaisarvioinnin ja keskustelun tulokset. Julkisouden taakassa palautteen antaminen tai mielipiteen ilmaiseminen eivät välttämättä johda mihinkään, kuten haastatteluesimerkit osoittavat.

H: no näytäs mulle tosta ((kartasta)) tai sit kerro mulle joku muu esimerkki et mis kohtaa sun rutiinia sä aattelet että sä osallistut mediaan sun omalla toiminnalla.

AV1: no totanoini sillo ku me katotaa videoita ((YT:sta)) ni sit mä, jos me linkataa se ni sit siihe videoo tulee enem-män katsomisia ja sit siitä videost tulee suosituampi ni sen verra sit vaikuttaa siihe mediaa. mut tota, nii. emmä nyt toho ei tuu mitää muuta mielee et oisin vaikuttanu.

H: kommentoiksä muitten, [tuotoksia.

KM3: no, siis] totta kai. aina on parannettavaa, joka biisissä vaikka ois ammattilaine, ni tietenki mä kommentoin nii-tä. et mistä mä en itte pidä ja näi pois päin, mut emmä tiedä hyödyttääkse mitää mutta siis, aina saa antaa palautetta et-tä se kannattaa ottaa vaa kritiikkiä – –

H: millasia juttuja sä linkität sitte ((FB:iin)).

KM1: no mitä on niiku ((kotipaikkakunnalla)) tapahtunu tai, (7) sillee. niinku mikä koskee nuorisoo ja tälle. jos on jotai tapahtunu ni niitä tulee kopioitua että mitä niistä on, tai että niinkun mitä niistä ollaa mieltä ja,

H: (3) onks ne just noitte (3) lehtien kautta [lehtien juttuja linkität

KM1: joo ja sitten että] jos halutaan niinku porukka ottaa sillei itekkin kantaa että jos niinku mustamaalataan että joku nuori sotkee paikkoja spraymaalilla ja tälle ni ihmiset niinku kommentoi sitte sinne vaikka emmä nyt, tiä että nii, onko siinä mutta ihmiset vaa kommentoi ja sitte eri näkökulmista ihmiset kirjoittelee sinne,

Julkisouden taakka -teemassa ammattikoulussa opiskelevat pojat väheksyvät toisten arvioitavaksi aset-tumisen riskiä tai pyrkivät minimoimaan sen painoarvoa. KM3:n esimerkissä julkisuus tarkoittaa siten toisten kritiikin yläpuolelle asettumista.

KM3: – – mitä mediaan tulee ni mä luon yleensä itte et ei mua kiinnosta oikeestaa muitten mielipiteet yhtää, et tota, oma on aina oma.

H: nii. nii nii. (5) ooksä saanu siit sun biisist palautetta,

KM3: siis saaha siitä aina palautetta ja tietenki jollain on aina jotai sanottavaa ja jotai puhuttavaa mutta ei siitä kannata ottaa itteensä ihan senkää takia koska se on vaa musiikkia ja se on itelle tehty. sitä jaetaa vaan muille mä en tee mu-siikkia muille mä vaan teen itelleni mut mä jaan omat kokemukset musiikin kautta muillekki, et tota, mua ei se kiin-nosta mitä muut niistä puhuu – – jos ne puhuu siitä että se on paska, ni sillo ne ei oo tajunnu sitä täysin, – –

Haastateltavat voivat myös ajatella, ettei heistä paljastu itse tuotetuissa mediaesityksissä juuri mitään. Tällöin ilmaisijan roolissa julkaistut mediaesitykset ilmentävät tekijäänsä vain osittain tai suppeasti.

AV2: – – mä en oo oma itteni sillo kun mä esiinny. sillein niinku julkisesti mä en esimerkiksi tykkää olla kameran edessä, ja< muutenkaan mä en halua olla esillä että hei kaikki kattokaa mua, niin tämmöstä tilannetta ei kovin usein oo tullu ehkä silloin ku mä oon joskus< youtubeen jotain videoita laittanu niin mä oon kuvastanut että miks mä oon tän tehny ja onks tällä joku syvällisempikin tarkoitus ja mitä ongelmia tän kanssa on ollu ja missä mä oon mielestäni on-nistunu mutta muuten mä en oo sen kummemmin itseäni tuonu esille

H: -- jos sä laitat jotain biisejä muitten kuunneltavaks netin kautta vaikka ni mitä ne susta kertoo, vai kertooks ne mitään.

AV3: (3) no, jos mä oon sanoja tehny niihin biiseihin ni kertoo ehkä vähän sitte, kylhä ne nyt jot- sanotuksia kun tekee ni se kertoo aina vähän ihmisen ajatusmaailmasta, mutta muuten tosi vaikee ehkä nyt siitä kuulee että, progressiivisesta musiikista ihminen pitää koska semmosta tekee, mutta ei se nyt sillai, eikä ne sanotuksetkaa nii henkilökohtaisia sitte oo että, --

H: nii et siitä genrestä voi päätellä jotain mutta.

AV3: nii, no eipä oikee muuta sitte varmaa.

H: entäs vaikka toi sun ja sun kaverin tekemä pelitaitovideo, ni kertooks se muille susta mitää.

KM4: mm se kertoo vaa siitä että mä osaan pelaa sitä peliä [HYMÄHTÄÄ

H: £ni,£]

KM4: jep.

Tuotokset joka tapauksessa oikeuttavat näkyville asettumisen keskustelijan roolia paremmin. Esimerkiksi KM3 arvioi tekijän toimijaroolin kertomuksessaan selvästi keskustelijaa merkityksellisemmäksi vertaamalla biisien julkaisemista Facebookin käyttämiseen.

KM3: -- ne ((musiikin tekeminen ja facebookin käyttäminen)) on kaks eri asiaa. ne on kaks täysin eri asiaa. musiikki on sen takia koska siihen puretaa yleensä huolet ja sun muut. facebook on sen takia et sä näät vaan kavereita, käyt kattoo niitten kommentit ja niitten tyhmiä juttuja ja voit hajoilla niille ja pitää yhteyttä, se on ainut mitä facebookis tehää. ja se on elämän tuhlausta. musiikkiin taas ku petraa, ni siitä saa aina itellensä jotai ja siitä saa muutki jotai. siitä hyötty kaikki osapuolet,

Kaiken kaikkiaan ilmaisijan toimijaroolissa itsen pintapuolinen näkyväksi tekeminen on hyväksyttävää, kunhan toimintaa ei motivoi huomiohakuisuus. Samalla ammattikoulussa opiskelevat pojat voivat nauttia asianmukaisesti saamastaan myönteisestä palautteesta.

H: -- millasia ne ((YT:een ladatut videot)) on ollu. miks sä oot päättäny esimerkiks laittaa ne sinne

AV2: (3) toi on loppujen lopuks hyvä kysymys. nyt kun sitä jälkeen päin aattelee ni miks mä sitä teen. kun kumminkin mulla on se teos tehtynä niin miks sitä tarttis julkisesti näyttää. en tiiä, ehkä se on sitte mun mielestä virallisesti tehty kun se on jopa jossain julkaistukin, kenties, ja< joskus mä oon saanuki ihan palautetta kyseisistä videoista ni< sekin että, jos joku tykkää siitä ni mä oon niinku, jes mä onnistuin.

H: mm, millasta palautetta sä oot saanu niistä

AV2: no tähän asti on ollu hyvää. --

H: joo. onks se palautteen saaminen sulle tärkeetä --

AV2: no, sekin. sillä sillan mä tiedän että oonko mä muiden mielestä onnistunut, [työssäni.

H: mm.] mikä muu siin on tärkeetä

AV2: (3) onkoha mitää muuta. (3) no kai se on vähä seki että mussa on se pieni minä sisällä joka halua olla esillä mutta se ei vaan pääse, esille, pintaan. ni sitte ku joku sanoo että sä teit hienon videon tai niin pois päi ni, kyllä se on kivaa kuulla ku joku huomaa mut. joo. vaikka ei niitten videoitten oo tarkoitus että, mä saisin huomiota vaan ihan koska mä tykkään tehdä.

Keskustelua ääripäiden jännitteestä

Pohdin edellä esitettyjä teemoja suhteessa yleisöyttä ja julkisoutta koskevaan kirjallisuuteen. Yleisöys–julkisous-kehikon jännitteisyys toistuu ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksissa, ja haastateltavat tunnistavat akselin molemmat ääripäät. Teemoissa sekä yleisöyteen että julkisouteen suuntautuva mediakulttuurinen toiminta sisältää riskejä. Haastateltavat suhtautuvat kehikon ääripäihin harkiten ja paikoin jopa vastahakoisesti. Samalla akselin keskivaiheille sijoittamiini toimijaroleihin kertyy painolastia, jota puretaan kertomuksissa milloin yleisöyteen, milloin julkisouteen vedoten.

Yleisöyden riesa -teema tuo ilmi, että ammattikoulussa opiskelevat pojat suhtautuvat penseästi kohteen toimijarooliin. Yleisöyden keveys on yhtäältä nautinnollista, mutta toisaalta vaiva, josta haastateltavat pyrkivät selittämään itsensä eroon. Mielestäni roolin torjuminen ei ole yllättävää. Toimijuuden tuntua silmällä pitäen on ymmärrettävää, että kertomuksissa tehdään eroa vastaanottajaksi ja vaikutuksen kohteeksi asettumiseen (ks. Kotilainen & Rantala 2008, 25–26). Teemassa etsijän toimijaroolia kunniallistetaan julkisouteen vedoten. Uutisten seuraamisessa ja kärryillä pysyttelyssä on Heikkilää ym. (2012, 112–119, 129) lainaten kyse ”yhteiskunnallisen keskuksen” hahmottamisesta, agendaan ja julkisen keskusteluun tutustumisesta. Tällainen monitoroiva kansalainen ei ole turta. Ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksissa tehdäänkin varsin selväksi, että etsijän toimijarooli poikkeaa passiiviseksi miellelystä kohteen roolista. Kirjoittajien (emt. 2012, 128–129) ajattelua soveltaen rutiinien periaatteet säätelevät uutisten seuraamista ja tiedonhakuja, joten mediatuotannon on mahdotonta hallita täysin etsijän roolissa toimivia haastateltavia. Toisaalta ammattikoulussa opiskelevat pojat osoittavat olevansa tietoisia myös ”poikahuolesta”, ja av-opiskelijoiden kertomuksissa kokijan toimijaroolin nautinnollisuus taipuu media-alan sisäpiiriläisyyden avulla mediakulttuuriseksi kaikkiruokaisuudeksi.

Ridellin (1999, 32) mukaan julkisous ylittää virallisen poliittisen kansalaisuuden alueen, eikä sillä ole vakiintunutta laitosmaista rakenteellista ulottuvuutta samaan tapaan kuin yleisöydellä (ks. Pietilä 1999, 10). Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arki sisältää monenlaisia osallistumisen paikkoja, joihin he myös tarttuvat julkaisemalla tekemiään mediaesityksiä verkossa (vrt. Heikkilä ym. 2012, 267). Vaikka haastateltavat osallistuvat näin tuotoksillaan julkiseen keskusteluun, he eivät välttämättä pala halusta tulla nähdyiksi ja kuulluiksi (Arendt 2002, 56–64). Mielestäni voidaankin pohtia, miksi haastatellut tunnistavat julkiseen keskusteluun asettumisen eritoten etsijän roolissa.

Ammattikoulussa opiskelevat pojat eivät juuri miellä toimivansa julkisena, kerääntyvänsä tuotostensa avulla aiheiden ympärille. Omiin harrastuksiin, kaveripeihin ja kiinnostuksen kohteisiin liittyvissä tuotoksissa on pikemminkin kyse taitojen osoittamisesta muille. Kertomuksissa julkista toimintaa ei käsitetä järin vahvasti kulttuuriseksi tai yhteiskunnalliseksi osallistumiseksi, eikä näkyville asettuminen ilmaisijan toimijaroolissa ole varauksetta antoisaa. Voidaan toisaalta ajatella, että itsen vähättely omissa tuotoksissa tarjoaa samalla kiertotien yksityisyyden suojeluun: liian intiimeiksi koetut asiat erotetaan julkisoudesta. Toisaalta on kiinnostavaa, että kertomuksissa ilmaisijan roolia tai julkisoutta ei yhdistetä poliittiseen kansalaisuuteen, johon kiinnittyä tai josta irtisanoutua. Julkisouden taakka -teemassa ilmaisijan toimijaroolin totisuus tai oletus julkisen toiminnan seurausten laaja-alaisuudesta kääntyy kuitenkin taakaksi.

Pyristellessään eroon virallisen poliittisen kansalaisuuden määritelmästä media- ja joukkoviestintätutkimus tulee hyväksyneeksi tällaisen kansalaiskäsitteen monipuolistamisen tarpeen: julkisouden ihannetta tulee laajentaa (Couldry 2004, 25–26; Ripatti-Torniainen 2013, 19, 51). Heikkilä ym. (267–268) toteavatkin tutkimuksessaan, että julkisoutta on syytä etsiä journalististen käytäntöjen ja toimitusten ulkopuolelta, eli aiheista. Mielestäni voidaan kuitenkin kysyä, onko ajatus liian toiveikas. Jos toimijat ainakin osittain määrittelevät tuotoksiaan ja toimintaansa ilmaisijan roolissa kapeaan kansalaisuuteen viitaten, missä määrin heidän voidaan olettaa sisällyttävän toimintaansa julkisouden piiriin sen paremmin uutisjournalismin liepeillä kuin kauempanakaan. On syytä pohtia, kuinka potentiaalinen mutta ohuelti esiintyvä julkisuus ylipäättään taipuu empiriseen mediasuhteiden tarkasteluun.

4.3 Sukupuolen tapa ja keskiluokkaisuuden ideaali toimijaroleissa

Keskityn viimeisessä tulosluvussa vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseen: Mitä sukupuolen tapa ja keskiluokkaisuuden ideaali tarkoittavat ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteissa? Esitän luvussa kaksi tarkentavaa näkökulmaa muissa analyysiluvussa esitettyihin tulkintoihin. Käsitelen aluksi yleisöys–julkisous-kehikkoa sukupuolittumisen rajankäyntinä. Ammattikoulussa opiskelevat pojat neuvottelevat kertomuksissa suhdettaan arjen sukupuolilymmärykseen, eli haastatteluissa rakennetaan ymmärrystä sukupuolen tavasta mediakäytön arjessa. Toiseksi sovitan yleisöys–julkisous-akselia yhteiskuntaluokan analyysiin. Ammattikoulussa opiskelevien poikien haastattelut sisältävät muutokertomuksia, joissa suunnataan katse itsenäiseen aikuisuuden elämänvaiheeseen ja määritellään kohtuullista me-

diakäyttöä liiallisuutta kritisoiden. Esitän, että muutuskertomuksissa nojataan keskiluokkaisuuden ideaaliin. Palaan tuloslukujen päätteeksi pohtimaan erojen merkitystä.

Sukupuolen tavan reflektointia

Ammattikoulussa opiskelevat käsittelevät sukupuolitaipaisuutta neuvotellen. Kertomuksissa sukupuoli allekirjoitetaan ensinnäkin teoreettisesti, eli se tunnustetaan naisten ja miesten tai tyttöjen ja poikien väliseksi mediakäytön eroiksi. Samalla mediakäytön sukupuolittuminen nimetään neutraaliin sävyyn tyttöjen ja poikien erilaisiksi tavoiksi. Näin toimiessaan ammattikoulussa opiskelevat pojat tekevät tiliä sukupuolen tapaan Jokista (2004) tulkintaa myötäillen tasa-arvon kehyksissä ja reflektoiden. Tasa-arvon punnitseminen on sukupuolen tekemisen tapa: kertojat vertailevat toimintaansa tasa-arvon toteutumiseen. (Ema., 289–293.)

Ensinnäkin ammattikoulussa opiskelevat pojat tuottavat mediakäytön sukupuolieroa diplomaattisesti. Sukupuoli paikannetaan kertomuksissa mediakäytön rutiineihin ja käyttäjän toimijarooliin, mutta tapaisuudet eivät välttämättä ole arvottavia eivätkä siten ilmennä ristiriitaa tai epätasa-arvoa. Tällöin haastattelut tuovat esimerkiksi esille viittaavansa tyttöjä ja poikia koskeviin stereotypioihin. Kuten haastatteluesimerkit osoittavat, myös tytöt voivat olla koneella illalla, katsoja ”niin sanottuja miesten ohjelmia” ja pelata.

H: entäs ku sä katot tota sun karttaa ja mietit sitä eilistä päivää niin voiko siitä huomata et sä oot poika tai mies.

AV1: (4) ei kai. tai siis mun mielestä noi kaikki on semmosta mitä tyttöki voi tehdä. ja varmaa tekeeki sillei iha. samallailla. on niiku tietokoneella illalla

H: jos sä mietit eilistä päivää ja sitä mediakäyttöä siinä päivän kuluessa ni voiks siitä sun mielestä huomata, että sä oot poika tai mies.

KM2: (7) no, periaatteessa joo mutta tota, kyllähä jotku naisetki kattoo siis semmosia, niin sanottuja miesten ohjelmia.

H: entä jos sä katot tota karttaa taas ja sitä eilistä päivää mietit, niin voiks siinä mediakäytön rutiinissa sun mielestä huomata sen että sää oot poika tai mies.

AV3: ei. ei oikein. siis ihan kuka tahansa voisi tällai, varmaan puolet meiän luokkalaisista tytöistä ja pojista tekis varmaan ihan samalla tavalla. et ei tästä oikee mitenkää huomaa, varsinkin ko mä en pelaa mitää videopelejä. siitä yleensä huomais aika paljon koska kumminki on enemmän poikia jotka pelaa videopelejä kun tyttöjä, niin siitä sen huomais mutku mä ku mä en semmosta oo oikee ikinä tehny, niin eipä täs oikeen mitään oo.

H: voiks sun mielest sitä sukupuolta ylipäättää huomata siitä mediakäytöstä.

AV3: voi. voi sen huomata sillä tavalla että, ööm. varmaa nyt joku, videopelit ja muut tämmöset, ja sen ((pelaamisen)) kanssa tämmönen ni sitä tekee tytöt paljo vähemmä ku pojat. mutta eipä oikee muuta itse asiassa mä kuvittelin et mä oisin löytäny jotai muitaki pointteja mut emmää sit löytäny, se on varmaa vaa se, pelaamine. --

h: nii eli se pelaamine ois semmone, tavallaa vedejakaja sitte,

av3: joo, se varmaan on semmone mikä jakaa. eihän se nyt iha täysin kyllä tytötki pelaa mutta paljo vähemmä ku pojat.

Sukupuolen arkiymmärrystä noudatteleva toiminta ja sukupuolen reflektointi eivät kuitenkaan sulje toisiaan pois. Arjen sukupuoliymmärrystä myötäilevä tavanmukainen toiminta muuttuu siis hitaasti. (Jokinen 2004, 292–296, 301.) Toiseksi ammattikoulussa opiskelevat pojat käyttävätkin arjen sukupuoliymmärrystä oman toimintansa määrittelyn apuna sukupuolitapaisuuksia uusintaen. Tämä tulee ilmi, kun haastateltavat kuvailevat mediakäytön rutiinejaan tehden eroa arjen sukupuoliymmärryksen mukaisesti naisille suunnattuihin mediasisältöihin. Nais- ja miestapaisuudet syntyvät siis suhteessa toisiinsa, mutta tavat eivät ole mitäänsanomattomia. Tällöin esimerkiksi draamasarjat ovat ”iha hirveetä”, eivätkä puutarha- ja sisustusohjelmat kiinnosta sen paremmin kuin romanttiset elokuvatkaan.

AV3: frendejä on tosi paljo tullu katottua ja sitten< game of thrones sitä oon jonki verran seurannu, siinä on iha hyviä näyttelijöitä ja siihen on aika aika moniki koukuttunu ni, se on kans iha hyvä mut ei oo oikein muita ei semmosia, niin perussarjoja mitä jotkut suomalaiset kattoo tai ainaki mummit et ku, kauniit rohkeet (- -) ja emmerdale nehä on iha hirveetä, ei semmosia pitäs elävän ihmisen kattoo ikinä.

H: mikä niis on hirveetä,

AV3: draama on iha hirveetä siis pelkkä draama, semmonen ihmissuhdekamppailu ilman et siin on mitää muuta ideaa, se on iha hirveetä, kuka semmost haluaa kattoo ku omassa elämässäkin on varmaa iha tarpeeks draamaa. (3) ei oikee mitää järkee mun mielest.

H: no entäs mimmosista mediasisällöistä et nauti tai onks jotai semmost mitä sä oikee välttelet,

AV4: (5) öö, (3) puutarhaohjelmat, -- ja siis kaikki semmoset turhat dokumentit esimerkiks. ja jotkut sisustusohjelmat on ihan turhia mun mielestä, emmä tiedä voi niistä jotku saada iha hyviä ideoita mutta en mä jaksais niitä kattoo.

H: nii, no mikä noissa puutarhaohjelmissä ja sisustusohjelmissä ni mikä niissä, tökkii.

AV4: noku, (3) ei niis oo oikeestaa mitää mielenkiintosta emmä tiiä,

H: miks sä luulet että se on vähä semmonen kakspiippune juttu että saattaa turhautua tai sit oikee nauliintua jonku ((televisio-ohjelman)) ääreen, miks sä luulet et se on sillee.

KM2: se on varmaa ku niitä on nii paljo erilaisia niitä tv-ohjelmia. ko on kaikenlaisille eri ryhmille tehty niitä ohjelmia. niin joitain ei jaksaa kattoo, jos ei kiinnosta jotku tietyt asiat ja sitte joitain taas jaksaa kattoo kon jos kiinnostaa.

H: (5) kerro vielä vähä että tota, millaset jutut sua ei yhtää nappaa sitte,

KM2: noi tota, (3) semmoset elokuvat missä ei tapahdu niinkun oikeestaan mitään että siis jotkut romanttiset elokuvat tai draamat tämmösit ni ne harvemmin kiinnostaa.

H: (4) jos sä semmosia yrität kattoo ni millasia tunteita se sussa herättää,

KM2: alkaa ärsyttään aika paljo.

H: mjoo. mikä siinä, ärsyttää,

KM2: (5) se että joutuu siis kattoon semmosta, elokuvaa jos joutuu joskus kattoon. se on ärsyttävää.

H: (5) onks sua joskus pakotettu kattoon draamaa tai, romanttisii elokuvii

KM2: £eei nyt suoranaisesti, on niitä tullu sillai vähä vastentahtoo katottua.£

NAISTAPAINEN KOHTEEN TOIMIJAROLI

Tarjoan kohteen toimijaroolia käsittelevän näkökulman, joka yhdistää sukupuolitapaisuuden yleisöysojulkisuus-kehikkoon. Kertomuksissa yleisöys tunnistetaan kulttuurisesti vakiintuneena naistapaisena asemana ja mediateollisuuden kohteeksi asettumisena. Yhtäältä haastatteluissa rakentuva yleisöyden rierasivuaakin feministisen mediatutkimuksen kyseenalaistamaa naistoimijoiden populaarille tai laaduttomalle mediakulttuurille alisteista asemaa (ks. Carter & Steiner 2004a, 21–28; Rajala 2006, 244–248; Valaskivi 2006, 267–268). Kohteen toimijarooli määrittyy kevyeksi naistapaiseksi positioksi, johon haastateltavat tekevät eroa. Toisaalta kohteen roolista etäännyminen on vaivalloista: ammattikoulussa opiskelevat pojat ponnistelevat vesittääkseen vastaanottajina kokemiensa tunteiden painoarvon.

Ammattikoulussa opiskelevat pojat ottavat kertomuksessa kohteen rooliin etäisyyttä erityisesti tunteiden hallinnan näkökulmasta. He kieltävät media-ainesten vaikutukset tai puolustautuvat niitä vastaan eri tavoin. Tällöin haastateltavat pyrkivät sijoittamaan erityisesti surulliset ja raskaat uutisaiheet kohtuullisuuden rajoihin.³⁰ Kertomuksissa kokemusten herättämällä tunteilla ei mässäillä, ja vaikka ikävät tapahtumat harmittavat, niiden painoarvoa ei haluta korostaa. Kohteen toimijaroolin torjuminen tapahtuu siis mediasisältöjen herättämiä epämieluisia tunteita järkeistäen, kuten KM1:n ja AV1:n esimerkeissä.

30 Osa haastatteluista toteutettiin pian Hyvinkään ammuskelutapauksen jälkeen keväällä 2012. Haastateltavat viittasivat kertomuksissa ampumavälikohtaukseen samoin kuin muihin joukkosurmiin Suomessa.

H: entäs sitte jos tota eilistä päivää miettii, ni millasia tunteita siihen mediakäyttöön liittyy. tossa rutiinissa.

KM1: (5) no jos on näitä ampumatapauksia ollu ja tällei ni totta kai ne nyt koskettaa sillee että.

H: mm, (12) luiksä sitte eilen kanssa siihen hyvinkään ((ammuskelutapaus)) juttuun liittyviä uutisia,

KM1: joo, ja seki että jos jonkun kaverin kaveri asuu jossain siellä päin ni sit saattaa olla huolestunu kans vaikkei tuntis sitä ihmistä ees kunnolla. -- siinä sitte tulee mieleen vähä kaikennäköstä. että onko mitää tapahtunu ja tällei rupee itekki niiku huolehtiin siitä sitte.

H: mm. miltä se sit tuntu eilen lueskella niitä juttuja päivän mittaa,

KM1: no ei se ny mitää kivaa oo lukee. ihmisiä tapetaan tuolla iha ilman syytä ni eihä se ikinä hienoo luettavaa tietenkään oo.

H: (5) aatteleksä että toi eilinen päivä oli esimerkiks ton hyvinkään osalta semmone tavallisesta rutiinista poikkeava päivä, jos sitä mediakäyttöön aattelee että tuntuko erilaiselta ku yleensä.

KM1: mm ei. noita tulee luettua päivittäin ni kylhä siihe nyt joka päivä on jotai puukotusta ja tappamista ja kaikennäköstä mutta se on, tämmöstä tää elämä ja maailma on. -- kannattaa vaan elää päivä kerrallaan tai sillee että, elät vaan ihan normaalisti että sä lähet vaikka joka aamu kotoo töihi ni ei siinä katota tai mä en ainakaa mieti että tommosia tapahtumia on ollu, ni ei sitä kannata ruveta miettii. koska sä tuut siitä vainoharhaseks ja rupeet pelkää liikkua, jos joku puukottaa sut tai jotain että jos jossain on puukotettu joku ja sillee, se tulee etee jos tulee ja sitten että. ei sitä ikinä voi tietää.

H: (5) mjoo. entäs hyvät uutiset. tuntuuks ne ikinä, [missää.

KM1: mjoo] että. jääkiekko ja nää maailmanmestaruudet ja kaikki ni totta kai se tuntuu hyvältä ja tulee niinku ilone fiilis. £kaikki vähä niinku sekoo ja£ NAURAHTAA £musiikit soi ja,£ laulu raikaa.

AV1: -- emmä tiä tuntuukse se nii erilaiselt jos sä luet jotai netistä et jotai on tapahtunu ni ei kai se missää erityisesti tunnu. nii.

H: muistaksä, vaikuttiks toi hyvinkään juttu ((ammuskelutapaus)) esimerkiks siihen mitä te teitte eilen kavereitten kaa [tai

AV1: ei] me ei ees kuultu ku kaverin äiti vaan sano et nii oli tapahtunu ni ei se niinku vaikuttanu mitää, mut illalla mä sit näin paljo linkkejä niihin uutisjuttuihin ja tällee. ja sit mä kävin sen ampujan facebook-sivuillaki et, sen verran ((nettirutiini)) muuttu. et tuli katottuu niit uutisjuttuja.

H: mm. milt se sit tuntuu

AV1: et tulee jotain tämmösii, nii, emmä tiä ei se kai miltää tunnu kai sillee.

H: jos sä eilen olit siel fb:ssä kattoo sen tyypin sivuja ni, emmä tiä millanen olo siit tulee

AV1: (3) emmä tiä ei se tuntunu missää mä vaa kävin sen sivuilla ja katoin et se oli semmone, semmone tyyppi. sil oli 70 kaverii ja semmonen syrjäytynee olone muutenkii ei se niiku tuntunu missää että. mä vaa kävin kattomassa ja sit häivyin siitä sivulta.

Sukupuolen tarkastelu tapana ehdottaa, että torjuessaan yleisöyden, siis kieltäytyessään asettumasta vaikutuksen kohteiksi, haastateltavat pohtivat mediasuhdettaan sukupuolta arvioiden. Kertomuksissa sukupuolitapaisuus on tällä tavoin ehdotonta: vaikutuksen kohteeksi asettuminen naistapaisesti ikään kuin sulkee pois toimijuuden (ks. Kotilainen & Rantala 2008, 25–26). Samalla yleisöyden oletettu keveys asettuu ristiriitaan mediasisältöjen haastateltavissa herättämien tunteiden kanssa. Tällöin ammattikoulussa opiskelevat pojat selittävät eritoten tuntemaansa mielipahaa. Kertomuksissa suhde yleisöyteen vaatii sukupuolen reflektomisesta, mikä on riesa.

Keskiluokkaisen aikuisuuden muotoilua

Selostan seuraavassa aikuista mediakäyttöä muotoilevia muutoskertomuksia. Niissä keskiluokkaisuuden ideaalia noudatteleva aikuinen mediakäytön arki tarkoittaa kykyä säädellä, kyseenalaistaa ja mahdollisesti muuttaa mediakäytön rutiineja. Ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat jonkin muuttuneen tai muuttuvan, ja muutoskertomuksissa käsitellään yksilöllistä kamppailua kohtuullisen mediakäytön puolesta (ks. Lahikainen & Mäkinen 2011). Liiallisuuden uhka tiivistyy erityisesti pelaamista käsittelevissä kertomuksissa, kuten KM1:n esimerkissä.

KM1: nettipelejä tulee pelattua pleikkarikoneella – – kerran pari viikossa että ku, kyllä koulunkäynti on niinku ensimmäinen asia mikä pitää saada, ja kesällä ni eipä sitä tuu kesällä hirveesti loppupeleissä istuttua tietokoneella. jos on hyvä ilma ni enempi menee rannalle tai sitte kavereitten kanssa johki pihalle ettei sisällä viitti olla, kesällä pimeessä ja pelailla vaa että. (3) ei pidä olla koneen vanki.

H: ooksä joskus ollu sitte koneen vanki,

KM1: (3) ee, olin mä yhdessä vaiheessa joskus mä olin tietokoneella niiku päivästä toiseen ja pelasin erilaisia nettipelejä mitä nyt eri sivuilta löyty. sitte just tulee nykyä tulee enää pelattua et jos tulee vettä kaatamalla ja on kylmä ni, kaikki tulee sitte vaan pelaan tai tietokoneelle että ne ei, pahemmin liiku.

H: joo, (7) mihin se loppu sitte se peli-innostus.

KM1: no ku me muutettiin yhdessä vaiheessa ja sitte mä rupesin oleen vaan niiku kotona koulusta kotiin, ja siinä se päivä sitte melkein olikin että tuli pelattua tietokoneella se loppuilta siinä et. – – sitten jossai vaiheessa mulle itelleki riitti, että nyt loppuu tää pelaaminen. – –

H: (3) miks se alko riittää.

KM1: no siihen kyllästyy, jotku kyllästyy pitemmän päälle mutta se rupee niinku vaikuttaa itekki siihen. miettiin että onko tässä mitää järkeä istua vaa ja pelata. – –

KM1: – – mutta viikonloppus (minusta) tulee sitte kyllä semmonen fyöeläjä että tulee istuttua tietokoneella ja pelattua kavereitten kanssa ja porukalla ja muuta. mutta arkisin pistetään asiat niiku tärkeysjärjestykseen. ei sillä pelaamisella tuu fleipää tekeen.£ pitää opiskella kunnolla että valmistuu ja saa työpaikan.

Ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksissa rakentuva aikuinen mediankäytön arki sisältää kuluttamalla itseään toteuttavaan yksilön muotoilua. Haastateltavat kuvailevat valinnoista ja niiden seurauksista tietoista toimintaansa etenkin laitehankintojen saralla. Mediavälineostosten tulee olla järkeviä, tarpeellisia ja vastuullisia. Ne tulee kustantaa mieluiten omasta pussista. Laitehankinnoista kertoessaan haastateltavat tuottavatkin miestapaista kuluttajuutta kertoessaan ostoksistaan, jotka tehdään harkiten. Kohtuullisuus tarkoittaa ”datailun” tai ”hifistelyn” kieltämistä, hinta- ja laatu-tietoisuutta ja ostosten punnitsemista, kuten AV2:n, AV3:n ja KM3:n esimerkeissä.

AV2: – – jos mitä tahansa saisin ni toivoisin ihan kunnan pöytäkoneen joka pyörittäis ihan mitä vaa. mut muuten mä oon ihan tyytyväine kaikkiin laitteisiin [mitä mul on.

H: joo.] onks sulla sitte suunnitelmia, pöytä tietokoneen hankkimiseksi.

AV2: ei oo sen kummempia. koska ei oo sen vertaa varaa että rupeis niinku ihan dataileen kunnolla, että ei jos ruvetaan ihan uus kone ostaan se on ainaki tonni se on tosi paljo ja sitte jos ruvettais uusimpia pelejä pelaa ni se on viiskymppiä per peli seki on aika paljon ni, ei semmosen takia kannata tuhlat rahaa. jos ei oo varaa ni ei sitte. mutta jos mä aikuisena saan kunnan palkkaa, millä sais ihan järeän pöytäkoneen ni sitte mä semmosen hankin.

AV3: mä en vois olla tyytyväisempi tohon, ((älypuhelimeseen)) se on ollu varmaa paras ostos läppäriin lisäksi minkä mä oon tehny ikinä HYMÄHTÄÄ,

H: joo, (5) onks sulla mitää tulevaisuudensuunnitelmia tai intohimoja medialaitteiden hankkimisen suhteen,

AV3: no, eipä itse asiassa emmä tarvii oikeestaa mitää mä pärjään näillä oikee hyvi voi se olla että pari vuoden päästä nääki rupee pikku hiljaa lahoomaa ni sitte ostaa vaan, onkohan iphone kutonen sillo HYMÄHTELEE jo ilmestyny ei voi tietää, mutta mä pärjään näillä oikeen mainiosti. että samoilla varmaan jatkaa.

H: nii just. miks sä luulet et ei oo mitää semmosia, erikoisia suunnitelmia,

AV3: no se menis sit vähä hifistelyn puolelle jos haluais jotai hurja hienoo, tai turhaa sitä ostaa mitää kamaa jos sä et tarvii sitä et sen menee yli omien tarpeitten, että mul on kaikki täs mitä mä tarviin, eipä siinä kai turhaa mitää lisää ostamaa sitte.

KM3: et nyt pitäs kesällä sit hommata omat äänityskamat. että saa ny nähä sitte miten noi rahapuoli riittää että ku ne ei oo mitää halpoja että tota. (5) [et et.

H: aattelit sä] että niistä duunirahoista kesältä,

KM3: no siis joo, se o vähä sellane, hiinä ja hiinä pystyykö. et tota. – – saa nähä sitte että mä ostaisin kahella sadalla tietokoneen, ((kaverilta)) sen vanhan tietokoneen ja mikki on kakssataakusymppiä ja, ulkone äänikortti kakssataa kaheksankymppiä, mikkiständi neljäkymppiä, mikkiiltteri kolmekymppiä, kaikusuojus semmone pleksi mikä tulee siihe mikin taakse ettei kuulu tuu niin paljo kaikua, se tulee maksaan kaheksankymppiä. ohjelmat kaheksankymppiä. mitäs vielä. (5) plugit sun muut että pääsee miksaamaan ne on, menee yli kolmen neljän tonnin että ku alkaa hommaan kunnan vehkeitä. et tota. saa nähä. HYMÄHTÄÄ

Ammattikoulussa opiskelevat pojat kertovat siirtymästä aikuisuuteen erontekojen avulla. Ensinnäkin he asettuvat muutuskertomuksissa lasten tai lapsuuden mediakäytön arvioijiksi. Haastateltavat pohtivat lähipiirinsä lapsia. Toisin kuin ylenpalttiset ”pikkupojat”, he haluavat osallistua arjen mediakäytön kustannuksiin töistä tai askareista ansaitsemillaan tienesteillä. Ammattikoulussa opiskelevat pojat voivat ihmetellä kakaramaista toimintaansa nykyhetkessä, ja toisaalta lapsuuden mediakäytön aikaa luonnehditaan jo ohitetuksi huonon maun jaksoksi.

KM1: – – ei se ((raha)) tuu peukaloita pyörittämällä, mutta ku se on iha että ihmiset ajattelee eri lailla että pikkupojat saattaa olla just niinku että isi anna rahaa koko ajan ja ne ei vaa tajua sitä, että jos sä teet satasen ostoksen ja jos sulla on kympin tuntipalkka nii sä teet sen kaheksan tuntia töitä ni se on kaheksan kymppiä. £nin.£ siltä kantilta mä ajatelen, että jos mä ite teen töitä ja mä saan siitä rahaa, niin totta kai mä haluan sen käyttää itte. ei sitä tuu pyydettyä rahaa että mä haluan tätä ja tätä koska itekki tietää että mitä se on ku tekee töitä ja sen rahan eteen on tehtävä töitä että ei se tuu kellekkään ilman.

h: nii. RYKÄISEE onks sun pikkuveli samoissa aatoksissa vai onks teillä eroja rahankäytössä

km1: – – kyllä se on aina anna rahaa anna rahaa. se on vielä sen ikänen ettei se ihan ymmärrä sitä.

AV2: – – ((naurunappulassa)) mä oon ihan niiku että £välillä tulee mietittyä että mitä mä oikeesti tehny siellä£ – – mä oon vaa pyöriny siellä ja sitä ku jälkeenpäin miettii ni pikkasen että, £ei hitto mä oo ollu pikkukakara.£ – – tulee välillä, £3-vuotiaan tasosia£ hakusanoja kirjoitettua

AV3: – – HYMÄHTÄÄ kkatottiin legendaarisin elokuva ikinä ensimmäinen pokemon-elokuva. se on jotai niin hieno, kaveri oli ostanu sen iha jollain parilla eurolla lidlistä. se oli kyllä iha mieletöntä ku sen on kaikki joskus pieneä nähny ni sit se foli iha mieltsiif ku katto sen uudestaa, fmuistaa kaikki ne muistotf mitä siit pieneä ajatteli, ja huomaa et kuinka huonosti ne on tehty ja fmiten sitä ei pieneä huomannu ollenkaa.f

Lisäksi keskiluokkaisuuden ideaalia noudatteleva tulevaisuuden aikuisuus muotoutuu kertomuksissa vertauksista vanhempiin. Kertomuksissa rakentuva aikuinen mediakäytön arki ei välttämättä vastaa haastateltavien vanhempien osoittamaa mallia. Kun aikuisten toiminta ei määriyty kohtuulliseksi, haastateltavien ei ole vaikeaa oikeuttaa nykyisiä rutiinejaan.

H: (3) mitä teiän porukat aattelee tosta sun, median parissa kuluttamasta ajasta mitä veikkaat.

KM3: no siis eihä ne oikeestaa äiti istuu päivät pitkät koneella ni se ei ees huomaa mä käyn vaa koneella ja se saattaa istua neljä tuntia siellä putkee koneella ja näin ni, mä oon aina toittottanu sitä et miks sun pitää olla tietokoneella että tekisit joskus jotai, – – sit se suuttuu yleensä siitä sit mä vaa sanon että sun pitää liikkua, että et sä voi tollain elää et sä tuut töistä kotia ja sit sä valitat aijai ku on jalat kipeet – –

H: nii, (3) teillä on sit sillein päin että sä valitat teiän äitille koneen käytöstä.

KM3: nii. tai minä ja isä oikeestaa. äitillä se menee välillä vähä liiallisuuskii. nyt se on lähös sitte kaheks viikoks mökille ni se kysy mun tietokonetta lainaa. mökille,

H: no, meinaatkos antaa.

KM3: mä oon miettiny tässä vähä et jos mä jättäsin kuitenkin fsen tietokoneen kotio,f HYMÄHTÄÄ

H: HYMÄHTÄÄ joo.

KM3: et tota, HYMÄHTÄÄ

H: NAURAHATAA

KM3: jos lähtee lomalle ni ei sillon tarvi facebookia. mun mielestä.

Muut nuoret ovat ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksissa kenties tärkein kohtuullisen mediakäytön arjen mittapuu. Tällöin toisten rutiinit ovat kummallisia tai yliampuvaa. Ero tarkoittaa irtisanoutumista turhuudesta etenkin silloin, kun se tarkennetaan sukupuolen ja iän avulla ”naisiin” ja ”teineihin”. Ilmaisijan toimijaroolin sukupuolitapaisuutta ei silti reflektoida muutoskertomuksissa tasa-arvon kehyksissä.

AV1: – – mä en koulussa kuuntele musiikkia kun taas jotkut kuuntelee mut mä en kuuntele. että tota mä fkuuntelen sitä opetusta.f tai sit en mitää, juttelen kavereiden kanssa siinä samalla. ko oon koneella ja teen sitä työtä. – – jotkut kattoo sarjojaki täällä koulussa ni, emmä pysty.

AV2: – – mä sen verran kumminki poikkean muista nuorista, että kun joku kattoo telkkarista tv5:a ((niin)) mä katon telkkarista yle teemaa. käsitähän,

KM3: mä en oo koko aja puhelin kädessä lähettämässä tekstiviestejä tai puhumassa siihe. – – mä en sillai niinku nää teinit ja naiset yleensä että hei tieksä mitä, no, mua lohkes tänää kynsi, – – hei ihan oikeesti, ei ihmisellä voi olla tylsempää elämää fku puhelin ja ihmiset, tekis jotai hyödyllistä,f liikkuis vaikka, – –

H: NAURAHTELEE

KM3: hei ihmiset hei, eläkää elämäänne älkää tuhlatko tollaseen paskaan sitä, HYMÄHTÄÄ

TULEVAISUUTEEN SIOJITETTU ILMAISIJAN TOIMIJAROLI

Tarjoan myös ilmaisijan toimijarooliin liittyvän näkökulman yleisöys–julkisous-kehikkoon. Ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat laitehankintojen tekemistä itsevarmasti. Julkiseen keskusteluun osallistumiseen ilmaisijan roolissa ja siten julkisouteen suhtaudutaan kertomuksissa kuitenkin varovaisesti. Ilmaisijan toimijarooliin asettuminen tulee ajankohtaiseksi myöhemmin: se sijoitetaan aikuiseen mediakäytön arkeen, toisin sanoen tulevaisuuteen. KM3:n esimerkissä julkiseen keskusteluun osallistuminen näyttäytyy yhtäältä arvottomana ja toisaalta tavoiteltavan arvoisena. Myös AV2 suhtautuvansa julkisen toiminnan seurauksiin harkiten.

H: no aatteleksä että sä osallistut jossain kohtaa sun rutiinia mediaan, sen kautta mitä sä itte teet,

KM3: no en usko. ei mul oo sinne mitää hinkua. mä haluan vaa olla, olla vaa.

H: miks sä luulet et ei oo, erityistä hinkua,

KM3: ei emmä tiedä siis mä en, ei oo sillai niinku. ei mun ajatusmaailma sovi sinne.

H: kerro vähä et mite se ei sovi sinne,

KM3: no siis, otetaan tällänen että cheek ja nää ni niil on nii kusi hatussa ku olla ja voi, ja mä oon sellane että mä elän hetkessä, – – et mua ei kiinnosta mitä muut ajattelee emmä halua olla siellä teeveessä niinku £ilman paitaa ja hyväillä kroppaa juhui hei hei kattokaa mä oon täällä,£ et niinku ne on nii huomionkipeitä lapsia, vois sanoo et ne on niinku alaluokkalaisia lapsia jotka on koko aja äiti hei äiti hei kato kato mitä mä oon tehny, – – mä en tykkää siitä vaan mä haluan olla vaan sillein että mä teen mitä mä teen, mä oon mitä mä oon,. – – sitte jos mä pääsen joskus teeveeseen, myöhemmin, ni ei mua kiinnosta mä oon sillee että, £mitä mä tästä hyödyn taas tästä asiasta, te kyselette multa tyhmiä ja mä vastailen tyhmiä, et miks te kysytte ku ne ei kuitenkaa pidä paikkaansa,£ – – £et menkää jotai muuta haastattelee,£ et ei vois vähempää kiinnostaa tollane. – –

H: – – mitä sä ajattelet et missä kohtaa sun rutiinia sä osallistut mediaan, sun omalla toiminnalla.

AV2: no jos mä esimerkiksi jonnekin kommentoin, ja sitten, justtiisa sillei jos mä lataan jonku mun tekemäni videon nettii. yleensä paikat mihin mä kommentoin on youtube ja sitten, tyyliin, suomi24 joissa saa vapaasti keskustella, tai muut tämmöset mihin saa anonyymisti< jakaa mielipidettä. – – ei sillä oo väliä että tunnistetaanko mut vai ei se on ehkä enemmänki se että vanhemmat kyttää vieressä. ei kirjaimellisesti.

H: mm. (5) luulet sä et se muuttuu sitte jossai vaiheessa, – – ku susta tulee täysikäne.

AV2: kyl se todennäkösemmin muuttuu. mutta oon mä sen verra kumminki tästä oppinu että oon mä silti varovainen netissä ja en päästä iha mitä tahansa suustani. mutta kyllä se siinä mielessä että mä tuun kirjautumaan yhä enemmän erilaisiin palveluihin sisälle ja mä tuun kommentoimaan erilaisissa palveluissa yhä aktiivisemmin, mutta silti oon varovainen siitä et mitä mä sanon.

H: ooksä koskaan aatellu et rupeisit ite tekemää tommosta ((elokuva-arvosteluja verkkoon)), tai osallistuisit noihii esimerkiksi

AV2: mä aattelin että jos mul on varaa, aikaa ja kiinnostusta ni mä ehkä saatan jopa perustaa oman nettisivun mille mä teen omaa blogiani ja elokuva-arvostelujani. mutta se on varmasti sitten kun mä oon aikuinen ja katon vähäse että onko se kannattava ajatus.

Kertomuksissa rakentuva julkisous ei kaiken kaikkiaan sisällä yhtä ilmeistä sukupuolen tavan ristiriitaa kuin yleisöys, jossa media-ainesten vaikutusten kieltäminen ja toisaalta vaikuttuminen tekevät sukupuolen reflektomisesta riesan. Keskiluokkaisuuden ideaalia myötäilevää aikuista mediakäytön arkea voidaan kuitenkin pohtia miestapaisena toimintana, joka on ammattikoulussa opiskelevien poikien kuvauksissa järkevää ja kontrolloitua.

Sijoittaessaan ilmaisijan toimijarooliin astumisen tulevaisuuteen ammattikoulussa opiskelevat pojat tulevat samalla vesittäneeksi tai vähätelleeksi mediaesityksiä, jotka he ovat jo luoneet ja julkaisseet. Omia tuotoksia ei varsinaisesti lasketa julkisen keskustelun piiriin. Haastateltavien epäilevä ja varovainen suhtautuminen ilmaisijan rooliin osoittaa, ettei toiminnan omaehtoisuus välttämättä kirvoita julkisouden sisältämää potentiaalia käytäntöön.

Tämä kyseenalaistaa julkisouden annetun omaehtoisen luonteen. Se herättää myös kysymään, onko julkisuus luonteeltaan siinä määrin ulossulkevaa, etteivät ammattikoulussa opiskelevat pojat luokittele toimintaansa julkiseen keskusteluun osallistumiseksi. Toisaalta: jos haastateltavat liittäisivät ilmaisijan toimijarooliin julkisouden potentiaalia, he joutuisivat samalla pohtimaan, miksi miestapaista kansalaisuutta on syytä tavoitella vasta tuonnempana. Näin ajatellen on ymmärrettävää, että ammattikoulussa opiskelevat pojat sijoittavat ilmaisijan toimijaroolin mieluusti tulevaisuuteen. Voidaan kysyä, kantavatko haastateltavat sukupuolen refleктоimisen taakkaa myös suhteessa julkisouteen.

Keskustelua erojen eroista

Käyn seuraavassa läpi tutkielman sukupuoleen ja yhteiskuntaluokkaan liittyviä ongelmia. Pohdin samalla, millaisia kysymyksiä naistapainen kohteen rooli ja tulevaisuuteen sijoittuva ilmaisijan rooli herättävät. Alaluvussa esitetyt näkökulmat sukupuolitapaisuuteen ja keskiluokkaisuuden ideaaliin noudattelevat intersektionaalisuuden ideaa. Tämä tarkoittaa risteävien ja päällekkäisten erojen huomioimista kuten esimerkiksi: yhteiskuntaluokat ovat aina esimerkiksi sukupuolitettuja ja ”rodullistettuja”, toisaalta sukupuoli sisältää aina ”rodun” ja yhteiskuntaluokan. Intersektionaalisuutta kritisoidessa kannanotoissa kysytään kuitenkin, tuottaako tutkielma ymmärrystä siitä, miten erot muotoutuvat. (Anthias 2005, 33–37.)

Palaan naistapaisen kohteen toimijaroolin osalta sukupuolen tapaan haastattelutilanteessa ja analyysissa. Käsittelen etenkin haastattelija–haastateltava-vuorovaikutuksessa syntyvää asiantuntijuutta. Jokinen (2004, 293–295) huomauttaa, että tasa-arvon arvioiminen on sukupuolen tapa, jossa ei ole kyse pelkästään haastateltavan halusta miellyttää sukupuolesta kiinnostunutta tutkijaa. Toisaalta on tyypillistä, että haastattelutilanteissa arjen sukupuoliymmärryksen seuraukset kielletään tai ne ohitetaan. Tällöin media-

käytön eroja selitetään sukupuolen sijaan henkilökohtaisilla tai yksilöllisillä valinnoilla (Vehviläinen 2005, 150).

Molemmat edellä esitetyistä näkökulmista tulevat esiin tämän tutkielman kertomuksissa. Ensinnäkin niissä reflektoidaan mediakäytön sukupuolittumista tasa-arvon kehyksessä. Samalla haastateltavat kuitenkin myös hyödyntävät ja uusintavat arjen sukupuoliymmärrystä selittäessään omaa mediakäyttöään. Tällöin kohteen rooli mielletään naistapaiseksi asemaksi, josta irtisanoutuminen on toimijuuden tunnun ehto. Kohteen toimijarooli määrittyy kertomuksissa epämieluisaksi toimijarooliksi nimenomaan sukupuolittuessaan. Mielestäni voidaan ajatella, että työssä esitetty tulkinta naistapaisesta kohteen toimijaroolista saattaa päteä myös muiden kuin ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteisiin.

Ajattelen, että sukupuolitapaisuutta tuotetaan haastattelutilanteessa samalla, kun tavoitellaan haastattelu-rooleihin asettumisen luontevuutta. Näin ollen valitsemani tietoinen haastattelijarooli, kiinnostunut, ihmettelevä ja ihasteleva aikuinen, ohjasi aineiston tuottamista. Tässä tutkielmassa etenkin mediateknologiaa ja -laitteita käsittelevissä keskusteluosuuksissa rakennettiin miestapaista asiantuntijuutta, jonka allekirjoitin haastattelijaroolin valinnalla. Siten haastateltavien tietämystä korostava näkökulma ruokki tai oikeutti muutokertomuksia itsevarmasta ja kohtuullisuuteen tähtäävästä mediakäytön arjesta. Pidän ongelmallisena, että sukupuolitapaisuuden ja mediasuhteiden tulkinnan on näin ollen mahdollista pelkistyä miestapaisuuden havainnoimiseksi. Samalla voidaan kysyä, leivotaanko naistapaisesta tutkijasta miestapaisuuden peili.

Käsittelen tulevaisuuteen sijoitettua ilmaisijan toimijaroolia nojaten Lauri Lahikaisen ja Katariina Mäkinen (2011) esittämään kysymykseen sukupuolen ja yhteiskuntaluokan yhteismitattomuudesta. Kirjoittajat esittävät, että jos yhteiskuntaluokkaa käsitellään erona muiden joukossa, intersektionaalisen tutkimuksen on vaara pelkistää yhteiskuntaluokka yksilöiden tilanteiseksi toiminnaksi tai tyyleiksi. Lahikainen ja Mäkinen (ema., 5–7) kritisoivat tutkimusta, jossa yhteiskuntaluokka tarkoittaa kollektiivisen toiminnan sijaan mediakulttuurin merkityksellistämisenä ”toisin”.

Ajattelen, että työssä esitetty näkökulma yhteiskuntaluokkan ei typisty täysin tilanteisten erojen kuvailuksi. Ammattikoulussa opiskelevien poikien muutokertomuksissa muotoillaan aikuisuuteen sijoittuvaa mediakäyttöä keskiluokkaisuuden ideaalia noudatellen. Muutokertomukset myötäilevät näin Hakalan

ym. (2013, 262) näkemystä ammatillista koulutuksen koulutuspoliittisesta retoriikasta. Kertomuksissa korostetaan yksilöllisyyttä ja valintojen tekemistä tavallisen ja hyvän elämän tavoittamiseksi (ks. Lahikainen & Mäkinen 2011, 8–13). Niissä mediakäytön arki on itse säädeltyä ja kontrolloitua. Kohtuullisuuden tähtäävän mediakäytön määritelmät rakentuvat eronteosta lapsiin ja lapsuuteen, vanhempiin ja sekä muihin nuoriin.

Tästä itsevarmuudesta huolimatta haastateltavat siirtävät ilmaisijan toimijaroolin haltuunoton kuviteltuun tulevaisuuteen. Tulevaisuuteen sijoitettua ilmaisijan toimijaroolia ajatellen voidaan mielestäni pohdita, palautuuko julkisuus luokitteluun, jonka tuottamassa tärkeysjärjestyksessä ammattikoulussa opiskelevat pojat asettuvat marginalisoidusti yksityiseen. Näkökulma herättää lisäksi kysymyksiä, jotka kytkeytyvät itsepintaisesti myös sukupuoleen: Onko ilmaisijan roolin tulevaisuuteen siirtämisessä kyse miestapaisesta kansalaiskäsituksesta perääntymisestä tai ainakin miestapaisen mediasuhteen punnitsemisestä? Onko julkisuus häiritsevällä tavalla painavaa, koska sukupuolen tavan reflektointi on ammattikoulussa opiskeleville pojille taakka?

5. POHDINTA

Tutkielmassa on lähdetty liikkeelle yleisöys–julkisous-akselista, joka kiteyttää media- ja joukkoviestintätutkimuksen ristivetoja. Se viittaa erilaisiin tutkimusaloihin, -suuntauksiin ja viestintäkäsityksiin sekä tiivistää erontekoja kuten kuluttaja–kansalainen, yksityinen–julkinen, laaduton–laadukas ja nainen–mies. Tutkimusongelma on rajattu sukupuolen ja yhteiskuntaluokan käsitteellistysten avulla ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteisiin. Tutkimusaineistoon kuuluu kahdeksan ammattikoulussa opiskelevan pojan teemahaastattelua. Aineistoa on luokiteltu ja teemoiteltu suhteessa työssä käytettyihin käsitteisiin. Tutkielman viimeisen luvun alussa kerrataan lyhyesti työssä esitetyt tulokset ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteista. Tämän jälkeen esitetään arvio tutkielman luotettavuudesta ja laadusta. Viimeisen luvun lopuksi käydään läpi tutkielman yleisöys–julkisous-kehikkoa käsittelevää antia ja esitellään jatkotutkimuksen suuntia ja aiheita.

5.1 Teemoittelun yhteenveto

Kertaan seuraavassa analyysiluvun keskeisimmät sisällöt tiivistäen, millaisia tulkintoja olen tehnyt aineistosta. Vastasin tutkimuksen neljännen pääluvun alaluvuissa kahteen tutkimuskysymykseen: Millaisia yleisöys–julkisous-akselille sijoittuvia toimijarooleja ammattikoulussa opiskelevat pojat kuvailevat kertoessaan mediakäytön arjesta? Miten he asettuvat näihin toimijarooleihin? Lukujen 4.1 ja 4.2 tulokset syntyivät peilaamalla yleisöys–julkisous-kehikkoa aineistoon.

Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arki rakentuu netti-, peli- ja tv-rutiinien varaan. Havainnollistin ensimmäisessä analyysiluvussa haastateltavien mediasuhteita Ridellin (Liite) hahmotelmaan viittaavassa kuviossa 1. Kuvion tulkitseminen alkaa yleisöys–julkisous-akselin keskelle asettamistani käyttäjän toimijaroolista. Nimesin kaaviossa haastateltavien kertomuksissa rakentuvat toimijaroolit. Toimijaroolit käyttäjästä yleisöyteen ovat: etsijä, kokija ja kohde. Toimijaroolit käyttäjästä julkisouteen ovat puolestaan: keskustelija, tekijä, ilmaisija.

Mediakäytön rutiinit luovat käyttäjän toimijaroolin puitteet. Ammattikoulussa opiskelevien poikien kertomuksissa käyttäjä on yhtäältä merkityksetöntä, mutta toisaalta rutiineissa ja käyttäjyydessä on kyse kyseenalaistamattomista, kestävästä ja joustavista tavoista. Käyttäjän toimijarooliin asettuminen on sekä

yleisöyden että julkisouden ehto. Se sisältää omaehtoisuuden vaihteluja. Rutiinissa lepääjä -teemassa mediakäytön rutiinit ovat itsestään selviä, ja käyttäjän toimijarooliin asettuminen on huoletonta. Rutiinin vanki -teemassa mediakäytön rutiinien rakennettu luonne tulee esiin. Siinä käyttäjyyteen asettuminen vaatii mukautumista, ja toiminnan omaehtoisuus on neuvottelualaista. Ehdotan, että käyttäjän toimijaroolia käsittelevät toiminnan omaehtoisuuden vaihtelut ulottuvat kehikon ääripäihin, yleisöyteen ja julkisouteen.

Yleisöys–julkisous-kehikon ja aineiston sovittaminen jatkui toisessa analyysiluvussa, jossa siirryttiin akselin ääripäihin. Toin luvun aluksi esiin, että ammattikoulussa opiskelevat pojat tunnistavat yleisöyden ja julkisouden teoreettiset hahmot. Kerroin yleisöyden riesa ja julkisouden taakka -teemoissa toimijaroleihin asettumisen jännitteistä. Teemoissa kehikon molemmat ääripäät rakentuvat riskialttiiksi. Esiitin toimijaroolien ristiriitaisia suhteita käsittelevät tulkintani kuviossa 2.

Yleisöyden riesa -teemassa ammattikoulussa opiskelevat pojat ottavat etäisyyttä kohteen toimijarooliin laadukas–laaduton-erottelun avulla ja julkisouden painavuuteen viitaten. Haastateltavien kertomuksissa etsijän toimijarooli, eli tapahtumista perillä pysyttely, mielletään kriittiseksi kansalaistoiminnaksi. Etsijän roolia kunniallistetaan sitoen se journalismiin ja uutisiin. Toisaalta ammattikoulussa opiskelevat pojat oikeuttavat toimintaansa kokijan roolissa tietoisina ”poikahuolesta”. Teemassa ammatillinen sisäpiiriläisyys tarjoaa av-opiskelijoille kanavan torjua kohteen toimijarooli nuhteettomasti.

Julkisouden taakka -teemassa ammattikoulussa opiskelevat pojat neuvottelevat suhdettaan ilmaisijan toimijarooliin tehden yksityinen–julkinen-ajanvetoja. He vertailevat toimintaansa yleisöyden oletettuun keveyteen. Vaikka julkisous rakentuu kertomuksissa tavoiteltavaksi, ilmaisijan rooli sisältää laatuvaatimuksia ja odotuksen julkisen toiminnan merkittävistä seurauksista. Tällöin ammattikoulussa opiskelevat pojat perustelevat keskustelijan toimijaroolista vetäytymistä yksityisyyden rajojen suojelemisella. Myös tekijän ja ilmaisijan toimijaroolien välillä on kitkaa, jota haastateltavat huojentavat vähättelemällä ilmaisijan roolin sisältämiä riskejä ja vertaisarviointia verkossa.

Huolimatta siitä, että ammattikoulussa opiskelevat pojat tekevät ja julkaisevat omia tuotoksiaan, he eivät miellä toimintaansa julkisoudeksi. Ehdotan, että yleisöys–julkisous-akselin tarkentamiseksi tutkimuksen tulisi pohtia, miksi haastateltavat tunnistavat julkiseen keskusteluun osallistumisen ilmaisijan toimija-

roolin sijaan etsijän roolissa. Poliittisesta kansalaisuudesta poiketen ilmaisijan toimijarooli käsittelee aineistossa yksityisen tai intiimin suojelua. Kysyn, millä ehdoin julkisuus soveltuu empiiriseen mediasuhteiden tarkasteluun.

Lähestyin analyysin viimeisessä alaluvussa kolmatta tutkimuskysymystä: Mitä sukupuolen tapa ja keskiluokkaisuuden ideaali tarkoittavat ammattikoulussa opiskelevien poikien mediasuhteissa? Työstin käsitteitä syventämällä lyhyesti tulkintaani akselin ääripäistä, eli kohteen ja ilmaisijan toimijaroleista. Luvun 4.3 analyysi syntyi teemoitellen. Suhteutin aineistoa yleisöys–julkisuus-kehikkoon sekä sukupuolen ja ja yhteiskuntaluokan käsitteellistykseen.

Ammattikoulussa opiskelevat pojat allekirjoittavat sukupuolen kertomuksissa ensinnäkin periaatteellisesti. He hyväksyvät mediakäytön sukupuolittumisen ja nimeävät sen tavaksi. Kertomuksissa pohditaan sukupuolta tasa-arvon kehyksissä ja reflektoiden. Toisaalta niissä uusinnetaan arjen sukupuoliymmärrystä mukailevia hierarkisia sukupuolitapaisuuksia. Tällöin on kyse ammattikoulussa opiskelevien poikien tarpeesta etäännyä naistapaiseksi määrittävästä kohteen toimijaroolista. Esitän, että tämä tarkoittaa aineistossa sukupuolen refleктоimisen riesaa erityisesti silloin, kun ammattikoulussa opiskelevat pojat kertovat vaikuttamisesta ja tunteiden kokemisesta mediaesitysten äärellä. Kysyn myös, miten vuorovaikutuksen rakentaminen haastattelutilanteessa vaikuttaa sukupuolitapaisuuden tuottamiseen ja tulkitsemiseen.

Keskiluokkaisuuden ideaali tiivistyy ammattikoulussa opiskelevien poikien haastatteluissa muutokertomuksissa, joissa määritellään ja kuvitellaan aikuista mediakäytön arkea. Muutokertomuksissa tasapainoillaan liiallisen ja turhan sekä kohtuullisen mediakäytön arjen välillä. Niissä muotoillaan tulevaa suhteessa sekä menneeseen lapsuuteen, vanhempiin että muihin nuoriin. Vaikka ammattikoulussa opiskelevat pojat kertovat etenkin medialaitehankinnoistaan itsevarmaan tyyliin, ilmaisijan toimijaroolin haltuunotto sijoitetaan kertomuksissa tulevaisuuteen. Ehdotan, että myös tämä kyseenalaistaa julkisuuden annetun omaehtoisen luonteen. Pidän mahdollisena, että haastateltavat suhtautuvat ilmaisijan toimijarooliin varauksella, koska julkisuus toimii marginalisoiden. Kysyn samalla, sisältääkö haastateltavien suhde julkisouteen sukupuolen refleктоimisen taakkaa.

5.2 Tutkimuksen arviointia

Arvioin seuraavassa tutkielman luotettavuutta ja laatua (Ronkainen ym. 2011, 129–136). Työn rakenne on suunniteltu niin, että sen nimi, tutkimuskysykset ja analyysi vastaavat toisiaan mahdollisimman täsmällisesti. Käsittelen tekstissä tutkimuksen näkökulmaisuuutta tarjoamalla lukijalle tietoa tutkijan tekemistä valinnoista, aineistosta ja analyysin koostamisesta. Tarkastelen työssä tutkijasubjektin, käsitteiden ja ammattikoulussa opiskelevien poikien suhteita tutkimuksen kommukoitavuuden takaamiseksi (Ronkainen ym. 2011, 139). Työn rajaus on toisaalta ongelmallinen. Ylivälineellisen otteen vuoksi mikään medialeite tai -sisältö ei ohjaa asetelman rakentumista, mikä kyseenalaistaa opinnäytteessä esiteltyjen tulkintojen yleistettävyyden. Koska tutkielma ei sisällä kenttätutkimusta, ammattikoulun konteksti jää osin saavuttamatta.

Aineiston tuottamista käydään tekstissä läpi johdonmukaisesti. Selitän työssä muun muassa esihaastattelujen ja haastatteluvuorovaikutuksen synnyttämisen seurauksia. Nostan esiin harkinnanvaraisesti valitun tutkimusjoukon koostamisen ongelmia. Käsittelen informoinnin puutteita ja ammattikoulun yhteishenkilöiden vaikutusta haastateltavien valintaan ja suostutteluun. Samalla on kuitenkin todettava, että ammattikoulussa opiskelevien poikien välisten erojen hahmottaminen vaatii kooltaan tässä tutkielmassa esitettyä joukkoa suuremman osallistujamäärän (Tuomi & Sarajärvi 2009, 90). Lukuun ottamatta avo opiskelijoiden ammatillista sisäpiiriläisyyttä koskevaa huomiota haastateltavien mediasuhteet esitetään tutkielmassa melko yhdenmukaisina. Edelleen: vaikka taustatietojen oli tarkoitus nimenomaan auttaa yhteiskuntaluokan määrittelyssä, ammattikoulussa opiskelevien poikien suhteet opiskeluun ja työelämään jäävät työssä taka-alalle.

Analyysin työvaiheiden purkamisessa ja analyysiluvun esittämisessä on pyritty selkeyteen. Jari Eskolan ja Juha Suorannan (1998, 175) mukaan teemoittelun on kuitenkin vaara typistyä tutkijan omien ennako-oletusten todisteluksi. Ajattelen, että teoriasidonnaisessa tutkimuksessa tämä riski on ikään kuin analyysin lähtökohta: tutkijan teoreettisten ennako-oletusten ja lähtökohtien selkeä avaaminen on siten tutkimuseettisesti keskeistä. Olen kompensoinut tätä analyysin ydinkysymystä sekä nojaamalla käsitteiden määrittelyssä kuuliaisesti lähteisiin että refleктоimalla tutkijasubjektia. Tutkielman tavoitteet ovat yhtä kaikki ristiriitaiset. Missä määrin on mahdollista tehdä yhtä aikaa sekä teoriasidonnaista että haastateltavien näkökulmia esiin tuovaa tutkimusta?

Ajattelen, että yleisöys–julkisous-kehikon koettelu on vaara johtaa tutkija kävelemään aineiston ja toisaalta tutkittavien käsitysten yli. Voidaan ajatella, että koska tutkielmassa haarukoidut käsitteet ovat lähtökohtaisesti jännitteisiä, tutkija rakentaa aineiston pakostakin juuri tuota selkkausta todistamaan. Yleisöys–julkisous-akselin kriittisen tarkastelun seurauksena työtä sävyttää tietty ehdottomuus: tutkielmassa esitetyt teemat ja näkökulmat korostavat yleisöys–julkisous-kehikon jyrkkyyttä. Ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakulttuurista toimijuutta kuvaillaan tutkimuksessa jossain määrin poissulkevasti, eikä työssä siten kerrota yleisöyteen tai julkisouteen asettumisesta silloin, kun riskin ottaminen ja toiminta mediakäytön arjessa on nautinnollista ja kannattaa. Ajattelen, että tutkielmalla saattaa näin ollen olla ”poikahuolen” epämääräisyyttä edelleen pönkittäviä seurauksia, mikä on mielestäni työn puute.

5.3 Tutkielman anti ja jatkotutkimuksen suuntia

Tutkielman tavoitteena oli ensinnäkin selventää ja tarkentaa suomenkielisen yleisöys–julkisous-akselin määritelmää. Työssä käytettiin akselia ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakulttuurisen toimijuuden kuvailemiseksi. Kehikko toimi erilaisten toimijaroolien hahmottamisen välineenä ja auttoi varsinkin roolien keskinäisten suhteiden avaamisessa. Julkisouskäsitteen empiiristä hyödyllisyyttä kyseenalaistavista kysymyksistäni huolimatta ajattelenkin, että yleisöys–julkisous-kehikko on jatkotutkimuksen kannalta mielekäs lähtökohta. Se tiivistää monenlaisia hedelmällisiä ja toisaalta hankalia ristiriitoja, joista käydään jatkuvaa keskustelua etenkin feministisessä tutkimusperinteessä.

Työssä pitäydettiin yleisön ja julkison teoreettisissa hahmoissa, eli yleisöyden ja julkisouden rajat määriteltiin tutkielmassa melko selviksi (vrt. Couldry 2004, 22). Taivun ajattelemaan, että tämä ei välttämättä eksytä tutkimusta irralleen niiden ihmisten toiminnasta ja käsityksistä, joiden mediasuhteita halutaan selvittää. Akselista kannattaakin pitää kiinni ennen kaikkea sen vuoksi, että tässä tutkielmassa ammattikoulussa opiskelevat pojat tunnistivat akselin ääripäät. He olivat niistä tietoisia ja pohtivat mediakulttuurista toimintaansa suhteessa yleisöys–julkisous-akselin tarjoamiin ristivetoihin (Couldry 2006, 328). Näin ollen kehikon avulla voidaan hahmottaa ihmisten tulkintoja rakenteista, jotka akseli kiteyttää. Ajattelen, että akselia on mahdollista hyödyntää paitsi nuorten, myös muiden ”olioiden” mediakulttuurisen toimijuuden tarkastelussa. Kannatan otetta, jossa tutkimuksen kohteena olevien ihmisten toiminta mediakäytön arjessa suhteutetaan heidän tulkintoihinsa tuosta toiminnasta. Mediakulttuurista toimijuuden

tuntua on mahdollista käsitellä resurssina kysyen, millaiset toimijaroolit ovat mahdollisia, ja kenelle ne tulevat kysymykseen. Entä mistä toimijaroolien omaehtoisuuden vaihtelut kertovat?

Yleisöyden käsitteellistämisen osalta akseli on hyödyllinen, sillä tutkijan ei tarvitse päättää tulkin-
nassaan, pitääkö yleisöyttä varauksetta alisteisena asemana vai vastarinnan lähteenä (Carpentier ym.
2014, 7). Tässä työssä käyttäjän toimijarooli asetettiin yleisöys–julkisous-akselin keskelle. Käyttä-
jyydessä yhdistettiin piirteitä Ridellin (2006) tulkitsijasta ja käyttäjästä sekä Heikkilän ym. (2012, 67)
massasta. Ajattelen, että tällä tavoin tutkimuksen ei ole ainakaan tarve herkutella yleisöyden aktiivisuu-
della. Toisaalta huomiota ei tarvitse kääntää yksistään kunniallisen, mutta harvalta tuntuvan, julkisouden
suuntaan. Tulen näin myös yhtyneeksi kantoihin, joiden mukaan yleisöyden epätarkka käyttö johtaa on-
gelmiin: käsite muuttuu hataraksi, jos siihen liitetään julkisouden piirteitä.

Julkisouden kehittelyn näkökulmasta akseli on mielestäni erittäin keskeisessä roolissa. Tutkimuskirjalli-
suudessa esitetään halu tai tarve siirtyä journalismin parista laajalti mediakulttuuriin eli kokeilla, mitä
julkisous tarkoittaa journalismin ulkopuolella (Heikkilä ym. 2012, 267–268). Tässä työssä kyseenalais-
tettiin ajatus, että julkisous olisi luonteeltaan omaehtoisempaa tai vähemmän rakenteistunutta kuin ylei-
söys. Ajattelen julkisouden olevan mielekäs käsite, kun sen sisältämää, aika ajoin normatiivista, kansa-
laiskäsitystä täsmennetään. Yhtä kaikki julkisouskäsitettä on mielestäni vaikeaa kehittää edelleen, jos
sitä ei käsitellä suhteessa yleisöyteen.

Etsijän ja keskustelijan toimijaroolit asettuivat tutkielmassa lähelle käyttäjän toimijaroolia, eli ne muo-
dostivat ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakäytön arjen ytimen. Tutkimuksen osallistajat
kunniallistivat toimintaansa etsijän roolissa kertoen siitä monitoroivana kansalaisuutena. Toisaalta he
tulkitsivat keskustelijan toimijaroolin sisältävän riskialttiisti itsen paljastamisen vaaraa. Ammatti-
koulussa opiskelevat pojat kävivät toimijaroolien välistä kitkaa läpi etenkin kertoessaan uutisten seu-
raamisesta ja Facebookista mediakäytön arjessa. Jatkossa näiden jokapäiväisten roolien suhdetta on
mahdollista tutkia esimerkiksi todistamisen ja tunnustamisen välisenä rajankäyntinä (ks. Kujansivu &
Saarenmaa 2007; Skeggs 2004). Tässä työssä omaelämäkerrallisten kertomisen muotojen eroon viitattiin
lähinnä tutkimushaastatteluiden yhteydessä, mutta ajattelen sen olevan hyödyllinen lähtökohta myös
toimijaroolien suhteiden hahmottamiseksi.

Tässä tutkielmassa ehdottiin lisäksi, että ammattikoulussa opiskelevat pojat torjuvat kohteen toimijaroolin yleisöyden ääripäässä, sillä se määrittyy naistapaiseksi asemaksi. Samalla he reflektoivat mediakäytön sukupuolittumista tasa-arvon kehyksissä. Vastaisuudessa voidaan perustellusti eritellä yhä tarkemmin sukupuolen tavan mahdollisia muutoksista ja toisaalta pysyvyyksistä. Tällöin myös erilaiset vertailuasetelmat tulevat kyseeseen. Sukupuoli tapana nostaa lisäksi näkyviin kiinnostavia ja keskeisiä epistemologisia kysymyksiä. Jatkotutkimuksessa sitä tuleekin käsitellä tutkimushaastattelujen vuorovaikutuksessa ja analyysissa. Millaista tietämistä ja tietoa tuotetaan esimerkiksi silloin, kun miehet tai pojat haastattelevat toisiaan?

Tämän työn mukaan ammattikoulussa opiskelevat pojat suhtautuivat varauksin ilmaisijan toimijarooliin julkisouden ääripäässä. Julkisoutta käsittelevässä viimeaikaisessa tutkimuskirjallisuudessa hahmotellaankin vaihtoehtoja kansalaisuuden määrittelyille, jotka pohjautuvat julkiseen toimintaan (Kaun 2012). Empiirisesti perustellun teorian luomiseksi julkisoutta on selvennetty myös julkista kytkentää hahmottavissa tutkimuksissa. Niissä huomio kiinnitetään sosiaalisiin käytäntöihin, joissa ihmiset tulevat osaksi julkisuutta ja yhteiskuntaa (Couldry 2006; Heikkilö ym. 228–260).

Tällaista otetta seuraillen voidaan kysyä, millaisia identifikaation välineitä erilaiset media-aineokset tarjoavat vastaanottajilleen. Miten nuoret tulkitsevat esimerkiksi julkisia figuureja (tässä tutkielmassa esimerkiksi Johanna Tukiainen ja Cheek) (Lahikainen & Mäkinen 2011, 9–12; Heikkilä ym. 2012, 239–244, 258–260)? Toisaalta ilmaisijan roolia voidaan jatkossa pohtia kysyen, miksi julkisuus näyttäytyy teorian vaalimana potentiaalina, vaikka ammattikoulussa opiskelevilla pojilla on varsin monia mahdollisuuksia ja tarvittavia taitoja osallistua julkiseen keskusteluun. Millaisia ovat tuotokset, joiden myötä nuoret asettuvat näkyville? Pidän samalla tärkeänä, että julkisoutta edelleen täsmentävässä tutkimuksessa huomioidaan feministinen julkisuuden rakentumisen kritiikki, jonka myötä myös yhteiskuntaluokka säilynee tutkimuksen kohteena. Millaisia nuoria koskevia ehtoja tai rajoitteita julkiseen toimintaan ryhtyminen sisältää?

Tutkielman toinen, käytännölliseksi nimeäni, tavoite oli tuoda esiin ja selittää ammattikoulussa opiskelevien poikien mediakulttuurista toimijuutta koskevia näkökulmia. Näiltä osin työssä tartuttiin tutkimuksen osallistuneiden nuorten mediakäytön arkeen. Mielestäni tämä ylivälineellinen tutkimusote tuki yleisöys–julkisuus-akselin kriittistä tarkastelua. Ajattelenkin, että mediakäytön arjen ja toisaalta nuorten sii-

tä tekemien tulkintojen yhdistäminen on mielekäs jatkotutkimuksen lähtökohta. Empiiristä tutkimusta nuorten mediasuhteista kaivataan lisää (Vittadini ym. 2014, 78).

Tulevaisuudessa on syytä pohtia Vittadinin ym. (2014) ehdotusta tarkastella nuorten mediakulttuurista toimijuutta sukupolvien näkökulmasta. Mitä nuoret ajattelevat mediasukupolvia tuottavista määritelmistä, joita heistä esitetään? Entä miten nuorten vastaanoton tyylit poikkeavat muiden sukupolvien käytännöistä? (Ema., 73–78.) Vaikka ajatus digitaalisesta sukupolvesta tai nuorista ”diginatiiveina” on saanut osakseen oikeutettua kritiikkiä, on syytä huomata esimerkiksi, että tässä tutkielmassa monen ammattikoulussa opiskelevan pojan mediakäytön arki rakentui vahvasti nettirutiinin varaan. Älypuhelin käyttö on yleistynyt tutkimusaineiston tuottamisen jälkeen (Suomen virallinen tilasto 2011; 2013). Yhä useammalla nuorella on siis älypuhelin käytössään, mikä ei ainakaan vähennä kaikenikäisten nettirutiinien arkipäiväistymistä.

Sukupolvisen tutkimuksen puolesta puhuu osaltaan se, että näkökulmassa myös kyse digitaalisen aikakauden hahmottamisesta. Koska aikuiset hallitsevat yhä paremmin teknologiaa, lapset, nuoret ja media - tutkimusalueessa ei suhtauduta nuorten toimintaan verkossa joko läpeensä optimistisesti tai pessimistisesti (Stark & Lunt 2012, 226–227; Vittadini ym. 2014, 74–75). Mediakäytön mahdollisuuksien materiaallinen ja symbolinen jakautuminen on yhtä kaikki keskeinen media- ja joukkoviestintätutkimuksellinen kysymys, käsiteltiinpä nuorten mediasuhteita sukupolvisesta näkökulmasta tai ei (Couldry 2006, 326–327; Lunt & Pruulman-Vengerfeldt & Stark & van Zoonen, 148).

Entä millaisessa suhteessa analyysi on tutkielman alkuperäiseen ponttimeen, ”poikahuoleen”? Sen osalta opinnäyte tehnee ainakin osan lukijoista tyytyväiseksi. Tutkielmaan osallistuneet ammattikoulussa opiskelevat pojat ovat sitoutuneita opintoihinsa ja hallitsevat erilaisia itsen tekemisen tekniikoita. He seuraavat uutisia ja tunnistavat seuraamisen merkityksen. Ammattikoulussa opiskelevat pojat kontrolloivat mediakäyttöään, etenkin pelaamista, ja ovat sisäistäneet mediakäytön liiallisuuksien riskit. ”Poikahuolesta” luopuminen voi myös olla haikeaa. Mistä löytää pojat, joista on perusteltua kantaa huolta?

LÄHTEET

Painetut lähteet ja verkkojulkaisut

Aapola-Kari, Sinikka (2006) Nuoret sankarit ja sankarittaret? Menestyneet nuoret median valokiilassa. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna & Lähteenmaa, Jaana (toim.) *Kultainen nuoruus? Katsauksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen*. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisusarja, 7–27. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kultainennuoruus.pdf> [Viitattu 9.9.2011]

Adkins, Lisa (2004) Introduction: Feminism, Bourdieu and after. Teoksessa Adkins, Lisa & Skeggs, Beverley (toim.) *Feminism after Bourdieu*. Oxford: Blackwell, 3–18.

Alasuutari, Pertti (2009) Snobismista kaikkiruokaisuuteen: musiikkimaku ja koulutustaso. Teoksessa Liikkanen, Mirja (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus, 81–100.

Anthias, Floya (2005) Social Stratification and social Inequality: Models of Intersectionality and Identity. Teoksessa Devine, Fiona & Savage, Mike & Scott, John & Crompton, Rosemary (toim.) *Rethinking class: culture, identities and lifestyles*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 24–45.

Arendt, Hannah (2002) *Vita activa. Ihmisenä olemisen ehdot*. [1958] Tampere: Vastapaino.

Carpentier, Nico & Schroder, Kim Christian & Hallet, Lawrie (2014) Audience / Society Transformations. Teoksessa Carpentier, Nico & Schroder, Kim Christian & Hallet, Lawrie (toim.) *Audience Transformations. Shifting Audience Positions in Late Modernity*. Lontoo: Routledge, 1–12.

Carter, Cynthia & Steiner, Linda (2004a) Mapping the contested terrain of media and gender research. Teoksessa Carter, Cynthia & Steiner, Linda (toim.) *Critical readings: media and gender*. Maidenhead: Open University Press, 11–35.

- (2004b) Introduction to Critical readings: media and gender. Teoksessa Carter, Cynthia & Steiner, Linda (toim.) *Critical readings: media and gender*. Maidenhead: Open University Press, 1–10.

Connell, R. W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.

Couldry, Nick (2004) The productive 'consumer' and the dispersed 'citizen'. *International Journal of Cultural Studies* 7(1), 21–32.

- (2006) Culture and citizenship. The missing link? *European Journal of Cultural Studies* 9(3), 321–339.

Devine, Fiona & Savage, Mike (2005) Cultural Turn, Sociology and Class Analysis. Teoksessa Devine, Fiona & Savage, Mike & Scott, John & Crompton, Rosemary (toim.) *Rethinking class: culture, identities and lifestyles*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1–23.

Erola, Jani (2010a) Luokkarakenne ja luokkiin samastuminen Suomessa. Teoksessa Erola, Jani (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 27–44.

- (2010b) Johdanto. Teoksessa Erola, Jani (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 19–26.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2005) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Seitsemäs painos. [1998] Tampere: Vastapaino.

Fraser, Nancy (2009) Uusi katse julkisuuteen. Vallitsevan demokratian arvostelua. [1992] *Media & viestintä* 32(3), 8–30.

Gordon, Tuula (2005) Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin, Anneli & Pyysiäinen, Ilkka (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114–130.

- (2008) Feministinen materialismi. Teoksessa Tolonen, Tarja (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 83, 18–34.

Hakala, Katariina & Brunila, Kristiina & Teittinen, Antti & Lahelma, Elina (2013) Työntekijäkansalaisuus tekeillä ja käsillä. Teoksessa Teoksessa Brunila, Kristiina & Hakala, Katariina & Lahelma, Elina & Teittinen, Antti (toim.) *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot*. Helsinki: Gaudeamus, 257–265.

Hearn, Jeff (2005) Miesten ja maskuliinisuuksien sukupuolistuminen tieteessä, tiedeyhteisössä ja tutkimuksessa. Teoksessa Husu, Liisa & Rolin, Kristina (toim.) *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus, 170–199.

Heikkilä, Heikki & Ahva, Laura & Siljamäki, Jaana & Valtonen, Sanna (2012) *Kelluva kiinnostavuus. Journalismin merkitys ihmisten sosiaalisissa verkostoissa*. Tampere: Vastapaino.

Herkman, Juha (2001) *Audiovisuaalinen mediakulttuuri*. Tampere: Vastapaino.

- (2006) Kriittinen kulttuuritutkimus valinkauhassa. Teoksessa Herkman, Juha & Hiidenmaa, Pirjo & Kivimäki, Sanna & Löytty, Olli (toim.) *Tutkimusten maailma. Suomalaista kulttuurintutkimusta kartoittamassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 87, 21–32.
- (2007) *Kriittinen mediakasvatus*. Tampere: Vastapaino.
- (2011) *Politiikka ja mediajulkisuus*. Tampere, Vastapaino.

Herkman, Juha & Vainikka, Eliisa (2012) Revoluutio vai evoluutio? Lukeminen sosiaalisen median aikakaudella. *Media & Viestintä* 35(3–4), 20–39.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2011) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Kolmas painos. [2008] Helsinki: Gaudeamus.

Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (2007) Nuorisotyötä on tehtävä! Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 7–17.

Honig, Bonnie (1998) *Toward an Agonistic Feminism: Hannah Arendt and the Politics of Identity*. Teoksessa Landes, Joan B. (toim.) *Feminism, the Public and the Private*. [1992] Oxford & New York: Oxford University Press, 100–132.

Ikonen, Hanna-Mari & Ojala, Hanna (2005) Yhteisyyden luomista ja eron kokemuksia – haastattelu, konteksti ja feministinen tietäminen. *Naistutkimus* (18)1, 17–29.

Jokinen, Arto (1999) Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 15–51.

- (2003) Vallan syrjässä vaan ei sivussa. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Yhdestä puusta: maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere: Tampere University Press, 238–246.
- (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuuden tutkimus. Teoksessa Saresma, Tuija & Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 128–138.

Jokinen, Arto & Ahlbäck, Anders & Kinnarinen, Kirsi (2012) Näkymätön sukupuoli näkyväksi. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mieskysymys: miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Tampere: Tampere University Press, 171–185.

Jokinen, Eeva (2004) Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento refleksiivisyys. Teoksessa Jokinen, Eeva & Kaskisaari, Marja & Husso, Marita (toim.) *Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö*. Tampere: Vastapaino, 285–304.

- (2005) *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.

Jääsaari, Johanna & Kivikuru, Ullamaija & Aslama, Minna & Juntunen, Laura (2010) Median tuottama kansalaisuus: Tulkintaa raameista ja rakenteista. Teoksessa Pietikäinen, Petteri (toim.) *Valta Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 210–228.

Kaun, Anne (2012) Mapping civic experiences in Estonia. *Communications* 37(3), 253–274.

Kilpelä, Kanerva (2011) Miksi amisope ei koe olevansa mediakasvattaja? Teoksessa Kotilainen, Sirkku & Kovala, Urpo & Vainikkala, Erkki (toim.) *Media, kasvatus ja kulttuurin kierto*. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimuksen verkkojulkaisuja 106, 131–149.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37355/978-951-39-4655-5.pdf?sequence=2>

[Viitattu 1.10.2013]

- (2012) *Mediakasvatus nuorten ammatillisessa koulutuksessa: tapaustutkimus keskisuudessa ammattioppilaitoksessa*. Jyväskylän yliopisto: Nykykulttuurin tutkimus, taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/40760/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201301251114.pdf?sequence=1> [Viitattu 1.10.2013]

Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (1996) Kritiikki, visiot, muutos – feministinen purkamis- ja rakentamisprojekti. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.) *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 9–34.

Kotilainen, Sirkku (2007) Mediakulttuuri nuorisotyössä. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Anna, Sell (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä: menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 76, 139–154.

- (2009) Johdanto: Suhteet mediaan – avainkokemuksia nykykulttuurissa. Teoksessa Kotilainen, Sirkku (toim.) *Suhteissa mediaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99, 7–18.

Kotilainen, Sirkku & Rantala, Leena (2008) *Nuorten kansalaisidentiteetit ja mediakasvatus*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 89.

Kujansivu, Heikki & Saarenmaa, Laura (2007) Tunnustus ja todistus omaelämäkerrallisen esittämisen muotoina. Teoksessa Kujansivu, Heikki & Saarenmaa, Laura (toim.) *Tunnustus ja todistus. Näkökulmia kahteen elämän esittämisen tapaan*. Helsinki: Gaudeamus, 7–20.

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara & Suoranta, Juha (2007) Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Kynäslahti, Heikki & Kupiainen, Reijo & Lehtonen, Miika (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseura, 3–25.

<http://mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf> [Viitattu 1.10.2013]

Kuula, Arja (2006) *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Lahelma, Elina (2009) Tytöt, pojat ja kysymys koulumenestyksestä. Teoksessa Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana (toim.) *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino, 139–160.

- (2013) Ammatillista koulutusta tutkimaan. Teoksessa Brunila, Kristiina & Hakala, Katariina & Lahelma, Elina & Teittinen, Antti (toim.) *Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot*. Helsinki: Gaudeamus, 17–27.

Lahikainen, Lauri & Mäkinen, Katariina (2011) Luokka erona ja antagonismina. *Kulttuurintutkimus* 28(4) 3–15.

Laine, Sofia & Merikivi, Jani & Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (2011) Metodit. Teoksessa Määttä, Mirja & Tolonen, Tarja (toim.) *Annettu, otettu, itse tehty. Nuorten vapaa-aika tänään*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 112, 12–27.

Lappalainen, Sirpa (2007) Johdanto: mikä ihmeen etnografia. Teoksessa Lappalainen, Sirpa & Hynninen, Pirkko & Kankkunen, Tarja & Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) *Etnografia metodologiana. Lähtökohtana koulutuksen tutkimus*. Tampere: Vastapaino, 9–14.

Lehtimäki, Hanna & Suoranta, Juha (2005) Tytöt ja pojat tietoyhteiskunnassa ja sen tutkimuksessa. Teoksessa Lahikainen, Anja Riitta & Hietala, Pentti & Inkinen, Tommi & Kangassalo, Marjatta & Kivimäki, Riikka & Mäyrä, Frans (toim.) *Lapsuus mediamaailmassa. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan*. Helsinki: Gaudeamus, 185–199.

- (2006) (toim.) *Kasvattajan brändikirja*. Helsinki: Finn Lectura.

Lähtenmaa, Jaana (1996) Alakulttuuriteorian nousu ja tuho? Teoksessa Suurpää, Leena & Aaltojärvi, Pia (toim.) *Näin nuoret: näkökulmia nuoruuden kulttuuriin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 95–128.

Livingstone, Sonia & Helsper, Ellen (2007) Gradations in digital inclusion: children, young people and the digital divide. *New Media & Society* 9(4), 671–696.

Lunt, Peter & Pruulman-Vengerfeldt, Pille & Stark, Birgit & van Zoonen, Liesbet (2014) The Mediation of Civic Participation. Diverse Forms of Political Agency in a Multimedia Age. Teoksessa Carpentier, Nico & Schroder, Kim Christian & Hallet, Lawrie (toim.) *Audience Transformations. Shifting Audience Positions in Late Modernity*. Lontoo: Routledge, 142–156.

McNay, Lois (2004) Agency and experience: gender as a lived relation. Teoksessa Adkins, Lisa & Skeggs, Beverley (toim.) *Feminism after Bourdieu*. Oxford: Blackwell, 175–190.

Mäkelä, Anna & Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (2006) Esipuhe. Teoksessa Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) *Sukupuolishow: johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki, Gaudeamus, 7–13.

Naumanen, Päivi & Silvennoinen, Heikki (2010) Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa Erola, Jani (toim.) *Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 67–88.

Nieminen, Liisa (2010) Lasten ja nuorten tutkimus: oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Langström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 101, 25–42.

Noppiari, Elina & Uusitalo, Niina & Kupiainen, Reijo & Luostarinen, Heikki (2008) "Mä oon nyt online!" Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampere: Tampereen yliopisto, journalismin tutkimusyksikkö.

<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65730/978-951-44-7293-0.pdf?sequence=1>

[Viitattu 1.10.2013]

Oinas, Elina (2004) Haastattelu: kokemuksia, kohtaamisia, kerrontaa. Teoksessa Liljeström, Marianne (toim.) *Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta*. Tampere: Vastapaino, 209–227.

Ojajärvi, Sanna (2004) Toistamisen politiikka: Judith Butler ja sukupuolen tekeminen. Teoksessa Mörä, Tuomo & Salovaara-Moring, Inka & Valtonen, Sanna (toim.) *Mediatutkimuksen vaeltava teoria*. Helsinki: Gaudeamus, 255–273.

Ojala, Hanna (2010) *Opiskelemissa tavallaan: vanhat naiset ikäihmisten yliopistossa*. Tampere: Tampere University Press.

Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana (2009) Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa. Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. Teoksessa Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana (toim.) *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino, 13–38.

Paasonen, Susanna (2012) Mikä uusi media? *Lähikuva* 25(2), 65–67.

Pietilä, Veikko (1997) *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä: tutkimusalan kehitystä jäljittämässä*. Tampere: Vastapaino.

- (1999) Julkiso ja yleisö. *Tiedostustutkimus* 22(3), 4–13.

Pietilä, Veikko & Ridell, Seija (2010a) Yleisöt yhtenä jos toisenakin. Teoksessa Pietilä, Veikko & julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 321–352.

- (2010b) Näkökohtia julkisuudesta. Teoksessa Pietilä, Veikko & julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 353–370.

Portin, Marianne & Kumpulainen, Timo (2012) Ammatillinen koulutus. Teoksessa Kumpulainen, Timo (toim.) *Koulutuksen tilastollinen vuosikirja 2011*. Helsinki: Opetushallitus, Koulutuksen seurantaraportit 2012(5), 123–206. http://www.oph.fi/download/141011_Koulutuksen_tilastollinen_vuosikirja_2011.pdf [Viitattu 30.8.2013]

Pulkkinen, Tuija (2000) Judith Butler – Sukupuolen suorittamisen teoreetikko. Teoksessa Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne (toim.) *Feministejä – Aikamme ajattelijoita*. Tampere: Vastapaino, 43–60.

Puuronen, Vesa (2006) *Nuorisotutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Puustinen, Liina & Ruoho, Iris & Mäkelä, Anna (2006) Feministisen mediatutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) *Sukupuolishow: johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 15–44.

Rajala, Hanna (2006) Saippuasarjan lumo. Teoksessa Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) *Sukupuolishow: johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 244–264.

Ridell, Seija (1999) Tutkimus julkisoa tuottamassa. Paikallisuus verkkomediassa -hanke irtiottona kulttuurisen yleisötutkimuksen käytännöistä. *Tiedostutkimus* 22(3), 28–41.

- (2006) Yleisö. Elämää mediayhteiskunnan normaalina jäsenenä. Teoksessa Ridell, Seija & Väliäho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 233–257.
- (2010) Johdannoksi teokseen. Teoksessa Pietilä, Veikko & julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 7–31.
- (2011) Elämää Facebookin ihmemaassa: sosiaalinen verkostosivu käyttäjiensä kokemana. Tampere: Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, CMT.

Ridell, Seija & Väliäho, Pasi (2006) Mediatutkimus käsitteiden kudelmana. Teoksessa Ridell, Seija & Väliäho, Pasi & Sihvonen, Tanja (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 7–26.

Ripatti-Torniainen, Leena (2013) *Ihminen julkisessa maailmassa: näkökulmia julkista toimijaa ja julkison muodostumista koskeviin käsityksiin*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41111/978-951-3951368_06042013.pdf?sequence=1 [Viitattu 1.10.2013]

Ronkainen, Suvi & Pehkonen, Leila & Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija (2011) *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: WSOYpro.

Ruoho, Iris (2006a) Julkisuudet, naiset ja journalismi. Teoksessa Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) *Sukupuolishow: johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 171–192.

- (2006b) Mihin luokka katosi? Teoksessa Herkman, Juha & Hiidenmaa, Pirjo & Kivimäki, Sanna & Löytty, Olli (toim.) *Tutkimusten maailma. Suomalaista kulttuurintutkimusta kartoittamassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 87, 33–43.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Piro & Hyvärinen, Matti (2010) Litterointimerkit. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Nikander, Piro & Hyvärinen, Matti (toim.) *Haastattelun analyysi*. Tampere: Vastapaino, 460–461.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 22–56.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006a) *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html [Viitattu 1.10.2013]

- (2006b) *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html [Viitattu 1.10.2013]

Saarenmaa, Laura (2010) *Intiimin äänet: julkisuuskulttuurin muutos suomalaisissa ajanvietelehdissä 1961–1975*. Tampere: Tampere University Press.

Skeggs, Beverley (2004) *Class, self, culture*. London: Routledge.

Skeggs, Beverley & Thumin, Nancy & Wood, Helen (2008) 'Oh goodness, I am watching reality TV'. How methods make class in audience research. *European Journal of Cultural Studies* 11(5), 5–24.

Strark, Birgit & Lunt, Peter (2012) An introduction to public voice and mediated participation. *Communications* 37(3), 225–231.

Suoninen, Annikka (2012) *Lasten mediabarometri. 10–12-vuotiaiden tyttöjen ja poikien mediankäyttö*. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisusarja 62.

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/lastenmediabarometri2012.pdf> [Viitattu 25.9.2013]

Suomen virallinen tilasto (2011) *Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö*. Helsinki: Tilastokeskus, verkkojulkaisu. http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2011/sutivi_2011_2011-11-02_tie_001_fi.html [Viitattu 24.1.2014]

Suomen virallinen tilasto (2013) *Väestön tieto- ja viestintätekniiikan käyttö*. Helsinki: Tilastokeskus, verkkojulkaisu. http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2013/sutivi_2013_2013-11-07_tie_001_fi.html [Viitattu 24.1.2014]

Tolonen, Tarja (2001) *Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset*. Helsinki: Gaudeamus.

- (2005) Locality and gendered capital of working-class youth. *Young* 13(4), 343–361.
- (2007) Social and cultural capital meets youth research: A critical approach. Teoksessa Halve, Helena & Bynner, John (toim.) *Youth and social capital*. London: Tufnell Press, 29–42.
- (2008a) Menestys, pärjääminen ja syrjäytyminen. Nuorten elämäntyylit ja luokkaerot. Teoksessa Tolonen, Tarja (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 83, 226–254.
- (2008b) Yhteiskuntaluokka: menneisyyden dinosauruksen luiden kolinaa? Teoksessa Tolonen, Tarja (toim.) *Yhteiskuntaluokka ja sukupuoli*. Tampere: Vastapaino, Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 83, 8–17.
- (2010) Yhteiskuntaluokan ja paikallisuuden merkitys nuorten ryhmien ja tyylien muotoutumisessa. *Nuorisotutkimus* 28(2), 3–22.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Viides uudistettu painos. [2002] Helsinki: Tammi.

Uusitalo, Niina & Vehmas, Susanna & Kupiainen, Reijo (2011) *Naamatusten verkossa. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2*. Tampere: Tampereen yliopisto, viestinnän, median ja teatterin yksikkö. http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65438/naamatusten_verkossa_2011.pdf?sequence=1

[Viitattu 1.10.2013]

Valaskivi, Katja (2006) Ajankohtaisviihteen sukupuoli. Teoksessa Puustinen, Liina & Ruoho, Iris (toim.) *Sukupuolishow: johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 265–281.

Vehkalahti, Kaisa & Rutanen, Niina & Lagström, Hanna & Pösö, Tarja (2010) Kohti eettisesti kestävä lasten ja nuorten tutkimusta. Teoksessa Langström, Hanna & Pösö, Tarja & Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 101, 10–23.

Vehviläinen, Marja (2005) Tekniikan miesten käytäntöjen jäljillä: sukupuolen ja teknologian tutkimuksesta. Teoksessa Husu, Liisa & Rolin, Kristina (toim.) *Tiede, tieto ja sukupuoli*. Helsinki: Gaudeamus 150–169.

Veijola, Soile & Jokinen, Eeva (2001) *Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli*. Helsinki: WSOY.

Vittadini, Nicoletta & Siibak, Andra & Reifová, Irena & Bilandzic, Helena (2014) Generations and Media. The Social Construction of Generational Identity and Differences. Teoksessa Carpentier, Nico & Schroder, Kim Christian & Hallet, Lawrie (toim.) *Audience Transformations. Shifting Audience Positions in Late Modernity*. Lontoo: Routledge, 65–81.

Wilska, Terhi-Anna (2006) Teknopojat ja tyylityöt. Sukupuoli lasten ja nuorten kulutuksen määrittäjänä. Teoksessa Lehtimäki, Hanna & Suoranta, Juha (toim.) *Kasvattajan brändikirja*. Helsinki: Finn Lectura, sivut.

Julkaisemattomat ja digitaaliset lähteet

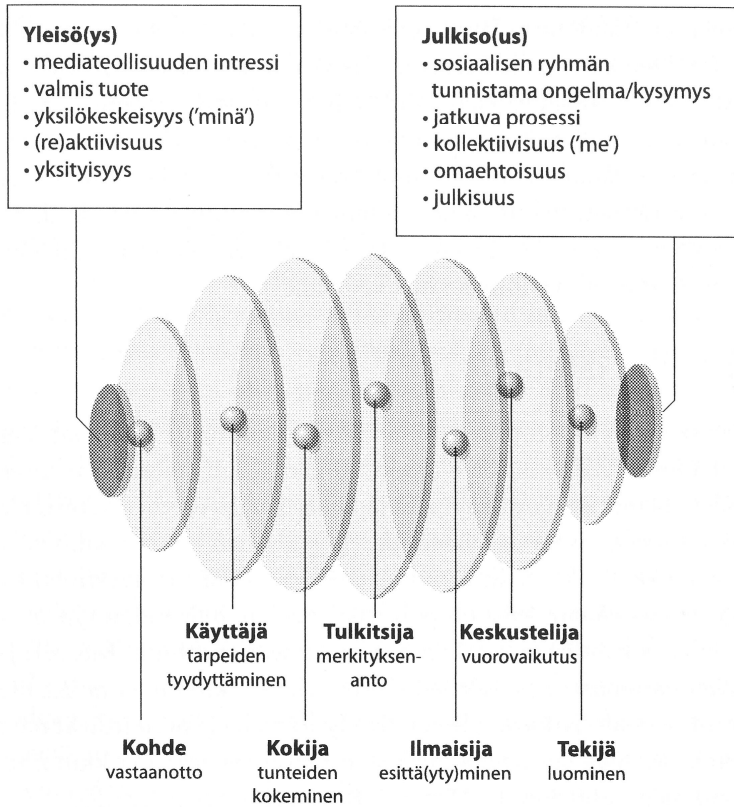
Ojala, Hanna (2012) *Miehistä puhetta: empiria ja sukupuolesta tietäminen*. Puhe Naistutkimuspäivillä Tampereella 16.11.2012. <http://www.uta.fi/yky/naistutkimuspaivat2012/ohjelma/ojalaabstrakti.pdf>
[Viitattu 18.2.2013]

Opetushallitus (2012) *KOULUTA-tilastot*.
https://www.kouluta.fi/koulutadw/faces/app/startupDWReports.jspx?report_id=18
[Viitattu 19.11.2012]

Opetushallitus (2013) Ammatillisen peruskoulutuksen opintojen rakenne.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/amatilliset_perustutkinnot/opintojen_rakenn
[e](http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/amatilliset_perustutkinnot/opintojen_rakenn) [Viitattu 6.11.2013]

LIITTEET

Liite 1: Kuvio yleisöys–julkisuus-akselista. Suhde mediaan toimijaroolin ja sen lähtökohtien näkökulmasta (Ridell 2006, 249).

Liite 2: Teemahaastattelurunko

TUTKIMUKSEN KÄYMINEN LÄPI

- Mitä haastateltava ajattelee tutkimuksesta millaisia odotuksia tai ajatuksia etukäteen
- Kartan piirtäminen: eilisen päivän kulku mediakäytön näkökulmasta.
- Rutiinin avaaminen: mediakäyttö, joka tapahtuu päivittäin tai usein, jokin tapa mihin olet totunut.
- Samalla tehdään haastattelu. Minulla on teemat, jotka voidaan käydä läpi karttaa katsoessa, selittäessä läpi. Kuuntelen ja kyselen sen pohjalta.
- Minulla voi olla epäselvät kysymykset, eli voi esittää kysymyksiä tai pyytää selventämään. Voi aina palata karttaan ja selventää, kun huomaa etten ymmärrä.
- Pyydän täyttämään taustatietolomakkeen.

HAASTATTELUN ALOITUS

- Mitä kuuluu? Kertoisitko aluksi jotain itsestäsi?
- Miksi tämä linja? Onko ollut tyytyväinen?
- Vilkaistaan taustatiedot läpi
- Mahdolliset taustatietolomaketta tarkentavat kysymykset

KARTTA ARJEN MEDIAYMPÄRISTÖSTÄ

TILAT – missä toimijaroleihin asetutaan, mediateknologia fyysisessä tilassa ja sosiaalisessa kontekstissa

- Mitä medialaitteita käytit eilisen päivän aikana?
- Näytä missä paikoissa käytit medialaitteita? Kerro miksi.
- Millaisia tilanteet olivat noissa paikoissa/tiloissa?
- Entä millaisissa paikoissa et käyttänyt mediaa? Kerro miksi.
- Millaisia tilanteet olivat noissa paikoissa/tiloissa?
- Oletko tyytyväinen nykyisiin käyttämiisi medialaitteisiin?
- Onko sinulle tulevaisuuden suunnitelmia tai intohimoja sinulla on medialaitteiden hankkimisen suhteen? Millaisia suunnitelmia ja miksi?
- Jos ei ole, niin miksi?
- Mitä vanhempasi ajattelevat mediakäyttöön kuluttamastasi rahasta? Kuka maksaa hankinnat ja laskut?

AJAT – milloin toimijarooleihin asetutaan

- Näytä missä kohtaa karttaa oli mediakäytön rutiineja tai toistoa, sellaista mitä teet ”aina”?
- Miksi rutiini on muodostunut sellaiseksi kuin sen on?
- Entä missä rutiinit murtuivat, oliko eilisessä jotakin totutusta poikkeavaa?
- Miltä rutiinin muutos tuntui?
- Mitä vanhempasi ajattelevat mediakäyttöön kuluttamastasi ajasta?

TAVAT – miten ja mitä varten toimijarooleihin asetutaan

- Missä kohtaa tai millaisessa tilanteessa käytit mediaa yksin? (paluu karttaan)
 - Onko osa rutiiniasi?
 - Mitä tilanteessa tapahtui? Mitä teit?
 - Kerro ja kuvaile hieman, millainen tilanne oli.
 - Miksi luulet, että siinä kohtaa käytit mediaa yksin?
- Entä missä kohtaa käytit mediaa yhdessä joidenkin toisten kanssa, kenen? (paluu karttaan)
 - Onko osa rutiiniasi?
 - Mitä tilanteessa tapahtui? Teittekö jotain yhdessä?
 - Kerro ja kuvaile hieman, millainen tilanne oli.
 - Miksi luulet, että siinä kohtaa käytit mediaa toisten kanssa?
- Mediasisällöt: yhdessä näkeminen, yhteisen kokemuksen jakaminen, osallistuminen
 - Millaisista mediasisällöistä nautit? Kerro miksi.
 - Millaisista mediasisällöistä et nauti tai millaisia välttelet? Kerro miksi.
- Luotko itse tai muiden kanssa mediasisältöjä (kuvia, videoita, viestittelyä, linkittämistä, kirjoittamista lehteen tms.)?
 - Kerro millaisia ja miksi.
 - Jos et tuota itse, kerro miksi.
- Mitä vanhempasi ajattelevat mediakäyttöön liittyvästä toiminnastasi?

PALUU KARTTAAN: yleisönä ja julkisena oleminen

Kohde – vastaanotto

- Tunnistatko mediakäytön rutiinistasi tilanteet, joissa käytät mediaa ”aivot narikassa”, sen enempää miettimättä?
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos et tunnista, kerro miksi.

Käyttäjä – tarpeiden tyydyttäminen

- Entä tilanteet, joissa käytät mediaa tietoisesti, tarkoituksella?
- Kerro tästä tilanteesta ja paikasta lisää.
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos et käytä mediaa tarkoituksella, kerro miksi.

Keskustelija – vuorovaikutus

- Missä kohtaa rutiinia olet yhteydessä muihin?
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos et ole yhteydessä muihin, kerro miksi.

Ilmaisija – esittä(y)tyminen

- Sisältääkö mediakäytön rutiinisi tilannetta, jossa kerrot itsestäsi jotakin median välitykselle muille, esität itseäsi tai esiinnyt?
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos ei sisällä, kerro miksi.

Tulkitsija – merkityksenanto

- Missä kohtaa rutiinia käyttämäsi mediasisällöt herättävät sinussa kysymyksiä? Millaisia?
- Millaisia asioita pysähdyt miettimään yksin tai pulisemaan niistä toisten kanssa? Kerro miksi.
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos et jää miettimään, kerro miksi.

Kokija – tunteiden kokeminen

- Millaisia tunteita koet mediakäytön rutiinin aikana?
- Millaista tunteiden kokemista mediakäyttöön liittyy? Miksi luulet että näin on?
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos koet, että mediakäytön rutiiniin ei liity tunteiden kokemista, kerro miksi.
- Entä miten tunteita koetaan rutiinista poikkeavissa mediakäytön tilanteissa (esim. massa- tai urheilutapahtumat, Norjan joukkosurmat viime kesänä)?

Tekijä – luominen

- Missä kohtaa rutiinia osallistut mediaan omalla toiminnallasi?
- Kerro tilanteesta ja paikasta lisää / näytä kartasta esimerkki.
- Jos ei osallistu, kerro miksi.

RUTIINISTA

- Millainen mediakäytön rutiinin muutos olisi mielestäsi epämiellyttävä? Mitä et haluaisi muuttaa missään nimessä? Kerro miksi.
- Entä millainen rutiinin muutos olisi sinulle mieluisaa? Kerro miksi.
- Katso karttaa ja mieti, missä kohdin eilistä huomaisit olevasi nainen/mies? Voiko sukupuolen huomata?
- Miksi valitsit tämän tilan haastattelua varten?
- Voisitko näyttää minulle jonkin mediakäytön esimerkin, joista olemme puhuneet (nettisivut joilla käy, FB-tili, pelin esittely tms.)? Kerro hieman, miten valitsemasi esimerkki on osa arkeasi.

Liite 3: Karttatehtävän ohjeistus

KARTTA ARJEN MEDIAYMPÄRISTÖSTÄ

Muistele eilistä päivää aamusta alkaen. Piirtäisitkö minulle kuvan tai kartan eilisen kulusta: mitä teit ja miten käytit mediaa päiväsi aikana.

Käytä paperia niin paljon kuin haluat. Piirrä rennosti, ulkonäöllä ei ole niin väliä.

Kerro samalla, mitä medialaitteita käytit, missä ja miten. Millaisissa paikoissa ja tilanteissa mediakäyttö tapahtui? Esim. aamulla kotona, siirtyessä paikasta toiseen, päivällä eri paikoissa ja tilanteissa, kotiin tullessa jne.

Mediakäyttö voi tarkoittaa esim. netissä kavereiden tapaamista, viihtymistä, asioiden hoitamista; pelaa-
mista yksin tai kavereiden kanssa; tv:n tai elokuvien katselua tai vilkuilua; radion tai musiikin kuuntelua
eri laitteilla intensiivisesti tai taustalla; kirjan, sanoma- tai aikakauslehden tai mainosten lukemista ja
selailua.

Puhutaan yhdessä, millainen mediakäytön rutiinisi on. Mietitään, mikä eilisessä oli sellaista mitä teet
päivittäin tai usein, sellaista mihin olet tottunut. Entä poikkesiko eilinen sinun arjellesi tavallisesta me-
diakäytön rutiinista jotenkin?

Tärkeintä on, että muistelet millainen päivä eilinen oli sinulle.

Liite 4: Saatekirje

HYVÄ HAASTATELTAVA,

Tämä haastattelu on osa tiedotusopin maisterin tutkielmaani, jota teen parhaillaan Tampereen yliopistossa. Tutkimukseni koskee 1.–2.-luokkalaisten ammattikoulupoikien arjen mediasuhteita. Aion käyttää analyysin työkaluina yleisön ja julkison rooleihin asettumista sekä sukupuolen ja yhteiskuntaluokan mahdollisia kytköksiä.

Toteutamme yhdessä teemahaastattelun, jonka aikana pyydän Sinua piirtämään mediakäytön arkeasi hahmottavan esityksen tai kartan. Tehtävä on vapaamuotoinen ja sen tarkoitus on helpottaa keskustelun käynnistymistä. Puhumme yhdessä, millaiseen mediakäyttöön olet tottunut, eli millaisia mediakäytön rutiineja noudatat.

Sinä päätät, missä haastattelu tehdään. Paikan tulisi olla kohtuullisen rauhallinen, sillä haastattelu nauhoitetaan. Valitse paikka niin, että voit haastattelun lopuksi näyttää minulle esimerkin mediakäytöstä, esim. pelaamisesta tai musiikin lataamisesta ja kuuntelusta, verkkoyhteisöstä tai keskusteluforumista josta pidät. Haastattelu kestää tunnista pariin. Käsittelen aineistoa luottamuksellisesti, eikä Sinua tunnisteta lopullisesta opinnäytteestä.

Ole vastatessasi reilusti oma itsesi, sillä olen kiinnostunut juuri Sinun kokemuksistasi mediakäytöstä ja näkökulmistasi asioihin. Oikeaa tai väärä vastausta ei ole.

Tuhannet kiitokset osallistumisestasi!

Yhteystiedot:

Suvi Törrönen

(posti- ja sähköpostiosoite sekä puhelinnumero)

Liite 5: Ammattikoulussa opiskelevien poikien nettirutiini arkipäivisin

	TAPA	AJANKOHTA JA PAIKKA
Facebook (FB)	Yhteydenpito ystäviin, kuulumisten päivittäminen Kone- ja metallinjan opiskelijat: - puhelinta kätevämpi yhteydenoton tapa - uutisjuttujen ja henkilökohtaisten musiikkivalintojen jakaminen - ystävien kanssa tehtyjen videoiden jakaminen ja kommentoiminen Audiovisuaalisen viestinnän opiskelijat: - lukuvuoden aikana aktiivinen luokan ryhmä: mm. kuvanmuokkausten ja koulutöiden jakaminen ja kommentointi - yhteisöön kuuluminen	Kone- ja metallinjan opiskelijat: - silloin tällöin tarkistelu älypuhelimien avulla tai ammattiopiston tietokoneella Audiovisuaalisen viestinnän opiskelijat: - FB auki päivisin: opiskelun ohessa toisten opiskelijoiden neuvominen ja linkkailu
Iltalehti (IL)	- asioista perillä oleminen: otsikoiden ja uutisten nopea selailu - vakiintuneet tavat lukea osioittain: urheilu, autot, viihde, sää - henkilökohtaisten kiinnostuksen kohteiden seuraaminen - IL:n sivuille päätyminen kiinnostavien FB-linkkien kautta	- kotona aamuisin - opiskelun lomassa ja tauoilla - opintojen jälkeen kotona tai kaverilla - illalla ennen nukkumaanmenoa
YouTube (YT)	- videoiden katseleminen ja arvioiminen yhdessä ystävien kanssa - musiikin kuunteleminen	- opintojen jälkeen kotona - illalla ennen nukkumaanmenoa
Tiedonhaku: Wikipedia, Google sekä erilaiset harrastusfoorumit ja -sivut	- askarruttamaan jääneiden tietojen tarkistaminen - henkilökohtaiset kiinnostuksen kohteet ja harrastuksiin liittyvän tiedon etsiminen	- tarvittaessa tai satunnaisesti osana nettirutiinia
Muita nettirutiinin sisältöjä	- Spotify (AV1 ja AV4) - Elitisti ja Uusi Suomi (AV2) - sähköposti (AV4) - Riemurasia ja Skype (KM4)	- nettirutiinin yhteydessä

Liite 6: Ammattikoulussa opiskelevien poikien pelirutiini

	TAPA	AJANKOHTA JA PAIKKA
AV2	Pelaa säännöllisesti tietokone- ja käsikonsolipelejä yksin. – reaaliaikastrategiapelit ja “räiskintäpelit” – pelaaminen on viihtymistä: pelaamisesta nautiskelu erityisesti viikonloppuisin – tarkkailee pelaamiseen käyttämänsä aikaa	– erityisesti viikonloppuisin kotona omassa huoneessa
AV4	Pelaa säännöllisesti konsolipelejä yksin ja joskus kavereiden kanssa. – ajopelit (Grand Theft Auto), toiminta- ja seikkailupelit (Read Dead Redemption, L.A. Noire) – pelaaminen on viihtymistä: innostunut pelaamisesta uuden pelikoneen saatuaan – televion katsominen on jäänyt taka-alalle – tarkkailee pelaamiseen käyttämänsä aikaa	– arkipäivinä ja viikonloppuisin kotona perheen yhteisessä tilassa
KM1	Pelaa säännöllisesti konsoli- ja verkkopelejä yksin ja kavereiden kanssa. – ajo-, toiminta- ja seikkailupelit – joukkuepelit verkossa – pelaaminen on viihtymistä: pelaamisesta nautiskelu erityisesti viikonloppuisin – tarkkailee pelaamiseen käyttämänsä aikaa ja kertoo pelaamiseen käytetyn ajan vähentyneen	– erityisesti viikonloppuisin kotona perheen yhteisessä tilassa
KM4	Pelaa säännöllisesti konsoli- ja verkkopelejä yksin ja kavereiden kanssa. – toiminta-, seikkailu- rooli- ja ja sotapelit verkossa (Diablo) – joukkuepelit verkossa – pelaaminen on viihtymistä: seuraa tiiviisti pelien kehitystä ja odottaa niiden uusia versioita innolla – tarkkailee pelaamiseen käyttämänsä aikaa ja kertoo pelaamiseen käytetyn ajan vähentyneen	– arkipäivinä ja viikonloppuisin kotona omassa huoneessa

Liite 7: Tv-rutiini

	TAPA	AJANKOHTA JA PAIKKA
KM2	- paremman tekemisen puutteessa - urheilun seuraaminen - nyrkkeily ja erityisesti moottoriurheilun monipuolinen seuraaminen televisiosta - yrittänyt seurata sarjoja kuten esim. Hengenvaarallinen saalis (eng. Deadliest Catch), Kultakuume (eng. Gold Rush) - elokuvamieltymykset ovat nostalgisia: 1960–1970-lukujen toimintaelokuvat, kuten Clint Eastwoodin tähdittämät italowesternit	- kotona omassa huoneessa opintojen jälkeen ja illalla ennen nukkumaanmenoa
AV1	- sarjojen katsominen yhdessä äidin kanssa - Game of Thrones, Lilyhammer - elokuvat kotona ja elokuvateatterissa ystävien kanssa	- kotona olohuoneessa viikonloppuisin - kotona arkipäivisin ystävien kyläillessä
AV4	- elokuvien lataaminen ja katseleminen tietokoneella sekä katseleminen televisiosta - elokuvamieltymykset: toiminta- ja kauhugenret - elokuvien suosiminen sarjojen sijaan - sarjojen katsomisen poikkeus: Suomen Big Brother	- kotona omassa huoneessa tai olohuoneessa erityisesti viikonloppuisin
KM4	- elokuvien katseleminen (Toimintatorstai)	- kotona omassa huoneessa ja olohuoneessa